

Калле Блюмквіст і Расмус

Астрід Ліндгрен

1

— Калле, Андерсе, Єво-Лотто! Ви там? Сікстен задер голову: чи не вигляне з вікна на горищі котрийсь із лицарів Білої Троянди й не озветься до нього?

— Чому вас там немає? — і собі спитався Йонте, коли в штабі Білих Троянд не виявилось жадних ознак життя.

— Вас справді нема? — ще раз гукнув Сікстен, уже нетерпляче.

У вікні на горищі з'явилася білява голова Калле.

— Ні, нас тут нема, — поважно відповів він. — Ми тільки прикидаємося, що ми є.

Сікстен пропустив повз вуха ту вишукану іронію.

— Що ви там робите? — поцікавився він.

— А ти як гадаєш? — відповів Калле. — Що ми граємось у тата, маму й дитину?

— Від вас усього можна сподіватися, — сказав Сікстен. — Єва-Лотта й Андерс також там?

У вікні поряд із Калле з'явилося ще дві голови.

— Ні, нас також нема, — мовила Єва-Лотта. — А чого вам треба, Червоні?

— Тільки постукати по ваших довбешках, — лагідно сказав Сікстен.

— І запитати, що діється з Великим Мумриком, — підхопив Бенка.

— Чи нам треба чекати ціле літо, поки ви щось надумаете? — спитав Йонте. — Ви його вже сховали чи ні?

Андерс миттю з'їхав мотузкою вниз, тією мотузкою, якою Білі Троянди користувалися, коли їм треба було швидко спуститися додолу зі штабу на горищі пекарні.

— Авжеж заховали, — відповів він.

Тоді підійшов до ватажка Червоних Троянд, поважно глянув йому у вічі і проказав, наголошуючи на кожному слові:

— Чорно-білий птах помостив собі гніздо недалеко від безлюдної фортеці. Шукайте вночі!

— Поцілуй себе в ніс, — тільки й надумався сказати ватажок Червоних Троянд. Але відразу зібрав своїх вірних лицарів і подався в затишну місцину за кущами чорних порічок, щоб докладніше поговорити про "чорно-білого птаха".

— Тьху, та це ж сорока, — сказав Йонте. — Вони сховали Великого Мумрика в сорочому гнізді! І мала дитина здогадається!

— Так, любий Йонте, і мала дитина здогадається! — вигукнула Єва-Лотта з вікна на горищі. — Диво дивне, навіть така дитина, як ти, здогадалася. Ти радий, малий Йонте?

— Можна мені на хвилюку відлучитися і налупцювати її? — спитав Йонте свого ватажка.

Але Сікстен вирішив, що Великий Мумрик важливіший за все інше. Нехай Йонте

відкладе свій каральний похід надалі.

— "Неподалік безлюдної фортеці" — це можуть бути тільки руїни замку, — сказав Бенка пошепки, щоб не почула Єва-Лотта.

— У сорочому гнізді неподалік від руїн замку, — вдоволено проказав Сікстен. — Швидше ходімо!

Хвіртка у пекаревому садку так хряснула, що кицька Єви-Лотти, яка спала собі на веранді, аж підскочила з переляку. Пекар Лісандер вихилив добродушне обличчя з вікна пекарні й гукнув дочці:

— Скільки, по-твоєму, мине часу, поки ви розвалите цілу пекарню?

— Ми? — ображено заперечила Єва-Лотта. — Хіба ми винні, що Червоні Троянди гасають, мов табун бізонів? Принаймні ми так не хряскаємо!

— Невже? — мовив пекар і подав чемним Білим Трояндам, що не хряскають хвірткою, тацю звабливих, хрумких віденських булочок.

За якусь хвилину троє Білих Троянд теж гайнули у хвіртку й так хряснули нею, що півонія, яка відцвітала на грядці, сумно зітхнула і скинула останні свої пелюстки.

Пекар також зітхнув. Справді, мов табун бізонів, як сказала Єва-Лотта.

Одного тихого літнього вечора два роки тому між Білою і Червоною Трояндами вибухнула війна. Тепер вона шаленіла вже третій рік, і начебто жоден із супротивників не хотів її кінчати. Навпаки, Андерс навіть посилався на справжню війну Червоної та Білої Троянди, що тривала тридцять років.

— Якщо вони могли колись воювати так довго, то й ми зможемо, — палко запевнив він.

Єва-Лотта тверезіше дивилася на це.

— Уяви собі, як ти, товстий сорокарічний дядько, скрадаєшся по ярках і шукаєш Великого Мумрика! Ото буде на що дивитися дітям! Удосталь насміються.

Це була не вельми приємна думка. Щоб із тебе хтось сміявся, а ще гірше, що ти станеш сорокарічним, коли інші, щасливіші за тебе, матимуть тільки по тринадцять-чотирнадцять років. У Андерса відразу з'явилося неприязне почуття до тих дітей, що колись захоплять місця, де вони гралися, ховалися, де точилися війни між Трояндами, та ще й, може, матимуть нахабство насміхатися з нього. З нього, ватажка Білої Троянди за великих часів, коли тих нечем ще й на світі не було!

Андерс засмутився. Слова Єви-Лотти змусили його усвідомити, що життя коротке і що треба гратися, поки грається.

— Принаймні вже нікому не буде так весело, як нам, — потішив Калле свого ватажка. — Війна Білої та Червоної Троянд! Хіба та малеча здатна на таке!

Єва-Лотта погодилася з ним. Ніщо не могло зрівнятися з війною Троянд. І якщо вони колись доживуть до сорока років, стануть такі старі й нікчемні, як вона передбачала, то однаково будуть згадувати свої чудові літні розваги. І не зможуть не згадати, як їм гарно було вечорами на початку літа гасати у Преріях босоніж прохолодною травою, як ласкаво хлюпала під ногами тепла вода у струмку, коли вони перебігали його кладкою Єви-Лотти, поспішаючи на якусь вирішальну битву, і як

приємно світило сонце у відчинене вікно на горищі пекарні, коли навіть сама підлога у штабі Білих Троянд пахла літом. Атож, війна Троянд була справді грою, тісно пов'язаною з літніми канікулами, теплим вітром і ясным сонцем! Осіння темрява й зимовий холод неодмінно призводили до перемир'я в боротьбі за Великого Мумрика. Тільки-но починалося навчання в школі, ворожнеча затихала й не спалахувала знов, аж поки каштани на Великій вулиці не вкривалися цвітом, а батьки не починали прискіпуватися до оцінок за останню чверть.

Але тепер було літо, і війна Троянд розцвітала наввипередки зі справжніми трояндами в пекаревому садку. Поліцай Б'єрк, який патрулював на Малій вулиці, збагнув, що саме починається, коли побачив спершу Червоних Троянд, які вихором промчали повз нього в напрямку руїн замку, а за кілька хвилин Білих Троянд, які так само шалено побігли туди ж. Єва-Лотта встигла гукнути: "Привіт, дядьку Б'єрку!" — перше ніж її русява кучма зникла за рогом найближчого будинку. Поліцай Б'єрк усміхнувся сам до себе. Дивина та й годі з тим Мумриком! Як дітям мало треба, щоб відчувати себе щасливими! Адже Великий Мумрик — це просто камінець, правда, химерної форми камінець, а однаково його досить, щоб діти вели за нього війну. Так, так, часто треба дуже мало, щоб спалахнула війна. Б'єрк зітхнув, коли подумав про це. Потім, ще й далі задуманий, пішов повз міст поглянути на машину, яка зупинилася в недозволеному місці. Посеред мосту він зупинився і, все ще думаючи про те саме, задививсь на воду, що струменіла з-під мосту. По воді пливла газета. Вона ледь погойдувалася на хвилях і великими літерами повідомляла про те, що було новиною вчора, або позавчора, або й тиждень тому. Б'єрк машинально прочитав:

**"НЕПРОБИВНИЙ ЛЕГКИЙ МЕТАЛ — РЕВОЛЮЦІЯ
У ВІЙСЬКОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Шведський винахідник розв'язав проблему, яка хвилює цілий світ".

Б'єрк ще раз зітхнув. Ото якби люди воювали тільки за Великих Мумриків! Тоді не треба було б військової промисловості!

Він рушив поглянути на ту машину.

— На горобині за руїнами замку, ось де вони найперше почнуть шукати, — запевнив друзів Калле й весело підстрибнув, задоволений своїм здогадом.

— Напевне, — погодилася Єва-Лотта. — Кращого сховку, як сороче гніздо, й не знайдеш.

— Тому я й поклав там ще й коротке повідомлення для Червоних, — мовив Андерс. — І коли вони прочитають його, то дуже розсердяться. Мені здається, нам варто почекати тут їхнього нападу.

Просто перед ними на горі височіли проти бляклого літнього неба потріскані склепіння старого замку. То був занедбаний, похмурий давній замок, який уже кілька сторіч стояв порожній і руйнувався. Ген унизу купчилася решта міських будівель, і лише декотрі з них, ніби вагаючись, видряпалися трохи вище на кручу й наблизилися до замку на вершині. Як форпост на півдорозі до руїн стояла старосвітська вілла, майже схована за буйними заростями глоду, бузку та вишень. Ту ідилічну садибу

оточувала огорожа з блаженьких штахетин. Андерс зручно вмотився біля огорожі і притулювався до неї спиною. Він вирішив почекати там, поки повернуться Червоні Троянди.

— "Недалеко від безлюдної фортеці", — проказав Калле і кинувся на траву поруч із Андерсом. — Залежно від того, з чим це порівнювати. Коли з відстанню до Південного полюса, то ми могли б сховати Великого Мумрика в Геслегольмі і однаково казати, що це "недалеко від фортеці".

— Правда, — погодилась Єва-Лотта. — Ми ж не сказали, що сороче гніздо треба шукати перед самим поворотом до руїн. Та Червоні надто тупі, щоб самим це втямити.

— Вони повинні вклонитися нам до землі, — поважно мовив Андерс. — Бо замість сховати Великого Мумрика в околицях Геслегольма, що було б нам зручно, ми сховали його поблизу цієї Екльондової вілли. Ми справді повелися порядно.

— Так, ми справді повелися порядно, — засміялася Єва-Лотта. Раптом вона помітила щось несподіване: — Гляньте, на східцях веранди сидить якийсь хлопчик!

Хлопці глянули: справді, на східцях веранди сидів хлопчик. І для Єви-Лотти цього було досить, щоб вона відразу забула про Великого Мумрика. Відважну Єву-Лотту, мужню войовницю, інколи опадала жіноча слабкість, і дарма тоді ватажок намагався пояснити їй, що таке неприпустиме у війні Троянд. Андерса й Калле завжди вражала й бентежила поведінка Єви-Лотти, коли вона бачила малих дітей. Бо, наскільки вони розуміли, всі малі діти були однаково вередливі, набридливі, мокрі і шмаркаті. А Єва-Лотта поводитися так, ніби вони були маленькими чарівними ельфами. Коли вона опинялася серед таких чарівних ельфів, їй туге, схоже на хлоп'яче, тіло малої амазонки м'якшало і вона, на думку Андерса, поводитися просто-таки безглуздо: простягала до дитини руки, голос їй лагіднішав, у ньому починала бриніти якась дивна ніжність, і тоді Калле й Андерс аж здригалися від неприємного почуття. Зухвалу, сміливу Єву-Лотту, лицаря Білої Троянди, мов вітром здувало. Бракувало тільки, щоб Червоні застукали її у хвилину такої слабкості, — тоді в Білої Троянди на щиті з'явилася б така пляма, яку не швидко пощастило б змити, вважали Калле й Андерс.

Хлопчик на східцях веранди, певне ж, помітив, що за огорожею відбувається щось незвичайне, бо підвівся й повільно рушив стежкою до хвіртки. Але відразу зупинився, коли побачив Єву-Лотту.

— Добрий день, — нерішуче привітався він.

Єва-Лотта стояла за хвірткою і, як казав Андерс, Дурнувато усміхалася.

— Добрий день. Як тебе звати?

Хлопчик уважно оглянув її синіми очима і, видно, не дуже купився на ту дурнувату посмішку.

— Мене звати Расмус, — відповів він, виводячи великим пальцем ноги візерунки на жорсткій, якою була посилана стежка. Тоді підійшов ближче, просунув трохи кирпате веснянкувате личко між штахетинами хвіртки й побачив Калле й Андерса, що сиділи на траві. І його насторожене обличчя розцвіло широкою захопленою усмішкою.

— Добрий день, — мовив він. — Мене звати Расмус.

— Так, ми вже чули, — поблажливо мовив Калле.

— Скільки тобі років? — спитала Єва-Лотта.

— П'ять, — відповів він. — Але на той рік буде шість. А тобі скільки буде на той рік? Єва-Лотта засміялася.

— На той рік я вже буду старою тіткою, — відповіла вона. — А ти що тут робиш, може, живеш у Ек-люндів?

— Ні, — відповів Расмус, — я живу у свого тата.

— А він живе в Еклюндовій віллі?

— Певне, що так, — ображено мовив Расмус. — А то я б не міг жити в нього, розумієш?

— Залізна логіка, Єво-Лотто, — сказав Андерс.

— Її звати Єва-Лотта? — спитав у нього Расмус, показуючи на Єву-Лотту великим пальцем ноги.

— Так, її звати Єва-Лотта, — відповіла вона. — І їй здається, що ти гарний хлопчик.

А оскільки Червоних Троянд ще не видно було, вона швидко перелізла через хвіртку до гарного хлопчика в Еклюндовому садку.

Расмус не міг не помітити, що тут є принаймні одна особа, яка ним зацікавилася, і вирішив відповісти чемністю на чемність. Треба було тільки знайти відповідну тему для розмови.

— Мій тато робить бляху, — подумавши, сказав він.

— Бляху? — перепитала Єва-Лотта. — То він бляхар?

— Е ні, — відповів Расмус, — він професор, що робить бляху.

— Ой, як добре! То, може, він зробить деко моєму татові, — сказала Єва-Лотта. — Він пекар, розумієш, і йому треба хтозна-скільки дек.

— Я попрошу тата, щоб він зробив деко твоєму татові, — приязно мовив Расмус і засунув свою долоньку в руку Єви-Лотти.

— Тьху, Єво-Лотто, та кинь ти вже теревенити з отим малям, — сказав Андерс. — Червоні от-от надійдуть!

— Не хвилюйся, — заспокоїла його Єва-Лотта. — Я перша потрощу їм довбешки.

Расмус вражено глянув на неї.

— Кому ти потрощиш довбешки? — захоплено спитав він.

І Єва-Лотта почала йому розповідати. Про багаторічну війну Червоних Троянд із Білими. Про шалену гонитву за ворогом вулицями та провулками, від якої луна котилася по цілому місту, про небезпечні доручення, таємні накази та напружене стеження за ворогом темними ночами. Про прехвального Мумрика і про те, як сюди от-от з'являться Червоні Троянди, люті, мов шершні, і яка тоді відбудеться велична битва.

І Расмус усе зрозумів. Принаймні зрозумів, у чому полягає сенс життя. У тому, щоб стати Білою Трояндою, бо нічого кращого за це у світі просто немає. В найглибшій глибині його п'ятирічної душі тієї миті зродилося шалене бажання бути таким, як Єва-Лотта, і Андерс, і — як звати того другого хлопця? — Калле! Бути таким самим великим і дужим, і трошити довбешки Червоним Трояндам, і вигукувати бойовий поклик, і

скрадатися в темряві, і все інше. Очі його були по вінця сповнені туги, коли він, дивлячись на неї, благально спитав:

— Єва-Лотто, а я не можу також стати Білою Трояндою?

Єва-Лотта жартома дала йому легенького щигля по веснянкуватому носику й відповіла:

— Ні, Расмусе, ти ще надто малий.

Расмус розсердився. Його опановував справедливий гнів, коли він чув ці ненависні слова: "Ти ще надто малий". А чув він їх ненастанно. Він люто глянув на Єву-Лотту і сказав:

— То ти дурна.

Після цієї заяви він перестав цікавитись нею. Краще він запитає хлопців, чи йому не можна стати Білою Трояндою.

Вони стояли біля хвіртки і зацікавлено дивилися на щось біля повітки.

— Расмусе, — спитав той, що звався Калле, — чий то мотоцикл?

— Татів, а чий же? — відповів Расмус.

— Ти ба! — мовив Калле. — Професор, що їде на мотоциклі, — ото видиво! Мабуть, його борода заплутується в колесі.

— Яка борода? — сердито сказав Расмус. — У тата нема бороди.

— Нема? — засумнівався Андерс. — У всіх професорів є борода.

— А от і нема, — сказав Расмус і поважно рушив назад до веранди. Мовляв, вони всі дурні і він більше не буде з ними говорити.

Та опинившись у безпеці на веранді, він обернувся і гукнув тій трійці біля хвіртки:

— Пхе на вас, ляпали! Ви дурні! Мій тато — професор без бороди, і він робить бляху!

Калле, Андерс і Єва-Лотта весело дивилися на розлюченого хлопчика на веранді. Вони не хотіли дратувати його. Єва-Лотта навіть швидко ступила кілька кроків, щоб догнати малого і трохи заспокоїти його, але відразу зупинилася, бо тієї самої миті за спиною в Расмуса відчинилися двері і хтось вийшов. То був засмаглий чоловік років тридцяти. Він міцно схопив Расмуса й посадив його собі на плече.

— Ти правду кажеш, Расмусе, — мовив чоловік, — твій тато — професор без бороди, і він робить бляху.

Він зійшов униз піщаною стежкою з Расмусом на плечі, і Єва-Лотта трохи злякалася, бо зайшла на чуже подвір'я.

— Тепер ти бачиш, що в нього нема бороди! — переможно гукнув Расмус Калле, що й далі нерішуче стояв біля хвіртки. — Тому, звичайно, він може їздити мотоциклом!

Він уже був уявив свого тата з довгою, хвилястою бородою, що заплуталася в колесі, і це було вкрай неприємне видовище.

Калле й Андерс чемно вклонилися.

— Расмус каже, що ви робите бляху, — мовив Калле, щоб відвернути розмову від бороди на інше.

Професор засміявся.

— Авжеж, мабуть, можна й так сказати, — відповів він. — Бляха... легкий метал... розумієте, я зробив невеличкий винахід.

— Який саме? — зацікавлено спитав Калле.

— Знайшов спосіб зробити легкий метал непробивним, — відповів професор. — Це те, що Расмус називає робити бляху.

— Так, я читав про це в газеті, — жваво втрутився Андерс. — То ви славетна людина!

— Так, славетна, — підтвердив зі свого високого місця Расмус. — І бороди в нього нема. Тепер бачите?

Професор не підтримав розмови про свою славу, а натомість сказав:

— Ну, Расмусе, ходімо снідати. Я підсмажу тобі шинки.

— Я не знала, що ви мешкаєте тут, у місті, — мовила Єва-Лотта.

— Тільки влітку, — відповів професор. — Я винайняв на літо цю халабуду.

— Бо ми з татом хочемо тут літувати, поки мама лежить у лікарні, — сказав Расмус. — Ми вдвох, самі. Бачите!

2

Батьки часто заважають, коли треба воювати. А заважають вони по-всякому. Часом бакалійникові Блумквісту здавалося, що син тоді, коли найбільше покупців, повинен допомагати йому в крамниці. А начальника пошти часто опосідала безглузда думка, що Сікстенові треба скородити граблями стежки в садку і косити траву. Дарма Сікстен переконував батька, що зарослий садок багато кращий. Начальник пошти тільки хитав головою і мовчки показував на косарку.

Ще наполегливіший і вимогливіший був швець Бенгтсон. Сам він почав заробляти на себе, мавши тринадцять років, і вважав, що син повинен брати з нього приклад. Тому він пробував дужою рукою втримати Андерса під час канікул на шевському стільчику. Та Андерс згодом набув дивовижного вміння уникати будь-якого замаху на свою золоту свободу. Тож коли швець сховався згори до майстерні, щоб посвятити свого старшого сина в таємниці шевського ремесла, стільчик, де мав сидіти Андерс, переважно був порожній.

По-справжньому людяний був лише батько Єви-Лотти.

— Аби ти тільки була весела, добра й забагато не пустувала, то роби собі що хочеш, — казав пекар і ніжно клав свою батьківську руку на біляву голову Єви-Лотти.

— Якби всім такий батько, — гірко сказав Сікстен, навмисне голосно, щоб заглушити торохтіння косарки.

Це вже вдруге за короткий час немилосердний батько загадував йому присвятити себе садівництву.

Бенка і Йонте висіли на штахетах і співчутливо спостерігали за його зусиллями. Вони намагалися втішити його тим, що яскраво змальовували свої власні біди. Бенка до самого полудня рвав порічки, а Йонте глядів своїх менших брата й сестру.

— Що ж, у такому разі доведеться скористатись ніччю, коли ми хочемо налупцювати Білих Троянд, — обурено сказав Сікстен. — Бо за цілий Довгий день не

випадає жодної вільної хвилини, щоб зробити хоч би найнеобхідніше.

Йонте підтримав його:

— Ти добре кажеш! А чи не налупцювати нам Білих уже цієї ночі?

Сікстен негайно відставив косарку і сказав:

— Ти не дурний, Йонте. Ану ходімо до нашого штабу і влаштуємо воєнну раду!

І вони склали у штабі, що містився в Сікстенівому гаражі, план нічного бою. Потім той виклик ватажка Червоних Троянд Бенка поніс до Білих.

Андерс і Єва-Лотта сиділи в пекаревій альтанці й чекали, коли зачиниться Блюмквістова бакалійна крамниця і Калле звільниться. Щоб згаяти час, вони грали в хрестики та нулі і їли сливи. Ватажок Білих Троянд зовсім розімлів на теплому липневому сонці і не здавався вельми войовничим. Але відразу стрепенувся, коли помітив Бенку, який так біг кладкою Єви-Лотти, що аж вода розбризкувалася з-під його босих ніг. У руці він тримав папір і, стримано вклонившись, вручив той папір ватажкові Білих Троянд, тоді швидко зник тим самим шляхом, що прийшов.

Андерс виплюнув сливову кісточку і почав голосно читати:

"Цієї ночі при місячному світлі відбудеться бенкет у замку моїх предків. Бо Червоні Троянди святкуватимуть відвоювання у поганів прехвального Великого Мумрика!!!

Попередження!!! Не турбуйте нас!!! Усі мерзенні винюхувачі Білих Троянд будуть нещадно знищені.

Сікстен, лицар і ватажок Червоних Троянд.

Увага! Дванадцята година ночі в старому замку".

Андерс і Єва-Лотта презирнулися і вдоволено пирхнули.

— Ходімо, попередимо Калле, — сказав Андерс, засовуючи папір у кишеню штанів.
— Згадай моє слово: настає ніч Довгих Мечів.

Містечко спало в місячному сяйві глибоким, безтурботним сном і не передчувало ночі Довгих Мечів. Не передчував її і поліцай Б'єрк, що неквапом ходив безлюдними вулицями. Скрізь було тихо — він чув тільки стукіт своїх каблуків об бруківку. Містечко спало в повені місячного сяйва, і те ясне світло над вулицями та майданом нічим не зраджувало ночі Довгих Мечів. Але навкруги поснулих будинків і садків залягали глибокі тіні, і якби поліцай Б'єрк приглянувся пильніше, то помітив би, що там хтось тихо ступає, скрадається і шепотить. Почув би, як у будинку пекаря Лісандера обережно відчинилося вікно, й побачив би Єву-Лотту, що злазила драбиною. Почув би, як Калле тихо свиснув з-за рогу Блюмквістового будинку, даючи сигнал Білим Трояндам, побачив би, як на мить майнула постать Андерса і зникла в рятівному затінку бузкового живоплоту.

Але поліцай Б'єрка змагав сон, він хотів одного — щоб його патрулювання швидше скінчилося, тому й не втямив, що то була ніч Довгих Мечів.

Сердешні батьки Білих і Червоних Троянд, ні про що не здогадуючись, спокійно спали у своїх постелях. Ніхто й не питав би в них про їхнє ставлення до нічних воєн, але Єва-Лотта про всяк випадок залишила в себе на подушці записку: ану ж би хтось помітив, що вона зникла. Записка мала цілком заспокоїти батьків:

"Вітаю! Не зчиняйте галасу! Я вийшла трохи повоювати і думаю, що скоро повернуся додому, тра-ля-ля.

Єва-Лотта".

— Це тільки про всяк випадок, — пояснила вона Калле й Андерсові, коли вони бралися стрімким узбіччям до замкових руїн.

На міській ратуші саме вибило дванадцятку, отже, вони прийшли вчасно.

— "У замку моїх предків" — ох і брехло, — мовив Калле. — Що Сікстен хоче цим сказати? Я не чув, щоб у замку колись мешкав начальник пошти.

Перед ними в місячному світлі лежали руїни замку, і вони аж ніяк не скидалися на пошту.

— Хіба ви не знаєте, що Червоні Троянди люблять хвалитися, — мовив Андерс. — Їх треба провчити. Та й Великий Мумрик тепер у їхніх руках.

У глибині душі Андерс не відчував жалю, що Червоні Троянди врешті знайшли потрібне сороче гніздо й захопили Великого Мумрика. Адже передумовою війни Троянд якраз і було те, що цей клейнод час від часу міняв власника.

Геть засапані після важкої дороги нагору, всі троє зупинилися перед входом у руїни. Вони стояли і думали про те, як небезпечно ступати в темну глибину під цими склепіннями. І тоді з півдня долинув примарний голос:

— Починається війна Червоної і Білої Троянд, і смерть поглине тисячі тисяч душ і понесе їх у своє темне царство.

А після цих слів між кам'яними стінами луною покотився божевільний, моторошний сміх. Тоді запала тиша, страхітлива тиша, ніби тих, хто сміявся, самих приголомшив страх перед якоюсь невідомою небезпекою в темряві.

— Вперед, у бій за перемогу! — рішуче вигукнув Андерс і стрімголов кинувся в руїни. Калле і Єва-Лотта побігли за ним.

При денному світлі вони гралися тут безліч разів. Але ще не були тут уночі. Одного разу — вони ніколи не забудуть цього, — їх навіть замкнули тут у льоху. Їм тоді теж було дуже невесело, але, вони пам'ятали, не так страшно, як тепер. Заходити опівночі в темні руйновища, де не знаєш, що на тебе чекає, де в мороці тебе може підстерігати що завгодно! Не тільки Червоні. Ні, не вони, а примари та духи, які, може, метатимуться за те, що ти потривожиш їхній нічний спокій, простягнуть суху кістляву руку з якоїсь заглибини в стіні, коли ти найменше сподіватимешся такого, і задушать тебе.

— Вперед, у бій за перемогу! — ще раз вигукнув Андерс, щоб підбадьорити їх, проте голос його серед тиші прозвучав так моторошно, що Єва-Лотта попросила його мовчати.

— І не відходьте від мене хоч би що, — додала вона. — Я не дуже добре почуваюся серед примар.

Калле заспокійливо поплескав її по спині, і вони обережно рушили вперед. За кожним кроком вони зупинялися і дослухались. Десять у темряві були Червоні Троянди, бо то ж їхню скрадливу ходу вони чули, принаймні сподівалися, що їхню. Подекуди крізь провали у склепінні світив місяць, і тоді видно було все, наче вдень: нерівні стіни,

горбкувату долівку, по якій треба ступати обережно, щоб не спіткнутися. Але там, куди не досягало місячне світло, залягали тільки загрозливі тіні, п'ятьма, що будила страх, і глуха тиша. І в тій тиші, коли добре прислухатися, можна було почути легеньке шепотіння, тремтливe невиразне шепотіння, що добувалося до вух і сповнювало серце жахом.

Єва-Лотта боялася. Вона сповільнила ходу. Хто Це шепоче? Червоні? Чи це тихий відгомін давно завмерлих голосів, що й досі лишився у старих стінах? Єва-Лотта простягла руку, аби пересвідчитися, що вона тут не сама. Їй треба було доторкнутися до вітрівки Калле як до захистку від страху, Але вітрівки не виявилось, і самого Калле також, — навколо була тільки темна порожнеча. Єва-Лотта заплакала з переляку. І раптом із глибокої пройми в стіні виткнулася рука, схопила її й почала душити. Єва-Лотта заверещала, бо подумала, що то її останні хвилини в житті.

— Стули пельку! — гримнув на неї Йонте. — Ти ревеш, мов сирена.

Любий Йонте! Він раптом почав так подобатися Єві-Лотті. І вони мовчки, завзято заходились битися в темряві.

Про себе Єва-Лотта дивувалася, де ділись Андерс і Калле. Та ось вона почула звіддалік ватажків голос:

— Чого ти кричиш, Єво-Лотто? І де відбувається той бенкет?

Йонте був не надто дужий, і Єва-Лотта, орудуючи своїми міцними кулачками, скоро звільнилася. Вона щодуху помчала темним переходом, а Йонте погнався за нею, мало не наступаючи їй на п'яти. З протилежного боку також хтось надійшов, і Єва-Лотта відчайдушно замахала руками, щоб прокласти собі дорогу. Але цей супротивник був дужчий. Єва-Лотта відчула, що її руки стиснуто, немов кайданами. Це напевне Сікстен, але вона так легко не піддається йому. Нізащо!

Вона натужила всі м'язи і вдарила напасника головою в підборіддя.

— Ох! — крикнув той. І це був голос Калле.

— Що з тобою? — спитала Єва-Лотта. — Чого ти б'єшся?

— А чого ти б'єшся, коли тобі йдуть на допомогу? — сказав Калле.

Йонте задоволено пирхнув і чкурнув геть від небезпечного сусідства. Він не хотів лишатися в темному переході сам із двома Білими Трояндами. Він побіг до ясного отвору, щоб швидше опинитися на замковому підвір'ї, і на прощання гукнув:

— Дуже добре! Лупцюйте одне одного, а ми тим часом ушиємося.

— За ним, Єво-Лотто! — крикнув Калле, і вони разом побігли переходом.

А на підвір'ї замку зустрілись у двобої ватажки. Озброєні дерев'яними мечами, вони билися при світлі місяця. Єва-Лотта й Калле тремтіли з напруження, дивлячись, як дві чорні тіні ганяються одна за одною уздовж мурів, що оточували підвір'я. О, це справді була війна Троянд! Саме серед таких давніх, середньовічних мурів, мабуть, колись відбувалися нічні двобої. Авжеж, саме так вони відбувалися, коли шаленіли справжні битви між справжніми Червоною та Білою Трояндами, смерть поглинала тисячі тисяч душ і забирала їх у своє темне царство. Немов легенький неприємний холодок, їхні серця остудило усвідомлення того, що тут відбувалося тоді, коли війна

Троянд не була просто веселою грою. Бо змагання при місячному світлі раптом здалося їм не грою. Це був бій не на життя, а на смерть, який міг закінчитися лише тим, що одна з чорних тіней, які перед ними метляли туди й назад уздовж замкових мурів, могла зупинитися і вже ніколи не поворухнутись.

— Тисячі тисяч душ... — прошепотів Калле сам до себе.

— Ох, мовчи! — зупинила його Єва-Лотта.

Вона не зводила очей із тих тіней, що наскакували одна на одну, і тремтіла з хвилювання. Неподалік від неї стояли Бенка та Йонте і, затамувавши дух, стежили за боротьбою. Тіні нападали, відбивали напад, переходили на рукопаш і відступали, тоді знов нападали. Вони билися мовчки, чути було тільки глухі удари, коли схрещувалися мечі.

— Освятити їхній спочинок колисковою меча, — продекламував Бенка. — І дай йому так, щоб із нього клапті полетіли, — додав він, аби розвіяти моторошні чари, що їх навіяли на нього миготливі тіні.

Від його слів Єва-Лотта отямилася й полегшено відітхнула. Ох, та це ж тільки Андерс і Сікстен б'ються дерев'яними мечами!

— Вижени його з замку предків! — підбадьорливо гукнув Калле своєму ватажкові.

Ватажок робив, що міг. І хоча йому не щастило вигнати Сікстена із замку його предків, але своїм оголеним нищівним мечем він домігся того, що Сікстен задки відступив до помпи посеред подвір'я. Поряд із помпою був змілілий водограй із каламутною водою, яка не стала чистіша від того, що ватажок Червоних, відступаючи, необережно втелюючись в неї.

Калле і Єва-Лотта радісними вигуками заглушили обурений крик Червоних. Та ось Сікстен підвівся з купелі, вже сердитий. Він накинувся на супротивника, мов роздратований бугай, і задля різноманітності Андерс вирішив тікати. Захлинаючись від сміху, він кинувся до замкового муру й почав спинатися по ньому. Та тільки-но він опинився нагорі, як підбіг Сікстен і поліз за ним.

— Куди ти прешся? — глузливо спитав Андерс, дивлячись униз на свого переслідувача. — Мабуть, поспішаєш на бенкет до замку своїх предків?

— Я спершу обскубу тобі чуба, — пообіцяв Сікстен.

Андерс прудко побіг верхом муру, думаючи про те, що було б, якби Сікстен наздогнав його. Битися тут, на мурі, було б просто-таки небезпечно для життя, бо далі під ним із зовнішнього боку зяло довге провалля. Досить буде Сікстенові погнати його ще метрів із двадцять, як м'якенька, заросла травою галявина під муром у людський зріст скінчиться і почнеться страхітлива прірва щонайменше метрів тридцять завглибшки. Тепер ніщо не заважало Андерсові злізти з муру, поки він не дійшов до того місця, але йому не спало таке на думку. Небезпечно здавалося йому цікавим, а така ніч, як ця, була створена для небезпек. Може, тому, що вона була така місячна, його посів якийсь шал. Він відчув непереборне бажання довести цю пригоду до якогось незвичайного кінця, зробити щось таке, від чого Червоним Трояндам аж дух забило б.

— Ходи сюди, голубчику, — поманив він Сікстена. — Може, прогуляємося при

місяці?

— Я йду, не хвилюйся, — буркнув Сікстен.

Він збагнув, що Андерс надумав, але був не з тих, кому відразу забивало дух.

Мур був завширшки сантиметрів двадцять — якраз доріжка для того, хто звик балансувати на вузькій гімнастичній колоді у школі.

Андерс дійшов до східного рогу. Там був невеличкий круглий помісток, залишок оборонної вежі, а звідти мур повертав на південь і тягся вздовж провалля.

Андерс обережно ступив два кроки. Тієї миті в ньому озвався голос розважності, і було ще не пізно послухатися його. Іти далі чи не йти?

Сікстен глузливо посміхнувся, коли помітив, що Андерс завагався.

— Ось іде той, хто побачить кров із твого серця, — приязно мовив він. — Ти ж, думаю, не боїшся, га?

— Боюся? — обурився Андерс.

Більше не вагаючись, він ступив іще кілька швидких кроків муром. Відступати було вже пізно. Принаймні метрів п'ятдесят йому доведеться балансувати над проваллям. Він намагався не поглядати вниз, а дивитися просто перед собою на мур, що, осяяний місячним світлом, пролягав перед ним, мов срібна стрічка, — і вузенька! Вона раптом справді страхітливо повужчала. Чи не тому, що ноги в нього якось дивно ослабли? Йому кортіло обернутися й побачити, де Сікстен. Але він не зважувався, та й не було потреби. Бо він почув, що Сікстен дихає достоту в нього за спиною. І дихає знервовано, це він теж почув. Отже, напевне боїться... і Сікстен також... Бо сам Андерс тепер дуже боявся, що було, те було. А біля помістка оборонної вежі на мур повилазили решта Троянд і напружено стежили за божевільною поведінкою своїх ватажків.

— Ось іде той... хто побачить... кров із твого серця, — промурмотів Сікстен, але його кровожерство звучало вже непереконливо.

Андерс замислився. Звичайно, можна було стрибнути на замкове подвір'я. Але це був би стрибок із висоти трьох метрів на нерівне каміння, що обсіпалося з муру. А поволі, обережно злізти ніяк не можна було, бо довелося б стати навколішки. Та Андерс не мав бажання ставати навколішки навіть під загрозою звалитися в провалля. Залишалося тільки одне — іти далі вперед і не зводити очей, що аж пекли від напруження, з рятівного помістка оборонної вежі на протилежному розі муру.

Мабуть, Сікстен усе-таки менше боявся. В кожному разі він ще не цілком втратив свого моторошного гумору. Андерс почув позад себе його голос.

— Я наздоганяю тебе, — сказав він. — Наздоганяю і скоро підставлю тобі ногу. Ото буде весело.

Цю погрозу аж ніяк не можна було сприймати поважно. Та для Андерса вона стала фатальною. Саме уявлення, що ззаду хтось може підставити йому ногу, перелякало його до смерті. Він ледь повернув голову до Сікстена й хитнувся.

— Обережно! — стривожено гукнув Сікстен.

Андерс ще раз хитнувся... І тієї миті від оборонної вежі долинув переляканий крик. Бо, на свій невимовний жах, Троянди побачили, як ватажок Білих стрімголов полетів у

провалля.

Єва-Лотта заплющила очі. В голові в неї зринали розпачливі думки. Чи є... о, чи є десь така людина, що могла б допомогти їм... Хто піде повідомити пані Бентсон, що Андерс розбився... Що скажуть її батьки?

Вона почула, як Калле верескливим від хвилювання голосом вигукнув:

— Дивіться, він висить на кущі! — Єва-Лотта розплющила очі й глянула у провалля. Там справді висів Андерс. В узбіччі гори ледь, нижче від муру вкоренився маленький кущик, і від вчасно полонив ватажка Білих Троянд, коли той летів назустріч неминучій смерті.

Сікстена Єва-Лотта спершу також не побачила., Зі страху й він втратив рівновагу, проте не зовсім розгубився і спромігся упасти на подвір'я замку, де напевне до крові розбив собі коліна й руки, але залишився живий.

А чи пощастить урятувати життя Андерсові, ніхто не міг сказати. Кущик був такий жалюгідно малий і так загрозливо згинався під вагою його тіла. Скільки він ще протримається, поки відірветься й полетить у провалля, прихопивши з собою Андерса як пасажира?

Єва-Лотта не витримала.

— Що нам робити? Що можна зробити? — забідкалася вона, дивлячись на Калле потемнілими з відчаю очима.

Як завше, коли загрожувала небезпека, знаменитому детективові довелося взяти керівництво на себе.

— Тримайся, Андерсе! — гукнув він. — Я зараз принесу мотузку!

Минулого тижня вони біля руїн замку вчилися кидати лассо. І десь там повинна була лежати мотузка, повинна була лежати!

— Мерщій, Калле! — крикнув Йонте, коли той стрімголов вискочив за браму замку.

— Мерщій, мерщій! — закричали вони всі разом, хоч то був зайвий крик: Калле й так біг з усієї сили.

Водночас вони намагалися підбадьорювати Андерса.

— Не хвилюйся! — гукала Єва-Лотта. — Зараз Калле принесе мотузку!

А його справді треба було підбадьорювати. Становище його було невеселе. Він обережно вибрався на кущ і тепер сидів на ньому, як відьма на мітлі. І боявся глянути вниз, у провалля. Боявся крикнути. Боявся ворухнутися. Боявся будь-що зробити. Він міг тільки чекати й розпачливо дивитися на кущ. А кущ зігнувся біля самого коріння, кора на ньому полопалася стяжками, Андерсові було видно всередині білі волокна, що гнулися й потріскували. Якщо Калле не з'явиться зараз, то мотузка вже не буде потрібна.

— Чому його й досі нема? — схлипувала Єва-Лотта. — Чому він не поспішає?

Аби вона знала, як Калле поспішав. Він літав навкруги, наче оса, і шукав, шукав, шукав... але мотузки не було.

— Рятуйте! — нажахано шепотів Калле.

— Рятуйте! — шепотів побілілими губами Андерс, сидячи на своєму кущі, якому

судилося так недовго рости й зеленіти.

— Ой-ой-ой! — проказував Сікстен, що вже вибрався на помісток від оборонної вежі. — Ой-ой-ой!

Та ось з'явився Калле. Нарешті... і з мотузкою.

— Єво-Лотто, залишайся нагорі, дивитимешся, чи добре ляже мотузка! — наказав він. — А ви всі спускайтеся сюди вниз.

Треба було поспішати. Калле знав, що йому робити. Знайти камінь і міцно прив'язати його до одного кінця мотузки. Перекинути її тим кінцем через мур так, щоб не влучити Андерсові в голову. Сподіватися, палко сподіватися, що Андерс устигне спіймати мотузку, поки не буде запізно.

Коли надто поспішаєш, коли дорога кожна мить, пальці й руки не слухаються.

Унизу сидить Андерс і тужно дивиться на мур. Невже допомога не встигне? Ні, встигла! Мотузка зі зашморгом майнула через мур. Але лягла задалеко! Його спрагли руки не досягнуть її.

— Далі праворуч! — гукає Єва-Лотта зі свого спостережного місця.

Калле і всі решта внизу під муром мордуються з мотузкою, шарпають її, намагаючись пересунути ближче до Андерса. Та нічого не виходить. Вона десь нагорі напевне зачепилася за якийсь горбик.

— Я більше не витримаю, — шепоче Єва-Лотта. — Не витримаю.

Вона бачить, як хлопці надаремне шарпають мотузку. Бачить, як знесилів уже переляканий Андерс... і бачить кущик, що дедалі нижче схиляється над проваллям. Ох, Андерсе, найбільша з Білих Троянд, ватажку Білих Троянд!

— Я більше не витримаю ані секунди, не витримаю!

Швидко й легко вона вибігає босими ногами на мур. Тримайся, Єво-Лотто! Не дивися вниз, тільки біжи до мотузки, нахилися, так, так, нахилися, хоч ноги під тобою тремтять, відчепи мотузку, посунь її, обернися на вузькому мурі і мчи назад до помістка від оборонної вежі.

Вона впоралася... і тепер вибухає нестримним плачем.

А Калле вже спускає мотузку. Камінь уже перед очима в Андерса. Він обережно простягає до нього пальці. Кущик нахилиється ще нижче, і Єва-Лотта затуляє руками обличчя. Але ж вона повинна спостерігати, повинна присилувати себе дивитися. Ось-ось кущик відривається, його корінці більше не можуть утриматися в розколині. Єва-Лотта бачить щось зелене, воно поволі котиться вниз і зникає, але в останню мить Андерс хапається за мотузку.

— Він тримається! — нестямно кричить Єва-Лотта. — Він тримається!

Потім вони обступають Андерса. Вони так його люблять, так радіють, що він не полетів разом із кущем у провалля. Калле крадькома простягає руку й торкається Андерсового плеча. Який же Андерс гарний товариш! І як добре, що він живий!

— А кущик тебе врятував, а сам полетів у провалля, — каже Єва-Лотта, ніби підсумовує те, що сталося, і всі кивають головами.

Так, кущик урятував Андерса, а сам полетів у провалля.

— А що ти думав робити в тому кущику? — питає Сікстен. — Хотів пошукати пташиних яєчок?

— Так, я думав, що тобі не завадило б кілька яєчок на бенкеті в замку твоїх предків, — відповідає Андерс.

— Але ти сам мало не став розбитим яєчком, — каже Калле.

І вони сміються. Ха-ха-ха, справді, Андерс мало не став розбитим яєчком!

Сікстен ляскає себе по ногах і регоче дужче за всіх. Та раптом відчуває, як у нього болять побиті коліна і як йому холодно в мокрому одязі.

— Ходімо, Бенку і Йонте! Вшиваймося! Сікстен підтюпцем біжить до замкової брами, а його лицарі за ним. У брамі він обертається, весело махає рукою Калле, Андерсові та Єві-Лотті й гукає:

— Бувайте, базіки з ордену Білої Троянди! Завтра ми згладимо вас зі світу!

Але ватажок Червоних Троянд помилився. Мине не один день, поки Червоні і Білі Троянди знов почнуть війну.

3

Три Білі Троянди, веселі й задоволені, поверталися додому. Ніч була цікава, а пригода з Андерсом не вивела їх із рівноваги. Вони ще не втратили властивої молодим чудової здатності сприймати життя таким, яким воно є цієї миті. Поки Андерс висів на кущі, вони не тямалися з ляку, але нащо перейматися цим тепер? Адже все скінчилося добре, і Андерс уже й не згадував про те, що пережив, і не боявся, що йому снитимуться страшні сни про ту невеличку пригоду. Він думав, що зараз прийде додому, спокійно виспитися, а вранці прокинеться, і його чекатиме новий день і нові небезпеки.

Та нікому з Білих Троянд не судився тієї ночі спокійний сон.

Діти одне за одним ішли вузькою стежкою до міста. Вони не були дуже втомлені, проте Калле позіхнув на весь рот і сказав, що, власне, в частини людства заведено вночі спати і не завадило б їм і собі спробувати, чи справді спати приємно, чи ні.

— Расмусові напевне приємно, — з ніжністю в голосі сказала Єва-Лотта і зупинилася перед віллою Еклюдна. — Ох, який він, мабуть, милий, коли спить!

— Ну, ну, Єво-Лотто, не починай знов того самого, — благально мовив Андерс.

Авжеж, і Расмус, і його батько напевне вже спали в тій відлюдній віллі. Одне вікно на другому поверсі було відчинене, і біла фіранка в ньому коливалася на протязі, наче вітала трьох нічних подорожніх на стежці перед будинком. Було так спокійно й тихо, що Андерс несамохіть перейшов на шепіт, аби не збудити тих, що спали за тією фіранкою.

Але знайшовся хтось не такий уважний до людей, що сплять. Хтось їхав машиною, її гудіння дедалі ближчало, розпанахуючи нічну тишу. Було чути, як той хтось перейшов на меншу швидкість, коли машина бралася вгору, потім як вона загальмувала з прикритим скреготом, — і знов запали спокій і тиша.

— Хто б це міг їхати машиною в таку пору? — мовив Калле.

— Що тобі до того, — сказав Андерс. — Ходімо, чого ми стоїмо?

Та в глибині душі Калле прокинувся знаменитий детектив.

Колись раніше Калле був не просто Калле, а поважний пан Блюмквіст, знаменитий детектив. Проникливий, непомильний детектив, що оберігав безпеку суспільства й ділив своїх співгромадян на дві групи: "вже ув'язнених" і "ще не ув'язнених". Але з плином часу він став розважніший і тепер тільки в окремих випадках іще počував себе знаменитим детективом.

Тепер був такий випадок. Саме такий випадок.

Цікаво, куди він піде, той, хто приїхав машиною? Тут нагорі є тільки один будинок, Екльондова вілла, — вона, як форпост, стоїть на чималій відстані від решти забудов міста. І не скидається на те, щоб професор чекав якихось гостей, будинок спить. Може, це приїхала якась закохана пара, щоб посидіти тут у машині й помріяти? То вона не знає цих околиць. Бо справді романтичні місця лежать якраз у протилежному напрямку. Треба бути закоханим до безтями, щоб вибрати для нічних мрій цю дорогу, що крутиться пагорбами. То хто ж це приїхав сюди машиною? Жаден справжній детектив не залишить таку справу нез'ясованою. Цього не можна допустити.

— Послухайте мене, почекаймо трохи, побачимо, хто то приїхав, — сказав Калле.

— Навіщо? — заперечила Єва-Лотта. — Гадаєш, це якісь сновиди, що задумали вбивство?

Не встигла вона договорити, як перед хвірткою вілли вигулькнуло двоє чоловіків не далі як за двадцять п'ять метрів від них. Можна було почути, як легенько зарипіли завіси на хвіртці, коли ті двоє відчинили її і зайшли на подвір'я. Справді зайшли!

— Мерщій у канаву! — пошепки наказав Калле.

За мить вони всі троє вже лежали в канаві, ледь висунувши носи з неї, аби видно було, що діється в професоровому садку.

— Пусте, вони, мабуть, запрошені до професора, — прошепотів Андерс.

— Ти так думаєш? — спитав Калле.

Якщо це професорові гості, то вони якимось дивно поведуться. Коли хтось бажаний гість, то він не скрадатиметься так, наче боїться, щоб його не спіймали. Не нишпоритиме навкруги будинку, не пробуватиме, чи зачинені двері й вікна. Бажаний гість, коли будинок замкнений, не приставлятиме драбини до відчиненого вікна на другому поверсі й не лізтиме нею вгору.

А саме так робили ті двоє нічних відвідувачів.

— Ох, я вмираю! — насилу вимовила Єва-Лотта. — Дивіться, вони ж лізуть до хати!

І справді вони полізли, якщо вірити власним очам.

Білі Троянди лежали в канаві й перелякано дивилися на вікно, в якому грайливо колихалася фіранка. Минула вічність. Вічність очікування. Вічність тиші, в якій чутно було тільки їхній схвильований віддих і легеньке шелестіння досвітнього вітру у вишневому листі.

Нарешті один із них знов з'явився на драбині. Він щось ніс на оберемку. Господи Боже, що він несе?

— Расмуса, — прошепотіла Єва-Лотта, побілівши на виду. — Дивіться, вони

викрадають Расмуса!

Ні, цього не може бути, думав Калле. Просто такого не може статися. Тут ні. Можливо, в Америці — про таке пишуть у газетах, — але не тут.

Та, видно, це могло статися й тут. Чоловік таки ніс Расмуса. Він обережно тримав його в обіймах, а Расмус спав.

Коли чоловік зник зі своєю ношею за хвірткою, Єва-Лотта захлипала. Вона обернула бліде обличчя до Калле й жалібно заскиглила так самісінько, як тоді, коли Андерс висів на кущі.

— Що нам робити, Калле, що нам робити?

Проте Калле був надто проголошений, щоб сказати якесь путнє слово. Він хапливо провів пальцями по чубові і, заникуючись, мовив:

— Я не знаю... нам... нам треба...

Він щосили намагався перебороти прикру скутість, яка заважала чітко думати. Тут скоро мало щось статися. Та Калле не міг здогадатися, що саме. Добре подумавши, він зрозумів, що їм не пощастить привести поліцію. Ті негідники устигли б викрасти десяток дітей, поки наспіла б поліція. А крім того... Той чоловік ішов назад. Уже без Расмуса.

— Напевне поклав його в машину, — прошепотів Андерс.

А Єва-Лотта приглушено захлипала.

Вони стежили за викрадачами, витрішивши з ляку очі. Ох, які ж на світі є мерзотники... які страшні лиходії!

Та ось відчинилися двері з веранди, і вони побачили другого грабіжника.

— Швидше, Ніке, — сказав він притишеним голосом. — Не гаймося!

Той, що звався Ніке, квапливо піднявся на веранду, і обидва вони знову зникли в будинку. Тоді Калле стрепенувся.

— Ходімо, — схвильовано прошепотів він, — ходімо, ми повинні викрасти в них Расмуса!

— Якщо встигнемо, — мовив Андерс.

— Так, якщо встигнемо, — погодився Калле. — Як ви гадаєте, де стоїть машина?

Машина стояла далеченько, біля вершка пагорба. Білі Троянди кинулися туди. Вони швидко, нечутно бігли вздовж канами, страшенно раді, що зараз видеруть Расмуса з розбійницьких пазурів. Страшенно раді, але й страшенно налякані.

Останньої миті вони помітили, що машину охороняють: з протилежного боку дороги стояв якийсь чоловік. На щастя, він стояв спиною до них і залагоджував свою дуже особисту справу, а то б неодмінно помітив їх. Вони блискавично кинулися під захист кущів. Ще мить, і вони не встигли б. Чоловік, видно, почув якийсь шурхіт і стривожився, бо швидко обернувся і перейшов на їхній бік дороги. Там він зупинився і підозріливо втупився в кущі, де вони сховалися. Невже не почув гучного стукоту їхніх сердець і схвильованого віддиху?

Їм навіть здалося дивом, що він справді цього не почув. Чоловік трохи постояв, наслухуючи, тоді завернув до машини, заглянув у бічне вікно й почав неспокійно

ходити дорогою туди й назад. Часом він спинявся і пильно вдивлявся у напрямку вілли. Мабуть, думав, що його спільники надто забарилися.

А за кущами панував глибокий відчай. Що можна зробити для Расмуса, поки той чоловік походить дорогою? Єва-Лотта так плакала, що Калле довелося добряче стусоннути її, щоб вона замовкла. Це допомогло йому трохи заглушити свій власний страх.

— Біда, та й годі, — сказав Андерс. — Що ж нам робити?

Тоді Єва-Лотта рішуче стримала свій плач і сказала:

— Я мушу дістатися в машину до Расмуса. Якщо його викрадають, то нехай викрадають і мене. Не можна, щоб він, коли прокинеться, лишився наодинці зі зграєю негідників.

— Так, але ж... — почав Калле.

— Мовчи, — перебила його Єва-Лотта. — Відступіть далі в кущі і трохи пошурхотіть там, щоб той вартовий на якусь хвилю забув про машину.

Андерс і Калле злякано витріщилися на неї, але побачили, що вона вже зважилась. А коли Єва-Лотта зважиться на щось, то її не спиниш, вони вже знали.

— Я піду замість тебе, — благально мовив Калле, наперед знаючи, що вона нізащо не погодиться.

— Гайда! — наказала Єва-Лотта. — Мерщій! Вони послухалися. Та поки зникли, то ще почули за собою її шепіт:

— Я буду для Расмуса замість матері. І, якщо зможу, залишатиму за собою сліди, як Гензель і Гретель, ви ж знаєте.

— Чудово! — сказав Калле. — Ми помчимо за тобою, мов два гончаки.

Вони підбадьорливо помахали їй руками і нечутно зникли в кущах.

Ох, як добре, що вони вміють так тихо скрадатися, коли треба! Недарма ж вони стільки воювали з Червоними Трояндами. На власному досвіді навчилися обдурювати вартових. Наприклад, таких, як цей бовдур на дорозі! Він мав би стерегти Расмуса, як йому наказано. А він походить дорогою між машиною та віллою. Туди й сюди. І знов туди й сюди. Та раптом він чує неподалік у кущах якийсь підозрілий тріск. Отож йому треба піти туди й подивитись, що там робиться. Він рішуче перестрибує канаву і пірнає в зарості ліщини. Він весь напружений і уважний, о так, дуже уважний! А йому, йолопові, треба було б стерегти машину! Бо з нею все може статися, поки він нишпорить у кущах. І нишпорить дарма! Бо не знаходить там нічого, нічогісінько. Звичайно, там під кущем припишкли двоє хлопців, та він їх не бачить. І, пришелепуватий, думає, що йому причулося або що то якась тварина шурхотіла в кущах. Нічого не скажеш, пильний вартовий, у кожному разі він тепер показав свою пильність. Він був дуже задоволений собою, коли вертався до машини.

Та ось нарешті йдуть його приятелі. Двоє хлопців у ліщині також бачать їх.

— Глянь, професор! — шепче Калле. — Глянь, вони викрадають і професора!

Чи це правда, чи тільки сон? Невже це таки професор, той, кого вони штовхають перед собою до машини? Розлючений, доведений до відчаю, зі зв'язаними руками та кляпом у роті, він щосили опирається нападникам.

Може, це страхіття лише приснилося їм? Але ні, це не сон. Починає світати, і все видно дуже чітко. Пилюка, що її збиває професор, — не сон, ляск дверцят машини, що зачинилися за ним, — також дійсність. Ось машина рушає з пагорба і зникає. Дорога в ясному вже ранковому світлі лежить порожня. Може, це був би сон, коли б у повітрі не лишився ледь чутний запах бензину. І коли б на узбіччі не лежав мокрий носовичок Єви-Лотти.

Місто внизу ще спить, але скоро прокинеться. Перші сонячні промені вже блищать на позолоченому півнику, що прикрашає вежу ратуші.

— Господи Боже! — мовить Калле.

— Так, Господи Боже! — проказує за ним Андерс. — Але чого ти чекаєш, Калле? Хіба ти не знаменитий детектив Блюмквіст? Чи це, може, не ти?

4

Дорога в'ється, крутиться і м'яко стелеться, розтинаючи зелені літні краєвиди. Вона огинає невеликі ямкуваті пагорки, блискучі озерця, соснові гайки, біжить між білими березовими стовбурами, повз квітучі пасовиська й луки, повз лани, засіяні збіжжям, по якому від подмuhu вітру ніби котяться хвилі. І з кожним закрутом вона поступово наближається до узбережжя, до моря.

І туди ж, певна річ, того гарного літнього ранку їде велика чорна машина, що не зменшує швидкості навіть на закрутах, здіймаючи хмари куряви над кущиками жовтої дрімоти по узбіччях дороги. Звичайнісінька машина. Але уважний спостерігач усе-таки знайде в ній дещо незвичайне. А саме: вона залишає після себе дивний слід. Крізь спущене бокове вікно час від часу висувається дівчача рука, і після цього на посипаній жорствою дорозі можна знайти дрібні червоні папірці й подекуди білі крихти булочок. Атож, саме крихти булочок! Бо ж хіба Єва-Лотта не пекарева дочка, що завше має в кишенях булочки про запас. А червоні папірці — це клаптики афіші, зірваної з ліхтарного стовпа тоді, коли вона закрадалася в машину до сплячого Расмуса. "Великий літній бенкет" — надруковано на афіші чорними літерами. "Лотерея. Танці. Кава".

Дай Боже щастя Лільчепінгському спортивному товариству за ту афішу! Бо видно, що їзда буде довга, то ж на скільки вистачить кількох булочок? Невдовзі Єві-Лотті доводиться ощадити і їх, і папірці. Адже біля кожного повороту має лежати яскравий червоний папірець, а то як їхні рятівники знатимуть, куди їм іти? І чи взагалі прийдуть якісь рятівники? І чим скінчиться ця пригода?

Єва-Лотта роззирається по машині і зважує становище. Поряд із нею сидить професор, і далі зі зв'язаними руками, з кляпом у роті і з відчаєм в очах. З другого боку коло нього сидить той, що так добре охороняв машину. Спереду — той, якого звуть Ніке, він тримає на колінах сплячого Расмуса. Біля нього за кермом сидить другий викрадач, той, що залазив драбиною до хати. Його ім'я Блум, це вже Єва-Лотта знає. Вона кидає оком на все те, потім переводить погляд далі — дивиться крізь вітрове скло. Краєвид, що розлягається обабіч дороги, якою вони мчать, — шведський, у цьому немає сумніву. Лан, на якому половіє жито з сокирками й волошками, такий питомо

шведський, що інакшим його й не назвеш. Білі стовбури беріз також. Тільки оця машина та її незвичайні пасажери недоречні тут, наче потрапили сюди з американського гангстерського фільму. Серце в Єви-Лотти починало битися швидше, коли вона думала, що ці два негідники на передньому сидінні — справжні викрадачі дітей, кіднапери, — це слово здається таким безглуздом на тлі сонячного шведського краєвиду! Кіднапери мали б їхати під рясним дощем темної осінньої ночі в Чикаго!

Ніке напевне відчуває потилицею її неприязний погляд, бо обертається й сердито дивиться на неї.

— Якого біса ти встряла в це діло? — каже він. — Чого ти залізла в машину, дурне дівчисько?

Єва-Лотта налякана. Але ще дужче — сердита. І не хоче, щоб цей негідник помітив, як вона боїться.

— Не турбуйся за мене, — відповідає вона. — Краще подумай, що ти скажеш, коли з'явиться поліцай і схопить тебе!

Очі професора підбадьорливо дивляться на неї, і це додає їй відваги. Вона вдячна, що він біля неї, хоч тепер і безсилий. Принаймні один дорослий на її боці.

Ніке грізно бурчить щось, але відвертається від неї і більше нічого не каже. В нього широка потилиця й русявий чуб, якого треба було б підстригти, думає Єва-Лотта. Уся шия заросла русявим мохом. Який він, власне, на вигляд? Які його прикмети? Якби тут був Калле, він миттю склав би його словесний портрет! Та доведеться замість нього скласти такий портрет їй, щоб допомогти поліції. Якщо їй колись випаде нагода розповісти про свої спостереження поліції.

У нього, цього Ніке, блакитні очі, в яких світиться і дурість, і хитрощі, а лице повне, обвітрене й добродушне, хоч тепер він насуплений. "Він не дуже розумний, — думає Єва-Лотта й тішить себе надією, що портрет, який вона склала, багато об'ємніший, ніж у Калле, бо той говорить тільки про колір очей, усілякі там родимки й не згадує про вдачу. — Ну, а решта двоє? Блюм чорнявий і, видно, хирляк, блідий, з прищами і трохи нечупарний, — думає Єва-Лотта, — певне, за гроші він зробить що завгодно. А цей ззаду, мабуть, найдурніший з усіх. Суцільне ніщо. Чуб якийсь сірий, підборіддя майже нема, а глузду стільки, що він умістився б на нігті мізинця. Ну що могло спонукати цих трьох пришепелуватих узятися за викрадання людей? За цим має стояти якась думка, хоч не схоже, щоб хтось із них взагалі здатен був думати. Але, може, є хтось інший, що думає за них, хтось інший, що десь чекає на них?"

Аж ось машина раптом звертає на вузький, з вибоями, лісовий путівець. Єва-Лотта квапливо викидає цілу жменю папірців і крихт, бо тут рятувальники можуть легко заблукати. Це не бита дорога і напевне не призначена для автотранспорту. Машина підстрибує на вибоях. Так підстрибує, що Расмус прокидається. Спершу ледь розплющує заспані сині очі, тоді враз сідає і витріщається на Ніке.

— То це ти мав прийти полагодити нашу плиту чи... чи...

Він безпорадно замовкає на півслові. Єва-Лотта простягає теплу руку і гладить його по щоці.

— Я тут, Расмусе, — каже вона. — Ти не радий, що я тут? І твій тато тут, хоч...

— Куди ми їдемо, Єва-Лотто? — запитує Расмус.

— На прогулянку, — замість неї відповідає Ніке й весело регоче. — На коротку прогулянку.

— Це ти мав полагодити нашу плиту? — допитується Расмус. — Тату, це він?

Але професор не відповідає. Певне, Расмусове запитання здається Ніке смішним, бо він ще дужче регоче.

— Ні, хлопче, плиту ми полагодимо іншим разом.

Йому стає так весело від Расмусових запитань, що він зручніше вмощує його на колінах і раптом починає співати:

У графа був собака,

І звали його Трулле...

— А тебе як звати? — питає Расмус.

— Мене звати Ніке, — відповідає той, усміхаючись, а далі вже співає:

І звати мене Ніке...

— Ти, мабуть, мав полагодити нашу плиту, — не вгаває Расмус. — Але виходить так, як завжди каже тато: обіцяє, обіцяє, а не робить.

Єва-Лотта сумно дивиться на професора. Тепер йому є про що думати і без зіпсованої плити. Вона підбадьорливо гладить його по руці, і він очима дякує їй.

Вона обережно кидає у вікно останній клаптик червоного паперу. Він грайливо тріпотить на сонці, тоді падає і залишається лежати.

Чи хтось його знайде? І коли?

5

— Ні, ні, не будемо бігти в поліцію, — сказав Калле. — Тепер нема коли. Нам треба гнатися за ними, побачити, куди вони їдуть.

— Чудово, — сказав Андерс. — Біжи і гукай їх! Жодна машина не втече, коли такий бігун, як ти, поженеться за нею.

Калле не вшанував відповіддю це безглузде зауваження. Він кинувся на подвір'я вілли до професорового мотоцикла.

— Ходи сюди! — гукнув він. — Викотимо його. Андерс глянув на Калле водночас зі страхом і захватом.

— Не можна... — почав він. Та Калле перебив його.

— Треба, — коротко сказав він. — Адже в нас тепер, як кажуть, надзвичайне становище. Не можна сидіти й розмірковувати про якесь там право їзди тощо, коли йдеться про людське життя.

— Зрештою, ти їздиш краще за свого батька, — мовив Андерс.

Вони викотили мотоцикла на дорогу. На піску видніли чіткі відбитки гумових шин, але то були єдині сліди, що їх залишили після себе викрадачі. Чорна машина була вже далеко. Котрою дорогою вона поїхала?

— Єва-Лотта сказала, що робитиме так, як Гензель і Гретель! — крикнув Калле, коли мотоцикл рушив із пагорба вниз. — А що вони робили, ті Гензель і Гретель?

— Кидали позад себе крихти хліба, — відповів Андерс. — І камінці.

— Коли Єва-Лотта набрала з собою камінців, то вона ще краща, ніж я думав, — мовив Калле. — Хоч це якраз схоже на неї. Вона завжди щось вигадась.

Вони доїхали до першого роздоріжжя, і Калле загальмував мотоцикла. Куди звертати? Куди?

На узбіччі дороги в траві лежав червоний папірець. На ньому виднів напис: "Танці". Але ж на узбіччях завше валяються різні клапті паперу, і ніхто не вважає їх якимись особливими знаками. Неподалік лежало щось інше. Клаптик м'якушки з булочки. Андерс радісно крикнув і показав на неї. Справді, Єва-Лотта робила те, що Гензель і Гретель! Через кілька метрів лежав іще один червоний папірець. Мабуть, ці папірці також щось означали.

Дуже підбадьорені цим, хлопці звернули на ту дорогу, що закрутами бігла до моря. Про втому вони забули. Не можна сказати, що вони були в доброму гуморі, але до їхнього страху і тривоги додалось якесь дивне піднесення. Мотоцикл рівно торохтів під ними і швидко, кілометр за кілометром, поглинав звивисту дорогу, яка мала привести їх до невідомої мети, де їм загрожувала небезпека. Захват від їзди в поєднанні з очікуванням небезпеки й викликав у них те дивне піднесення.

Вони не зводили очей з дороги. То тут, то там вони помічали червоний папірець, ніби маленьке підбадьорливе вітання від Єви-Лотти.

Нарешті вони доїхали до лісового путівця. Доїхали і мало не проминули його. Бо він був зовсім невторований, ледь помітний. Та останньої миті Андерс побачив добре знайомий уже їм червоний папірець, що мерехтів між соснами.

— Стань! — вигукнув він. — Ми їдемо не туди! Машина завернула до лісу.

Який гарний був той лісовий путівець! Між деревами вигравало сонце, освітлюючи на землі темно-зелений мох і ніжно-рожеві квіточки ліннеї. Поблизу на вершку ялини сидів чорний дрізд і так захоплено співав, ніби на світі не існувало ніякого лиха.

Та коли Калле з Андерсом заїхали між дерева, то гостро відчували, що дрізд помилявся. Відчували кожною клітиною свого тіла, що вони скоро наблизяться до чогось лихого й загрозливого, яке не має нічого спільного з квітками і пташиним співом.

Вони з'їздили донизу. Спереду між деревами заясніло щось блакитне. Море! І стара, занедбана пристань наприкінці путівця. А з самого краю пристані останнє вітання від Єви-Лотти — її червона шпилька до волосся.

Вони стояли й задумливо дивилися на затоку. Легенький ранковий туман почав здійматися вгору, і на плесі, що ледь брижилось під вранішнім вітром, вигравало сонце. Навколо залягала тиша, мертва тиша. Така порожня, наче першого ранку після створення світу, коли ще на ньому не було людей.

Зелені островці й голі шхери затуляли обрій. Можна було навіть подумати, що це блакитне озеро, а не вузька морська затока. Десь метрів за двісті від пристані розлягався великий острів, що здавався зовсім безлюдним.

Ні, він не був безлюдний! Над верхів'ями дерев здіймалася у височінь вузьенька цівка диму.

— Он де те осине гніздо! — сказав Калле.

— Узяти їх! — вигукнув Андерс.

— Як ти гадаєш, ми подужаємо доплисти до нього?

— Пхе, за іграшки, — відповів Андерс. — Коли тут немає жадного човна...

Поряд із пристанню стояла халабуда. Калле підійшов до неї і поторсав замкнені двері. Може, там є якийсь човен? "У кожному разі там є машина", — раптом подумав він, помітивши на прим'ятій росяній траві перед нею сліди коліс. Там схована чорна машина, Калле був певний цього. І він відчув глибоке задоволення від того, що їм пощастило вислідити викрадачів, принаймні аж до цього місця. Тепер Калле знав: вони добре зробили, що відразу поїхали за ними. Знаки Єви-Лотти — і папірці, і крихти булочок — скоро знищив би вітер і птахи, а хто б потім здогадався шукати викрадачів тут, у цих пустельних безлюдних шхерах?

Калле пильно оглянув острів. Так, доведеться туди плисти, але це не найгірше з того, що вони мають зробити. Та спершу треба сховати в лісі мотоцикла.

Вони почувалися десантниками на ворожому березі, коли після довгої плавби, посинілі з холоду, повилазили з води. А вдиратися на ворожий берег цілком голими також було страшно. Без одягу відчуваєшся ще безпораднішим і беззахиснішим.

Але ворога не видно було, і вони посідали на освітлений сонцем камінь, щоб висохнути і трохи зігрітися. Розв'язавши скручений у клунки одяг, вони переконалися, що їхні сорочки і штани не так промокли, щоб їх не можна було надягти.

— Цікаво, що сказали б Червоні Троянди, якби довідалися про це, — озвався Калле крізь сорочку, бо голова його була якраз усередині її.

— Сказали б, що це достеменно знаменитий детектив Блюмквіст, — запевнив його Андерс. — Хоч би куди ти поткнувся, скрізь натрапляєш на шахраїв і бандитів.

Калле вже надяг сорочку. Він задумливо стояв перед Андерсом, ледь схиливши набік голову. З-під короткої сорочки витикалися його довгі засмаглі ноги. Хлопчак хлопчаком, аж ніяк не схожий на знаменитого детектива.

— Так, хіба не дивно, — мовив він, — що ми вічно встряємо у щось, вічно...

— Авжеж, дивно, — погодився Андерс. — Таке, в що ми оце встряли, буває тільки в книжках.

— А може, все це і діється в книжці, — мовив Калле.

— Що? Ти з глузду з'їхав, — сказав Андерс.

— Може, нас немає, — замріяно повів далі Калле. — Може, ми тільки двоє хлопчаків у книжці, яку хтось вигадав.

— Може, — сердито мовив Андерс. — Я не здивувався б, якби виявилось, що ти тільки друкарська помилка в ній. Але не я, тому, будь ласка, не патякай такого.

— Ти не знаєш, — не захотів відступатися від свого Калле. — Може, ти тільки герой тієї книжки, яку я вигадав.

— Іди до біса, — мовив Андерс. — Коли так, то ти герой книжки, яку вигадав я, і я вже починаю жалкувати, що колись вигадав тебе.

— До того ж я хочу їсти, — сказав Калле.

Вони розуміли, що сидіти там і сумніватися, чи ти справді існуєш на світі, означало просто гаяти час. На них чекали важливі й небезпечні завдання. Десь за тими ялинами та соснами має бути будинок — і той димар, з якого здіймалася тоненька цівка диму. Десь мали бути Єва-Лотта, і Расмус, і професор. Необхідно було знайти їх.

— Нам треба йти туди, — сказав Калле, показуючи пальцем у напрямку лісу. — Десь там ми бачили дим.

Між густих ялин, по зарослих мохом пагорках, по западинах із пахучим болотяним миртом, через зарості чорниць, повз комашнища та кущі шипшини звивалася вузенька стежка, і вони пішли нею, тихо, сторожко, ладні тікати, якщо виникне небезпека. А що небезпека виникне, вони відчували. І коли Калле, що йшов попереду, раптом шмигнув за ялину, Андерс, побілівши зі страху, блискавично зробив те саме, не гаючи часу на запитання.

— Он, — прошепотів Калле і показав пальцем між ялини. — Глянь туди!

Та коли Андерс виглянув із-за ялини, в тому, що відкрилося перед його очима, не було нічого страшного — навпаки.

Він побачив гарненький будинок, справжній заміський будинок для відпочинку, і відкрити, залиту сонцем галявину перед ним, захищену від суворих вітрів густими ялинами. Гарненьку галявину, зарослу шовковистою зеленою травою. А посеред тієї зеленої галявини сидів професор із Расмусом на колінах. Авжеж, вони справді сиділи там! Расмус, і професор, і ще один чоловік.

6

— По-моєму, ви поводитесь нерозважно, професоре Расмуссоне, — сказав той чоловік.

Так, тієї хвилини професор не справляв враження розважної людини! Здавалося, він ось-ось вибухне з люті. Видно було, що йому найдужче хотілося кинутись на чоловіка, який сидів напроти нього. І не кидався на нього він тільки тому, що на колінах у нього сидів Расмус і що він у теперішньому своєму становищі не міг давати собі волі.

— Дуже нерозважно, — повів далі той другий чоловік. — Авжеж, я визнаю, що моя поведінка трохи незвичайна, але я був змушений зробити так. Мені треба було конче поговорити з вами.

— Ідіть до біса, — вилаявся професор. — Ви або понад міру начиталися поганих детективів, або несповна розуму.

Той другий сухо, зверхньо засміявся і пройшовся туди й назад галявиною. То був високий, гарної статури чоловік років сорока. Обличчя його було б вродливе, якби на ньому не проступала така страхітлива жорстокість.

— Сповна я розуму чи ні, не ваш клопіт, — сказав він. — Я хочу знати одне: чи ви пристаєте на мою пропозицію.

— І я також хочу знати одне: коли я зможу дати вам по пиці, — мовив професор.

— Як на мене, то він повинен зробити це зараз-таки, — прошепотів Калле за ялиною, і Андерс на знак згоди кивнув головою.

Але незнайомий чоловік глянув на професора, як на малу нерозумну дитину, і сказав:

— Навіщо вам без потреби відмовлятися від ста тисяч крон? Я вам пропоную за ті формули сто тисяч крон — хіба це мало? Вам не треба навіть самому передавати мені папери, коли вам здається, що це проти вашого сумління. Можете тільки натякнути мені, де вони лежать.

— Слухайте, інженере Петерсе чи як у біса вас звати, — сердито мовив професор. — Невже ви не розумієте, що ті формули — власність шведської держави?

Петерс нетерпляче здвигнув плечима.

— Ніхто не повинен знати, що ваш винахід опиниться поза межами Швеції. Ви ж розумієте, непробивний легкий метал можуть винайти і в інших країнах. Це тільки питання часу. Саме щоб виграти час, я хочу купити ваші формули.

— Ідіть до біса, — ще раз вилаявся професор. Петерс примружив очі.

— Я мушу їх мати, — сказав він. — Мушу мати ваші формули.

Расмус досі сидів тихо, а тепер утрутився в розмову.

— "Мушу мати" та й "мушу мати", так не кажуть. Треба сказати: "Я хотів би отримати".

— Тихо, Расмусе, — мовив професор і міцно притулив сина до себе.

Інженер Петерс поглянув на них обох, щось прикидаючи.

— Який у вас гарний хлопчик, — значуще сказав він. — Ви ж, мабуть, не хотіли б розлучитися з ним?

Професор не відповів, тільки гидливо глянув на чоловіка, що стояв перед ним.

— А може, ми все-таки вкладемо з вами невеличку угоду? — повів своєї інженер Петерс. — Скажіть мені, де папери, і я пошлю по них свою людину. Ви сидітимете тут, поки я переконаюся, що вони справжні, потім ви будете вільні, а крім того, на сто тисяч крон багатші.

— Стуліть пельку! — сказав професор. — Я не можу більше слухати вас.

— Атож, на сто тисяч крон багатші, — незворушно мовив Петерс. — Вам же краще пристати на мою пропозицію. Бо як ні, то...

На мить запала загрозлива тиша.

— А як я цього не зроблю, то що буде? — зневажливо спитав професор..

На виду в інженера Петерса майнула посмішка, недобра посмішка.

— То ви бачите свого сина востаннє, — мовив він.

— У вас менше глузду, ніж я думав, — сказав професор. — Ви справді гадаєте, що мене можна залякати такими дитячими погрозами?

— Побачимо. Добре було б, якби ви вже тепер зрозуміли, що я не жартую.

— І добре було б, якби ви вже тепер зрозуміли, що я не скажу вам, де сховав папери.

Расмус випростався на колінах у батька і втупив очі в інженера Петерса.

— І я не скажу! — переможно вигукнув він. — Хоч і знаю, де вони.

Професор здригнувся, прикро вражений Расмусовими словами.

— Не верзи дурниць, — сказав він. — Ти ж нічого не знаєш.

— Я не знаю? — мовив Расмус. — Може, закладемося?

— Мовчи, ти взагалі не знаєш, про що ми говоримо, — урвав його професор.

— А от і знаю, — відповів Расмус, якому не сподобалося, що батько не вірить у його здатність стежити за розмовою. — Ти говориш про ті папери з дрібними червоними цифрами. Ті, що такі секретні, такі секретні, такі...

— Так, саме про них ми говоримо, — жваво підхопив інженер Петерс. — Але ж ти такий малий, що, мабуть, не знаєш, де вони?

Професор люто урвав його:

— Це даремні балачки, хіба ви не розумієте, що всі папери я тримаю в банківському сейфі!

Расмус докірливо глянув на батька і суворо сказав:

— Неправда, тату. Вони не в тому, як ти кажеш... банківському сейфі.

— Мовчи, Расмусе! — несподівано сердитим голосом крикнув професор.

Та Расмус, певне, подумав, що цю справу треба з'ясувати, бо, здається, батько не пам'ятає, як усе було.

— Вони не в якомусь там банківському сейфі, я добре знаю, — впевнено сказав він. — Бо я нишком вийшов за тобою того вечора, коли ти думав, що я ліг і заснув. Я стояв на сходах у передпокої і тоді побачив, що ти ховав...

— Мовчи, Расмусе, — знову крикнув професор іще сердитіше.

— Чого ти кричиш? — ображено спитав Расмус. — Я не скажу, де вони... Він співчутливо глянув на інженера Петерса й докінчив: — Хоч міг би сказати "небо", "вода" або "посередині", так завжди кажуть!

Професор добряче труснув його.

— Так, так, я міг би сказати, — нетерпляче мовив Расмус. — А нічого ж не сказав. — Він випнув губи, трохи подумав і додав: — Хоч це й не "небо". І не "вода".

7

Єва-Лотта роззирнулася по своїй в'язниці. Щиро казати, цілком затишній. Якби той Ніке не забив кількома грубими залізними прутами вікна, то вона могла б уявити себе бажаною гостею на острові. Бо ж хіба її не поселили в чудовий будиночок для гостей, у якому вона могла поряdkувати як сама хотіла? Тут було справді затишно, наче вдома, — чотири канапи попід довгими стінами, оббиті картатою бавовняною тканиною, гарна ширма перед умивальником, біля вікна — столик із книжками й газетами, щоб не було нудно. "Це напевне найкраще кубло кіднаперів з усіх, які лише є на світі", — подумала Єва-Лотта. Мало в якому з тих кубел з вікна відкривається такий гарний краєвид, як із цього, за залізними прутами. Внизу яскріла в промінні сонця затока, взявши у свої блакитні обійми зелені островці. Єва-Лотта тяжко зітхнула. Ото якби можна було піти всипаною чатинням стежкою між ялинами до пристані, пірнути з головою у чисту воду, а тоді лягти на помості, заплющити очі й засмагати, слухаючи тихий хлюпін хвиль, на яких погойдуються прив'язані човни!

До речі, про човни! Кіднапери мали їх кілька. Єві-Лотті видно було моторного

човна, який перевіз їх через затоку. Три човни з веслами стояли біля самого берега й погойдувалися на легеньких брижах. А крім того, на довгій пристані лежало витягнене з води канадське каное.

"Цей острів дуже зручний для кіднаперів, — подумала Єва-Лотта. — Тут вистачило б місця на цілий ескадрон, якби виникла така потреба. Тісно йому не було б".

По острові грайливо розпорошилось багато маленьких будиночків на чималій відстані від великого ошатного будинку, в якому перебував шеф кіднаперів. Може, в усіх тих будиночках жили кіднапери. По одному в кожному осинному гнізді. Коли б хтось постукав у двері, то, мабуть, звідти вискочив би маленький отруйний кіднапер і до смерті перелякав би його!

Додумавшись аж до такого, Єва-Лотта рішуче стріпнула головою. Вона не дасть залякати себе. Ніхто не сяде на голову Єві-Лотті Лісандер! Тому Ніке дістанеться, коли він узагалі залишиться живий.

Стиснувши кулаки, вона підійшла до замкнених дверей і крикнула:

— Ніке! Ніке, ходи сюди! Принеси мені їсти! А то я переверну цей будинок!

Андерс і Калле, які лежали за ялиною і слухали, що Петерс казав професорові, втішились, коли почули її крик.

Дякувати Богу, Єва-Лотта жива і, видно, нітрохи не зламалася!

Ніке теж почув Єву-Лотту, хоч її крик далеко не так утішив його. Він щось сердито забурмотів і попростував до будиночка, щоб заткнути їй рота.

Єва-Лотта затихла, як почула, що двері відмикають. Ніке зайшов, наміряючись добре вилаяти її. Але він був не дуже меткий на розум, і Єва-Лотта випредила його.

— У цьому готелі погано обслуговують, — мовила вона.

Ніке раптом забув, що хотів їй сказати. Він витріщив на неї очі, здивований і навіть трохи ображений.

— Слухай-но, — почав він, — слухай-но...

— Аякже, слухай-но, — перекинула його Єва-Лотта. — У цьому готелі погано обслуговують. Принеси мені їсти! їсти, розумієш?

— Ти звалилася нам на голову за наші гріхи, — сказав Ніке. — А все через того пришелепуватого Сванберґа, що не стеріг як слід машини. Цікаво буде послухати, що скаже про це шеф.

— О, таж ви повинні радіти, що я тут, — мовила Єва-Лотта. — Це ж для кіднаперів велике щастя — отримати двох дітей, коли вони розраховували тільки на одне.

— Послухай-но, — знов сказав Ніке. — Твоє базікання мені не подобається. Я тобі не кіднапер!

— Ні? Якраз ти кіднапер. Кіднапер Ніке. Хіба ти не знаєш, що як хтось викрадає дітей, то він кіднапер?

Видно було, що Ніке знов здивувався і водночас образився. Він зовсім не вважав себе викрадачем дітей, і йому не сподобалося, що його так називають.

— Я тобі не кіднапер, — уже не так упевнено повторив він. А тоді раптом заревів, зовсім знавіснівши: — І перестань галасувати! — Він схопив Єву-Лотту за руки і труснув

нею. — Чуєш, перестань галасувати, а то дістанеш так, що на тобі місця живого не залишиться!

Єва-Лотта весь час дивилася йому у вічі. У неї десь мріло в пам'яті, що саме так треба приборкувати диких звірів.

— Я хочу їсти, — рішуче сказала вона. — І галасуватиму, як цілий клас у школі, коли ти не принесеш мені їсти.

Ніке вилаявся, відпустив її і рушив до дверей.

— Добре, добре, зараз принесу, — сказав він. — Може, ваша вельможність хоче чогось особливого?

— Ну, хоч би яєчні з шинкою, — відповіла Єва-Лотта. — Це мій улюблений сніданок. Яєчка підсмажиш з обох боків, дякую! І, коли можна, якнайшвидше!

Ніке грюкнув дверима. Єва-Лотта почула, як у замку обернувся ключ і Ніке знов вилаявся.

Але зразу після цього почула й щось інше. Те, що сповнило її радістю. Почула за вікном поклик Білих Троянд. Тихий, але все ж то був їхній поклик. Для неї він здався кращим, як звук небесної арфи!

8

Калле здригнувся і прокинувся. Він вражено озирнувся навколо. Де він? І чи це вечір, чи ранок? І чого тут спить Андерс і його чуб, мов грива, затуляє йому очі?

Та помалу в голові у нього проясніло. Він у курені, який збудував разом із Андерсом. І це вечір. Сонце от-от зайде, його останнє проміння забарвило в червоний колір сосни на скелі перед ним. Андерс спить тому, що він страшенно втопився!

Який день! Він, власне, почався ще вчора ввечері у руїнах замку. А тепер знову вечір. Вони з Андерсом проспали від полудня до самого вечора, їм потрібний був відпочинок. Але спершу спорудили собі цей гарний курінь.

Калле простяг руку й доторкнувся до стіни з ялинових гілок. Ох, як йому подобався цей курінь! Це було їхнє житло, їхній невеличкий затишний прихисток, що його вони спорудили якомога далі від кіднаперів. Тут їх ніхто не знайде. Курінь стояв у надійному сховку між двома скелями. Його важко помітити, хіба хтось просто натрапить на нього. Тут вони були захищені від усяких вітрів і мали м'яку постіль із ялинових гілочок. Скелі з обох боків зберігали ще сонячне тепло, тож їм не доведеться мерзнути вночі. Це був справді чудовий курінь!

— Ти хочеш їсти? — запитав Андерс. Запитання прозвучало так несподівано, що Калле аж підскочив.

— Ти прокинувся?

Андерс сів на своїй ялиновій постелі, з розкуйовдженим чубом і тонким візерунком від ялинових гілок на щоці.

— Я такий голодний, що їв би навіть варену рибу, — сказав він.

— Ох, мовчи, — мовив Калле. — Я скоро почну обгризати з дерев кору.

— Так, коли живеш цілий день на самих чорницях, то хочеться чогось тривнішого, — сказав Андерс.

Єдиною їхньою надією була Єва-Лотта. Вона обіцяла роздобути для них якусь їжу.

— Я з того Ніке витрушу душу, — запевнила вона їх. — Скажу, що лікар приписав мені їсти щогодини. Не турбуйтеся, ви матимете вдосталь їжі! Приходьте сюди, коли стемніє!

Це було вранці. Вони стояли перед її вікном і пошепки перемовлялися крізь ґрати, ладні втекти, часом би виникла бодай найменша небезпека. І коли Ніке повернувся зі сніданком для Єви-Лотти, вони чкурнули, мов дві налякані ящірки, хоч ніздрі їм лоскотав запах смаженої шинки. Вони ще тільки почули, як Єва-Лотта сердито дорікнула Ніке:

— Ти гадаєш, що я приїхала на цей курорт, щоб схуднути?

Що відповів Ніке, вони не чули, бо вже були далеко в лісі.

Помалу вони добралися до протилежного боку острова. І тут пробули цілий день, спорудили собі курінь, пірнали зі скелі у воду, спали — і їли чорниці. Чорниць у лісі вистачало. Та однаково тепер вони були такі голодні, що їм аж животи зводило.

— Але доведеться чекати, поки стемніє, — похмуро сказав Андерс.

Вони вибралися з куреня, вилізли на скелю і вигідно влаштувалися в заглибині, щоб дочекатися ночі й темряви, яка має врятувати їх від голодної смерті. Вони сиділи й похмуро дивилися на найкращий з усіх, які їм випало бачити у своєму житті, захід сонця, але не відчували нічого, крім нетерпіння: надто повільно воно заходило. Над верхів'ям дерев по той бік затоки небо палало, ніби пожежа. Ще видно було окраєць червоного сонячного кружала, але й воно зараз сховається ген за темними лісами. І добре, що сховається, що благословенна темрява опуститься на землю і на воду, і на всіх тих, що потребують захистку від кіднаперів. Аби тільки сонце заходило трохи швидше!

Скеля стрімко опускалася до води, і там унизу, де камінь стикався з плесом, було чутно лагідний грайливий плюскіт. Скрізь залягала тиша, тільки десь над затокою боязко й сумовито кричав якийсь морський птах.

— Мене це вже починає дратувати, — озвався Калле.

— А я собі думаю, що там робиться вдома, — сказав Андерс. — Як ти гадаєш, вони вже повідомили про нас по радіо?

Тільки-но Андерс вимовив це, як і він, і Калле згадали про записку, яку Єва-Лотта вчора ввечері залишила на подушці: "Вітаю! Не зчиняйте галасу! Я вийшла трохи повоювати і думаю, що скоро вернуся додому, тра-ля-ля". Навіть якщо її батьки, прочитавши записку, дуже розсердились і, може, трохи стурбувалися, то навряд чи відразу звернуться до поліції. А коли батьки Андерса й Калле порадилися з пекарем Лісандером, то також, певне, заспокоїлись, хіба що трохи побурчали з приводу ненастанних витівок лицарів Білої Троянди. І це, може, якраз і добре. Бо хтозна, чи до цієї справи варто вплутувати поліцію. Калле прочитав досить книжок про кіднаперів, щоб зрозуміти, як це було б небезпечно. В кожному разі треба спершу порадитися з професором. Аби тільки вдалося поговорити з ним.

Вікно інженера Петерса світилося, а далі скрізь було темно. І тихо. Стояла така

глибока тиша, що їй було майже чутно. Коли тут і були якісь люди, то, мабуть, усі вже спали.

Ні, звичайно, спали не всі. Лежав на своїй канапі й не міг заснути професор, бо його мучили ненастанні думки. За ціле своє тридцятип'ятирічне життя він звик знаходити розв'язання будь-якої проблеми, що поставала перед ним. Але теперішнє його становище було таке дурне, що він міг тільки безпорадно хитати головою. Охоплений безсилою люттю, він змушений був признатися собі, що не може нічого зробити. Нічого, тільки чекати. А на що чекати? Що хтось похопиться й почне його шукати? Але ж він найняв собі старий будинок у Лільчепінгу тільки на те, щоб його ніхто не турбував. Він хотів прожити там ціле літо лише з Расмусом. Може минути чимало часу, поки взагалі хтось помітить, що він зник. Від цієї думки професор схопився з канапи. Про сон годі було й думати. Ох, якби він міг розірвати того Петерса на дрібні, дрібненькі клапті!

Не спала і Єва-Лотта. Вона сиділа біля вікна й напружено дослухалася до кожного звуку знадвору. Чи то лише нічний вітер шурхотить у ялиновому гіллі, чи нарешті йдуть вони, Калле з Андерсом?

День видався довгим, страшенно довгим. Бо ж для того, хто любить волю, нестерпно сидіти замкненому цілий день. Єва-Лотта аж здригнулась, коли подумала про тих нещасних, що мучилися у в'язницях. Ох, як би вона хотіла обійти всі в'язниці на світі й повипускати всіх в'язнів із їхніх камер! Бо це ж найгірше з усього — не мати змоги вийти надвір, коли захочеш. Її охопив панічний страх, вона зірвалася на ноги й люто накинулася на заґратоване вікно, що відділяло її від волі, ладна розтрощити його. Але враз згадала про Расмуса й опанувала себе. Вона не хотіла його будити. Він мирно, спокійно спав на канапі поруч. Вона відчула в темряві його рівний подих, і це приглушило її страх. Принаймні вона була не сама.

І ось із тиші знадвору нарешті почувся поклик лицарів Білої Троянди, а після нього жвавий шепіт:

— Єво-Лотто, ти маєш для нас харчі?

— Ще б пак, — відповіла вона.

І заходила швидко просовувати крізь ґрати бутерброди, й холодні картоплини, і холодні, масні кружальця ковбаси, і шматки холодної шинки. Вона не почула бодай слова подяки, бо Калле з Андерсом, жуючи, спробували тільки вдоволено мурмотіти. Тепер, коли їжа стала досяжною, голод почав допікати їм іще дужче, вони напихали роти всіма тими ласими шматочками, якими їх частувала Єва-Лотта, і ковтали їх, майже не пережовуючи.

Врешті їм довелося хапнути повітря, і Калле промурмотів:

— Я забув, що їжа може бути така смачна. Єва-Лотта всміхнулася в темряві, щаслива, наче мати, що дає своїм голодним дітям хліба, й пошепки спитала:

— Ви наїлися?

— Так, майже... справді наїлися, — здивовано мовив Андерс. — Це була найкраща...

Калле перебив його:

— Єво-Лотто, ти не знаєш, де професор?

— Професор сидить у тому будиночку, що на самому горбі, — відповіла Єва-Лотта.

— В тому, що найближче до моря.

— Расмус, мабуть, також замкнений із ним?

— Ні. Расмус тут, зі мною. Він спить.

— Так, я сплю, — почувся з темряви тоненький голос.

— Он як, ти прокинувся, — мовила Єва-Лотта.

— Як не прокинутися, коли тут їдять бутерброди і плямкають, — сказав Расмус. Він підійшов босоніж до Єви-Лотти й виліз їй на коліна. — То це прийшли Калле й Андерс!

— зрадив він. — І ви підете в ліс воювати? А мені також можна стати Білою Трояндою?

— Це залежить від того, чи ти вмієш мовчати, — тихо відповів Калле. — Може, ти станеш Білою Трояндою, якщо пообіцяєш мовчати, що бачив Андерса й мене.

— Я буду мовчати, — радо пообіцяв Расмус.

— Ні слова не кажи Ніке чи комусь іншому про те, що ми тут були, розумієш?

— Чому? Хіба Ніке вас не любить?

— Ніке не знає, що ми тут, — пояснив Андерс. — І не повинен знати. Ніке кіднапер, розумієш?

— Хіба кіднапери не добрі? — спитав Расмус.

— Не добрі, — мовила Єва-Лотта.

— А мені здається, що добрі, — заперечив Расмус. — Мені здається, що Ніке дуже добрий. Чому кіднаперам не можна знати ніяких таємниць?

— Тому, що не можна, — коротко сказав Калле. — І ти ніколи не станеш Білою Трояндою, якщо не мовчатимеш.

— Та я мовчатиму! — палко вигукнув Расмус.

Він ладен був мовчати до кінця свого життя, аби тільки стати Білою Трояндою.

Раптом Єва-Лотта почула важку ходу за дверима, і серце її тьохнуло з переляку.

— Тікайте, — прошепотіла вона. — Мерщій! Іде Ніке!

За мить у замку обернувся ключ. Світло ліхтарика розігнало темряву, і Ніке підозріло спитав:

— З ким це ти балакаєш?

— Відгадуй тричі, — відповіла Єва-Лотта. — Тут сидить Расмус і я, і ще я та Расмус. І я не маю звички балакати сама з собою. То відгадай, із ким я балакаю?

— Але ти кіднапер, а кіднаперам не можна знати ніяких таємниць, — співчутливо мовив Расмус.

— Послухай-но, — сказав Ніке і грізно підступив до Расмуса. — Ти також починаєш називати мене кіднапером?

Расмус схопив його за великий кулак, довірливо звів очі на сердите обличчя, що схилилося над ним, і сказав:

— Але мені здається, що кіднапери добрі, мені здається, що ти, Ніке, добрий!

Ніке муркнув щось нерозбірливе і рушив до дверей.

— Тут навмисне морять людей голодом? — мовила Єва-Лотта. — Чому нам не дали

на ніч їсти?

Ніке обернувся і, щиро здивований, глянув на неї.

— Бідні твої батьки, — нарешті сказав він. — Як тяжко їм доводиться працювати, щоб прогодувати тебе.

Єва-Лотта всміхнулася і задоволено сказала:

— На апетит я не скаржуся.

Ніке зняв Расмуса з її колін і відніс на канапу.

— Я думаю, що тобі пора спати, хлопче, — мовив він.

— А я не сонний, бо спав цілий день, — відповів Расмус.

Ніке мовчки запхав його під укrywало.

— Підтикай мені укrywало під ноги, — сказав Расмус, — бо я не люблю, як вони голі.

Усміхаючись, ледь зніяковілий, Ніке послухався. Потім став, задумливо глянув на Расмуса і сказав:

— Ох ти мій малий верховодо!

Темна хлопчикова голівка лежала на подушці. У тьмяному світлі кишенькового ліхтарика він на своїй постелі здавався на диво милим. Він невинно дивився на Ніке і приязно усміхався.

— Ой, який ти добрий, Ніке, — мовив Расмус. — Ходи, я обійму тебе. Обійму так міцно, як обіймаю тата.

Не встиг Ніке оборонитися, як Расмус обняв його за шию і стиснув з усієї своєї п'ятирічної сили.

— Тобі боляче? — з надією спитав він.

Ніке трохи помовчав, тоді невиразно промурмотів:

— Ні, не боляче... анітрохи.

9

На самій вершині пагорба стояв будиночок, куди інженер Петерс примістив свого знаменитого гостя. Це було справжнє орлине гніздо, приступне тільки з одного боку. Задня стіна була вже над кручею, що досить стрімко спадала вниз до морського берега.

— Нам доведеться лізти нагору з цього боку, — сказав Калле, показуючи ще масним пальцем на професорове вікно.

Після пригоди в руїнах замку Андерс не мав великого бажання видряпуватися на кручі, хоч ця й не була така страхітливо висока.

— А може, спробувати якось прошмигнути звичайним шляхом, як усі люди? — запропонував він.

— І втрапити просто в руки Ніке чи того другого, — відповів Калле. — Чорта лисого!

— То лізь ти, — мовив Андерс, — а я залишусь внизу на сторожі.

Калле не завагався. Він облизав пальці, на яких лишилася масть від шинки, й поліз на кручу.

Було вже не так темно. Над лісом зійшло кружало місяця. Калле не знав, чи дякувати за це долі, чи ні. В місячному світлі легше було видряпуватися вгору, але й

легше було помітити того, хто видряпувався. Мабуть, треба було дякувати долі за те, що місяць світив, але й за те, що він подеколи заходив за хмару.

Калле ліз, затамувавши віддих. Сама круча не була надто небезпечна, але на думку, що кожної хвилини на нього може напасти згряя кіднаперів, він обливався холодним потом.

Обережно намагаючи опору ногами й руками, він брався вгору. Подекуди було важко. Деколи він немов зависав у порожнечі й насилу знаходив, за що вчепитися. Та його ноги, певне, мали інстинктивну здатність потрапляти між розколини та коріння, і він постійно знаходив, куди ступити.

Тільки один раз інстинкт зрадив його великого пальця на нозі, і він зрушив камінь, що, загуркотівши, полетів униз. Калле зі страху мало не полетів слідом за ним, та корінь, за який він ухопився останньої миті, врятував його. Калле злякано притиснувся до нього й довго не зважувався поворухнутись.

Андерс почув, як загуркотів камінь. Він швидко відскочив убік, щоб уберегти голову, й сердито пробурмотів сам до себе:

— Хай би Калле ще засурмив, аби вони неодмінно почули, що він уже близько.

Та, мабуть, ніхто, крім Андерса, не почув гуркоту. Тож Калле, в якого й далі ще калаталося серце, трохи переcheкав, а коли впевнився, що нічого не сталося, відпустив корінь і поліз далі.

Професор ходив у темній кімнаті туди й назад, мов звір у клітці. Становище його було нестерпне, вкрай нестерпне! Від усього цього можна було просто збожеволіти. Атож, він таки збожеволіє, а щодо Петерса, то той вочевидь уже збожеволів. Він опинився в руках божевільної людини. Він не знав, що сталося з Расмусом. Не знав, чи колись вийде звідси. І тут було темно, наче в могилі. Хай би його чорт ухопив, того Петерса, — міг би хоч дати йому лампу! Аби він хоч раз зміг налупцювати того собаку... Тихо... що це? Професор завмер. Може, це йому причулося? Чи він уже починає марити?.. Чи справді хтось постукав у вікно? Та це ж вікно, у яке він дивився цілий цей проклятуший день, звернене просто в кручу... звідти, мабуть, ніхто не зміг би... Боже мій, знов хтось постукав. Там справді хтось є. Знетямлений від надії і розпачу, професор кинувся до вікна й розчахнув його. Жадне в'язничне віконце не могло бути надійніше заґратоване, як це вікно. Але ті ґрати були зроблені так майстерно, що зовні здавалися рельєфною, гарною оздобою, яка дуже личила заміському будиночкові. А все-таки то були залізні ґрати.

— Там хтось є, — прошепотів професор. — Хто там?

— Це я, Калле Блюмквіст.

Голос був такий тихий, наче просто подих, але й цього було досить, щоб професор затремтів з хвилювання. Він судомно вхопився руками за ґрати.

— Калле Блюмквіст... хто це?.. Ага, згадав... Калле, ти щось знаєш про Расмуса?

— Він у будиночку з Євою-Лоттою. З ним усе гаразд.

— Слава Богу! Слава Богу! — прошепотів професор і відітхнув з глибокою полегкістю. — Петерс сказав, що я його більше не побачу...

— Може, ми б спробували викликати поліцію? — схвильовано спитав Калле.

Професор обхопив руками голову.

— Ні, ні, тільки не поліцію. Принаймні не тепер. Ох, я не знаю, на яку ступити! Я починаю думати, що той Петерс справді зробить те, що каже. Якби не Расмус... ні, ні, я не зважуся вплутувати поліцію... поки Расмус не буде в безпечному місці. — Він знову вхопився за ґрати і схвильовано прошепотів: — Найгірше, що Расмус знає, де копії тих формул. Ну, того винаходу, ти пам'ятаєш. І Петерсові відомо, що він знає. І він скоро примусить Расмуса сказати йому це.

— А де ж ті копії? — спитав Калле. — Чи не могли б ми з Андерсом скочити по них?

— Ви справді думаете, що могли б? — Професор так розхвилювався, що в нього аж голос почав уриватися. — Господи Боже, якби ви могли їх забрати! Я сховав копії за...

Проте лиха доля захотіла, щоб Калле не взнав цієї важливої таємниці. Бо саме тієї миті відчинилися двері, і професор замовк, мов громом прибитий. Він присилював себе замовкнути, хоч мало не заплакав з люті й розчарування. Ще б одна мить, і він устиг би сказати те, що хотів! Але інженер Петерс стояв уже на порозі з газовою лампою в руці. Він чемно привітався:

— Добрий вечір, професоре Расмуссоне.

Професор не відповів.

— Той чортів Ніке не дав вам лампи, — повів далі Петерс. — То ось я п приніс, прошу!

Він поставив лампу на стіл і приязно всміхнувся. Професор і далі мовчав.

— Вітання вам від Расмуса, — мовив Петерс і ледь скрутив гніт у лампі. — Скидається на те, що мені доведеться відіслати його за кордон.

Професор так сіпнувся, наче хотів кинутися на свого мучителя, але Петерс застережливо підняв руку і сказав:

— Надворі стоять Ніке і Блюм. Якщо ви хочете битися, то й ми будемо битися. І не забувайте, що Расмус у наших руках.

Професор опустився на канапу і затулив обличчя руками. Расмус у їхніх руках! То й усі козири в їхніх руках. А в нього тільки Калле Блюмквіст. Це єдина його надія, і він мусить зберігати спокій... мусить... мусить!

Інженер Петерс пройшовся по кімнаті і став спиною до вікна.

— Добраніч, друже, — невимушено сказав він. — Ви ще можете трохи подумати про нашу справу. Але боюся, що недовго.

Надворі, притулившись до стіни, стояв Калле. Він чув Петерсів голос так близько, немов інженер звертася до нього самого, тому злякано спробував відступити трохи назад. Але там, куди він став ногою, виявилася тільки ненадійна купина, заросла травою. Тож знаменитий детектив загуркотів із кручі додола і впав біля Андерсових ніг швидше, ніж можна було сподіватися.

Калле застогнав, і Андерс стривожено схилювся над ним.

— Ти дуже вдарився? Тобі боляче?

— Т-с-с, усе гаразд, — відповів Калле і знов застогнав.

Але йому було ніколи думати про свої синці. Бо він почув згори від будиночка Петерсів крик:

— Ніке! Блюме! Де ви? Обшукайте всю місцевість унизу! З прожекторами! І швидше!

— Господи, пожалій нас, — прошепотів Андерс.

— Саме так, — мовив Калле. — Нас тепер можна хіба що пожаліти.

Не встигли вони навіть подумати про втечу, як між деревами затанцювали промені прожекторів. Кожної миті вони могли вихопити їх із темряви — страшно було навіть подумати про таке! Надбігли Ніке з Блюмом. Калле й Андерс чули, як вони наближалися, і хотіли втекти, але їх скував страх. Коли Ніке був уже не далі як за п'ять-десять кроків від них, вони в паніці втиснулися в щілину між двома великими каменями. То була найвужча з усіх щілина, і вони так втискалися в неї, наче хотіли її розколоти. "Так, мабуть, боїться невеличкий звір, коли до нього наближаються мисливські собаки", — розпачливо подумав Калле.

Авжеж, собаки були вже поряд! Промені прожекторів бігали туди й назад. Калле й Андерс судомно вчепилися один в одного й раптом згадали про своїх матерів удома. Місяць немилосердно світив між деревами, наче мало було самих прожекторів!

— Сюди, Ніке! — гукнув Блюм, і голос його пролунав страхітливо близько. — Пошукаймо між тими густими ялинами. Якщо тут хтось є, то він саме там.

— Він не може бути і тут, і там, — глузливо мовив Ніке. — Я думаю, що шефові щось примарилось.

— Скоро ми побачимо, чи примарилось, чи ні, — понуро сказав Блюм.

"Мамо, мамо, мамо, — думав Калле, — вони зараз надійдуть... і нам буде каюк... прощайте навіки..."

Вони вже були зовсім близько, і за якусь частину секунди Ніке мав спрямувати свій прожектор просто на їхню криївку в щілині між каменями. Та часом бувають дива.

— Що таке? Що сталося з прожектором? — мовив Ніке.

Хвалити Бога — прожектор Ніке погас. І щоб диво було ще більшим дивом, місяць зайшов за велику хмару. І Блюм жваво поліз між густі ялини біля самих них. Ніке, не відстаючи, пішов слідом за ним. Він щось поправляв у прожекторі.

— Якщо тут хтось є, то він саме там, — перекирив він Блюма. — Глянь, знов світить, — задоволено сказав він і заходився шукати під ялинами. Але там не було нікого, і Ніке, штовхнувши Блюма під бік, додав: — Я ж казав, що шеф марить. Не витримують нерви. Тут немає живої душі.

— Так, тут порожньо, — розчаровано погодився Блюм. — Але задля певності пройдімо ще трохи вглиб.

"Так, так, пройдіть трохи задля певності", — подумав Калле. І, ніби хтось дав їм команду, вони з Андерсом нечутно промчали тих кілька метрів, що відділяли їх від ялин, і сховалися в найбільшій гушавині. Бо досвід війни Троянд навчив їх, що немає надійнішого сховку за той, який щойно обшукували.

Ніке і Блюм скоро повернулися. Вони пройшли повз ялини так близько, що Калле

міг би простягти руку й доторкнутися до них. Проходили вони також повз щілину між каменями, і Блюм дуже докладно освітив її. Але там нікого не було.

— Якщо тут хтось є, то в кожному разі не там, — сказав Ніке і також освітив щілину своїм прожектором.

— Авжеж, уяви собі, що він зовсім не там, де ти його шукаєш, — прошепотів Калле і вдячно відітхнув.

10

Настав новий день, сонце, як завше, світило над головами і добрих, і лихих. Воно збудило Калле й Андерса, що мирно спали на ялинових гілках у своєму курені.

— Як ти гадаєш, що ми сьогодні їстимемо? — ущипливо спитав Андерс.

— На сніданок — чорниці, — відповів Калле. — На обід — чорниці. На вечерю... може, задля різноманітності ми з'їмо трохи більше чорниць?

— Ну ні, вечерю нас пригостить Єва-Лотта, — впевнено сказав Андерс.

Вони згадали вчорашній день і тужливо зітхнули: скільки вони всього з'їли! Лле згадали також про свою страшну пригоду після вечері, і по спині в них пробіг неприємний холодок. Бо ж вони знали, що ввечері їм доведеться робити те саме. Неодмінно. Вони розуміли, що професор чекає на них. Хтось із них повинен знов видряпатись до його вікна й довідатися, де сховані копії. Якщо їм пощастить урятувати професорові папери, то принаймні вони знатимуть, що зробили у своєму житті одне справді добре діло.

Калле обмацав свої потовчені руки й ноги.

— Полізу знов я, бо однаково вже весь у синцях, — сказав він. — А тепер не завадило б трохи поснідати.

— Про сніданок подбаю я, — послужливо мовив Андерс. — Сиди тут, я принесу тобі чорниць до ліжка.

Расмус і Єва-Лотта також снідали в ліжку, тільки їхній сніданок був багато поживніший. Ніке, видно, поклав собі справді заткнути рота всім зухвалим дівчиськам, які є на світі. Він приніс стільки булочок, шинки, яєчок, каші та бутербродів, що їх вистачило б на цілий полк солдатів, і переможно поставив тацю під самий ніс іще сонній Єви-Лотті.

— Уставай і їж, дівуле, щоб не померла з голоду! — загорлав він.

Єва-Лотта оглянула тацю сонними очима.

— Це вже краще, — схвально мовила вона. — Але на завтра можеш спекти ще кілька вафель. Якщо до того часу тебе не схопить поліція.

Расмус швидко сів на канапі.

— Поліція не схопить Ніке, — сказав він ледь тремтячим голосом. — Вона не хапає добрих людей.

— Не хапає, але кіднаперів хапає, — мовила Єва-Лотта.

— Послухай-но, — обурився Ніке, — мені набридли твої теревені про кіднаперів!

— А мені набридло бути в руках кіднаперів. Отож ми поквиталися.

Ніке сердито глянув на неї.

— Тебе ніхто не запрошував сюди. Без тебе тут був би приємний літній відпочинок. Він підійшов до Расмуса й сів на край канапи. Расмус простяг свою теплу ручку, погладив його по щоці і знов сказав:

— Я думаю, що кіднапери добрі. Що ми сьогодні робитимемо, Ніке?

— Найперше ти поснідаєш, — відповів той. — А тоді побачимо!

Расмус уже з перших годин після приїзду на острів вирішив, що Ніке дуже добрий.

Від самого початку йому здавалося, що ця подорож — дуже вдала вигадка його тата. Йому сподобалося їхати машиною, плисти човном, на острові була гарна пристань, де стояло багато човнів, і він хотів попросити тата, щоб той дозволив йому скупатися. Та потім з'явився той дурний дядько і все зіпсував. Він так дивно розмовляв із татом, і тато розсердився й накричав на Расмуса, а потім зник, і Расмус більше не бачив його.

І тоді Расмус почав дуже сумніватися, що все це справді таке цікаве. І хоч як він намагався стримати плач, що рвався назовні, але вже перше схлипування перейшло в потоки сліз. Інженер Петерс брутально штовхнув його до Ніке й наказав:

— Утихомир хлопця!

То було нелегке завдання. Ніке розгублено почухав потилицю. Він не знав, як вестися з дитиною, що невітішно плаче. Проте ладен був зробити що завгодно, аби тільки припинити той плач.

— Може, вирізати тобі лука? — в розпачі запропонував він.

Це подіяло, як помах чарівної палички. Расмус перестав плакати так швидко, як і почав, і до нього повернулася віра в людську доброту.

А далі вони цілих дві години стріляли в ціль, і Расмус остаточно впевнився, що Ніке добрий. А оскільки Єва-Лотта сказала, що Ніке кіднапер, то, виходить, кіднапери добрі.

Сонце підіймалося, як йому й належало, дедалі вище й світило і добрим, і лихим. Воно нагрівало скелю, на якій Калле й Андерс просиділи цілий день. Воно світило Ніке, що сидів на ґанку будиночка Єви-Лотти й робив із кори човники Расмусові, що випробовував уже готові в діжці з дощівкою на причілку. Воно гралося на русьвому волоссі Єви-Лотти, що сиділа на своїй канапі й ненавиділа Ніке, який не хотів випустити її надвір. І воно дратувало інженера Петерса, бо того чудового літнього дня його дратувало геть усе, то чого б він мав робити виняток для сонця. Та воно, незважаючи на роздратування інженера Петерса, спокійно долало свій шлях далі і дійшло нарешті, як йому й належало, до вечірнього пруга, і зникло десь за лісами на суходолі. Отак скінчився другий день на острові.

Ні, не скінчився. Він саме тепер почався. Почався з того, що інженер Петерс зайшов до кімнати Єви-Лотти. На Єву-Лотту він не звернув ніякої уваги: з нею він усе з'ясував. На лихо, вона випадково побачила, як забирали Расмуса, їй пощастило закрастися до машини, бо той йолоп Сванберг не охороняв її як слід, тут вона заважала, але доводилось терпіти з надією, що вона допомагатиме втихомирювати хлопця, поки його впертий батько нарозумиться, — це, власне, все, що можна було сказати про Єву-Лотту. Більше нічого в ній його не цікавило. Він хотів порозмовляти з

Расмусом.

Расмус лежав уже в постелі, розіклавши на покривалі п'ять зроблених з кори човників. На стіні висів його лук. Він був багатий і щасливий. На цьому острові йому подобалось, і кіднапер був добрий.

— Слухай, малий, — звернувся до нього інженер Петерс і сів на край канапи, — що б ти сказав, якби тобі довелося лишитись тут на ціле літо?

На обличчі в Расмуса розквітла усмішка.

— На ціле літо! Який ти добрий! То ми з татом гарно відпочинемо в цьому будиночку.

"Один нуль на користь Расмуса" — подумала Єва-Лотта і зловтішно посміхнулася. Але розважливо промовчала, з інженером Петерсом краще було не заводитись.

Ніке сидів на стільці перед вікном і, видно, був дуже задоволений. Нарешті це зухвале дівчисько змушене мовчати.

Інженер Петерс був не такий задоволений.

— Слухай, Расмусе... — почав він. Але Расмус перебив його:

— І ми будемо щодня купатися, правда? Я можу зробити п'ять помахів на воді й не піти під воду. Хочеш побачити, як я роблю п'ять помахів?

— Добре, добре, — мовив інженер Петерс, — але...

— От буде цікаво! — не вгавав Расмус. — Якось улітку, коли ми купалися, Маріан пішла під воду. Лише забулькало: буль-буль-буль. Але відразу виринула. Маріан може зробити тільки чотири помахи.

— На біса мені твоє плавання! — трохи знервовано вигукнув інженер Петерс. — Я хочу знати, де твій батько сховав свої папери з червоними цифрами.

Расмус насупив брови і осудливо мовив:

— Пхе, ляпало, який ти дурний. Хіба ти не чув, як тато сказав мені мовчати?

— Начхати нам тепер на твого тата. А крім того, такий малий шмаркач не повинен казати на старшого "ти". Зви мене інженером Петерсом.

— А хіба тебе так звуть? — спитав Расмус і любовно погладив свого найкращого човника.

Петерс промовчав. Він збагнув, що мусить опанувати себе, коли хоче домогтися якогось успіху.

— Расмусе, я подарую тобі щось дуже гарне, як ти скажеш мені те, що я прошу, — лагідно мовив він. — Я подарую тобі парову машину.

— Парова машина в мене вже є, — відповів Расмус. — Човники з кори кращі.

Він тицьнув свого найкращого човника Петерсові під самий ніс.

— Ти колись бачив кращого човника, інженере Петерсе?

Потім почав совати його сюди й туди по покривалі. Це він плів до Америки, де мешкають індіанці.

— Коли я виросту, то стану індіанським ватажком і вбиватиму людей, — заявив Расмус. — Але жінок і дітей не вбиватиму.

Петерс нічого не сказав на таку сенсаційну заяву. Він силкувався бути спокійним і

обмірковував, як спрямувати думки Расмуса в потрібне йому річище.

Човник із кори плив покривалом, ведений засмаглою, не дуже чистою дитячою ручкою.

— Ти кіднапер, — мовив Расмус, а його очі тим часом стежили за човником, що плив океаном, і думки також були там. — Ти кіднапер, — неуважно повторив він, захоплений своїм човником. — Через це тобі не можна знати жодних таємниць. А то б я сказав тобі, що тато приколов їх кнопками за книжковою шафою, але не скажу... ой, я таки сказав тобі, — здивувався він, радісно усміхаючись.

— Ох, Расмусе, — простогнала Єва-Лотта. Петерс схопився з канапи.

— Ти чув, Ніке? — вигукнув він і вдоволено засміявся. — Чув?.. Ох, як добре не вміти брехати. "За книжковою шафою", — сказав він. Ми заберемо їх цієї ночі. Будь готовий за годину!

— О'кей, шефе! — відповів Ніке.

Петерс квапливо рушив до дверей, зовсім не зважаючи на Расмуса, що сердито гукав йому навздогінці:

— Верни мої слова! Не рахується, коли скажеш щось нехотя! Верни, чуєш!

11

У лицарів Білої Троянди були різні таємні сигнали та застережливі знаки. Щонайменше три з них означали: "Небезпека!" Перший — швидкий доторк до мочки лівого вуха, ним вони порозумівалися тоді, коли бачили і спільника, і ворога й хотіли попередити спільника, що йому загрожує небезпека; другий — крик сови, ним таємно кликали лицаря Білої Троянди, що був десь неподалік, поквипитись на допомогу; і, нарешті, третій, — поклик великої біди, до нього вдавалися тільки тоді, коли загрожувала смертельна небезпека або хтось із лицарів опинився у великій скруті.

Саме тепер Єва-Лотта опинилася у великій скруті, їй конче треба було зв'язатися з Андерсом і Калле, і таки негайно. Вона здогадувалася, що хлопці крутяться десь поблизу, мов голодні вовки, й тільки чекають, коли в її вікні засвітиться свічка на ознаку того, що до берега можна пристати. Але берег ніяк не звільнявся. Ніке не хотів іти. Він уперто сидів і розповідав Расмусові, як він молодим моряком поров сині хвилі всіх океанів світу, а Расмус, дурний, просив його розповідати ще.

А треба було квапитися... квапитися! За годину Петерс і Ніке вирушать у дорогу і, користаючись темрявою, заберуть коштовні папери.

І Єва-Лотта послала поклик великої біди, іншої ради не було. Як вона й сподівалася, той поклик прозвучав так страхітливо, що мало не до смерті налякав Ніке й Расмуса. Коли Ніке трохи оговтався, то похитав головою і сказав:

— Ти, видно, сказалася, бо нормальна людина так не виє.

— Так виють індіанці, — пояснила Єва-Лотта. — Я думала, що ви хотіли почути, як вони виють. Отак! — І вона ще раз завилала, так само пронизливо.

— Дякую, більше не треба, — сказав Ніке.

І справді, більше не треба було, бо десь поблизу в темряві заспівав чорний дрізд. Хоч чорні дрозди насправді не мають звички співати, коли стемніє, але Ніке той спів не

здивував, а тим більше Єву-Лотту. Навпаки, вона страшенно зраділа, що Калле й Андерс їй відповіли: "Ми почули!"

Та як тепер їм повідомити важливу звістку про папери? Ет, лицар Білої Троянди завше знайде раду! Таємна мова, розбійницька балачка, досі не раз ставала їй у пригоді і тепер стане.

Ніке й Расмус знов жахнулися, коли Єва-Лотта несподівано заспівала на весь голос жалібну пісню.

— Рор-я-тот-у-й-тот-е поп-рор-о-фиф-е-сос-о-рор-о-вов-і— поп-а-поп-е-рор-и зоз-а кок-нон-и-жож-кок-о-вов-о-ю шош-а-фиф-о-ю! — раз по раз заводила вона, хоч Ніке був невдоволений.

— Слухай-но, — нарешті сказав він, — стули пельку! Чого ти ревеш?

— Це індіянська любовна пісня, — відповіла Єва-Лотта. — Я думала, що вам цікаво буде почути її.

— По-моєму, ти ревеш так, наче в тебе щось болить, — мовив Ніке.

— Поп-о-кок-вов-а-поп-тот-е-сос-я! — почала знов Єва-Лотта і співала доти, доки Расмус затулив вуха руками й попросив:

— Єво-Лотто, може, ми краще заспіваємо "Жабенята, жабенята"?

Але в темряві за вікном стояли приголомшені Калле з Андерсом і слухали повідомлення Єви-Лотти: "Рятуйте професорові папери за шафою! Покваптеся!"

Якщо Єва-Лотта сказала, що треба поквапитися, і скористалася покликом великої біди, то це може тільки означати, що Петерс якось довідався, де сховані папери. Отже, йшлося про те, щоб устигнути першими.

— Мерщій! — сказав Андерс. — Ми позичимо в них човна!

Нічого більше не сказавши, вони помчали вузькою стежкою до пристані. Голодні й перелякані, вони спотикалися в темряві, наштотхувалися на гілля та хмиз, у кожному куці вбачали переслідувачів, але все це нічого не важило. Важило одне: щоб професорові таємниці не попали в погані руки. Тому їм треба було встигнути першими.

Хлопці пережили кілька моторошних хвилин, поки знайшли човна, що не був припнутий на замок.

Кожної миті з темряви міг вигулькнути Блюм або Ніке й помітити їх, тож як Калле нечутно відштовхнув човна від помосту і взявся за весла, в голові в нього була тільки одна думка: "Зараз вони з'являться, я певен, що зараз вони з'являться!"

Але ніхто не з'явився, і Калле наліг на весла. Скоро їх уже не можна було почути з острова, і Калле почав гребти так, що вода аж бурунилася під веслами Андерс мовчки сидів на кормі і згадував, як вони перепливали вже тут затоку, — невже це справді було вчора? Бо йому здавалося, що відтоді минула ціла вічність.

Вони заховали човна в заростях очерету й кинулися шукати мотоцикла. Вони поставили його серед ялівцевих куців, але, Господи Боже, де саме ті куці, як їх знайти в темряві?

Кілька дорогоцінних хвилин сплило у відчай душних пошуках. Андерс так хвилювався, що аж кусав пальці: де той нещасний мотоцикл? А Калле навпацки

нишпорив у кущах. Є, ось він! Знайшовся! Калле пестливо охопив пальцями кермо і швидко викотив мотоцикла на дорогу.

Їм треба було здолати десь із п'ятдесят кілометрів. Калле глянув на годинника. Стрілки в темряві світилися.

— Пів на одинадцятю, — сказав він Андерсові, хоч той і не питав його, котра година. Та ці слова в певному розумінні були фатальними.

Саме тієї миті інженер Петерс сказав Ніке:

— Пів на одинадцятю. Пора їхати.

П'ятдесят кілометрів... сорок кілометрів... тридцять кілометрів до Лільчепінга! Вони мчали на великій швидкості, розпанахуючи теплу завісу липневої ночі, але дорога здавалася їм нескінченною. Нерви в них були напружені, вони весь час дослухалися, чи не наздоганяє їх та чорна машина. Кожної миті фари ззаду могли освітити їх, наблизитися, поминути і зникнути, забравши з собою всі надії врятувати важливі папери.

— Лільчепінг, двадцять кілометрів, — прочитав Андерс на дорожньому знакові: вони наблизилися до знайомих їм місць.

— Лільчепінг, тридцять шість кілометрів, — прочитав Ніке. — Додайте трохи швидкості, шефе!

Та інженер Петерс їхав так, як йому подобалося. Він зняв із керма одну руку, щоб пригостити Ніке сигаретою, і вдоволено сказав:

— Коли я вже так довго чекав, то можу почекати й ще півгодини!

Лільчепінг! Ось він перед ними! І, як звичайно, спокійно спить. "Просто-таки обурливо", — думають Калле й Андерс. Мотоцикл їде добре відомими їм вулицями, береться вгору в напрямку руїн замку й зупиняється біля Екльондового будинку.

А чорній машині залишається ще кілька кілометрів до невеличкої таблиці на узбіччі дороги, яка привітно повідомляє: "Ласкаво просимо до Лільчепінга!"

— Це найстрашніше з усього, що мені доводилося переживати, — пошепки каже Андерс.

Вони скрадаються до веранди, і Андерс обережно натискає на дужку дверей. Двері не замкнені. "Не дуже кмітливі ті кіднапери, коли вони не замикають за собою дверей, — думає Калле. — Хіба можна залишати незамкненим будинок, де зберігаються папери вартістю в сто тисяч крон! Але це й краще — ми заощадимо купу часу!" Він кожним нервом відчуває, який у них дорогий час.

"За книжковою шафою" — але за котрою? У доктора Екльонда, що винайняв на літо свій будинок професорові, багато книжок і багато книжкових шаф. У великій кімнаті всі стіни заставлені книжковими шафами.

— Доведеться шукати цілу ніч, — каже Андерс. — Звідки почнемо?

Калле думає — хоч у них так мало часу. Та інколи варто пожертвувати ним і добре подумати. Що сказав Расмус своєму батькові? "Я нишком вийшов за тобою того вечора, коли ти думав, що я ліг і заснув... і тоді побачив..." Де міг стояти Расмус, коли побачив батька? Цілком певно, що не в кімнаті.

Спальні розташовані нагорі. Хлопчик, що не міг заснути, тихенько спустився вниз сходами... поки батько почув його ходу, він побачив, що відбувається щось цікаве, й зупинився. "Отже, мабуть, стояв на сходах у передпокої", — думає Калле й кидається туди.

Хоч би на якій сходинці він зупинився, а видно йому було в кімнаті крізь відчинені двері тільки одну шафу. Ту, що поряд із письмовим столом.

Калле мчить назад до кімнати, і вони вдвох починають відсувати шафу від стіни. Шафа прикро скрегоче, дряпаючи підлогу. Це єдиний звук, який вони тепер чують. А машини, що зупинилися на дорозі, не чують.

Ну... ну... ну... ще одне зусилля, і вони можуть заглянути за шафу! Господи, папери там! Брунатний конверт, міцно пришпилений кнопками. Калле дістає з кишені ножа й починає витягати кнопки. Руки в нього тремтять.

— Диво дивне, ми таки встигли, — шепоче Андерс, зблідлий від хвилювання. — Диво дивне, встигли!

Калле тримає коштовний конверт у руці й шанобливо дивиться на нього — він же вартий сто тисяч крон! Так, хоч навряд чи можна оцінювати його в грошах. Ох, яка радісна хвилина, яке солодке й тепле, яке гостре почуття вдовolenня!

І враз вони чують якісь звуки! Моторошні, загрозливі звуки! Скрадливі кроки на веранді. Чиясь рука натискає на дужку дверей. Надвірні двері поволі відчиняються.

Світло лампи, що стоїть на письмовому столі, падає на їхні зблідлі обличчя. Вони розпачливо презираються, їх аж нудить зі страху. За кілька секунд відчиняться і двері до кімнати, тоді все пропало, їх спіймають, мов двох пацюків у пастку. Ті, що стоять у присінку, нізащо не пропустять когось із брунатним конвертом, який коштує сто тисяч крон.

— Мерщій, мерщій, — шепоче Калле, — сходами нагору!

Ноги відмовляються нести їх, але якимось надприродним зусиллям їм щастить кинутися до передпокою і далі вгору сходами.

А потім усе відбувається так швидко, що вони вже не думають, що робити, і не зважають своїх вчинків. Усе обертається в хаос, у якому вони розрізняють лише гуркіт, обурені голоси, хрюкання дверей, гучний окрик і чиюсь відповідь, біг угору сходами, ой, рятуйте, рятуйте... тупіт чути вже просто позад них.

Ось вікно з тією фіранкою, що так грайливо колихалася на протязі тисячу років тому. За ним стоїть драбина, шлях до порятунку... ану ж... ану ж... Вони перекочуються через підвіконня на драбину, спускаються вниз, ні, з'їжджають і біжать, біжать так, як ніколи ще не бігли у своєму молодому житті. Вони біжать, хоч чують з вікна суворий голос інженера Петерса. Він гукає їм:

— Стійте, а то стрілятиму!

Та вони вже не здатні зважувати, що можна робити, а чого не можна. Вони просто біжать далі, хоч мали б зрозуміти, що йдеться про їхнє життя. Вони біжать, біжать, і їм здається, що серця в них ось-ось вискочать із грудей.

Вони знов чують тупіт ніг позад себе, що невблаганно наближається, — чи є десь на

світі місце, щоб сховатися від того жахливого тупоту і його луни серед ночі, несамовитого тупоту, що відлунюватиме в їхніх снах, доки вони й житимуть?

Хлопці біжать униз до міста. Воно недалеко, та їм уже не стає сили. А переслідувачі вперто наближаються. Порятунку немає, все пропало, за мить їх спіймають!

І враз вони помічають його! Помічають обидва. Перед ними перший вуличний ліхтар, і його світло падає на добре знайому їм високу постать у поліційній формі.

— Дядьку Б'ерку, дядьку Б'ерку, дядьку Б'ерку!

Вони кричать так, як кричать люди на кораблі, що тоне в морі, і дядько Б'єрк застережливо махає їм рукою: мовляв, хіба можна зчиняти серед ночі такий галас!

Він рушає їм назустріч і не здогадується, що саме тепер він їм дорожчий за рідну матір.

Калле кидається до Б'єрка, хапаючи ротом повітря, і обіймає його.

— Дядьку Б'ерку, дядьку Б'ерку, арештуйте тих негідників!

Він обертається й показує пальцем у бік переслідувачів. Але тупоту ніг уже не чути. Наскільки очі бачать у темряві, не видно жадної душі. Калле зітхає — він сам не знає, чи з полегкості, чи з розчарування. Він розуміє, що не варто ловити кіднаперів тут, у місті. І водночас розуміє й інше: він не може розповісти дядькові Б'єрку, про що йдеться. "Я не зважуся вплутувати поліцію, поки Расмус не буде в безпечному місці", — чітко сказав професор. Петерса поглинула темрява. Він тепер напевне поспішає до своєї машини, яка швидко відвезе його назад на острів — і до Расмуса! Ні, не можна вплутувати поліцію, не можна діяти всупереч волі професора. Навіть коли в глибині душі тобі здається, що так, може, було б найрозумніше.

— Он як, знаменитий детектив знов полює на когось, — сміючись, каже дядько Б'єрк. — То де ж ті твої негідники, Калле?

— Вони втекли, — важко дихаючи, пояснює Андерс, і Калле застережливо наступає йому на ногу.

Але міг би й не застерігати. Андерс знає, що, коли йдеться про злочинців, він повинен давати слово Калле.

Калле обертає все в жарт, і дядько Б'єрк відразу заводить мову про інше.

— Гарні ж ви хлопці, хоч куди, — каже він. — Я вранці, Калле, зустрів твого батька, і, як ти можеш собі уявити, він був дуже сердитий. І вам не соромно тікати з дому? Добре, що хоч повернулися вчасно.

— Ні, ми ще не повернулися, — каже Калле. — Ще ні.

12

Якби хтось уночі йшов повз бакалійну крамницю Віктора Блюмквіста, то подумав би, що туди вдерлись якісь злодії. Хтось за прилавком присвічував ліхтариком, і тоді крізь щілини у віконницях можна було помітити, що там рухалися дві тіні.

Але нікому туди не стелилася дорога, і двох тіней ніхто не примітив. Бакалійник Блюмквіст та його дружина, що спали нагорі саме над крамницею, також нічого не почули. Бо ті тіні були мастаки рухатися нечутно.

— Я хочу ще ковбаси, — мовив Андерс із напханим ротом. — Ще ковбаси і ще сиру.

— Бери собі сам, — сказав Калле. Він не мав коли з ним панькатися, бо напихав свого власного рота.

Вони не могли наїстися. Краяли товсті скибки вудженої шинки і з'їдали. Відтинали чималі шматки найкращої ковбаси і з'їдали. Відрізали товсті окрайці хліба і з'їдали. Розгортали з блискучого паперу трикутні сирки і з'їдали. Засовували жмені в коробку з родзинками і з'їдали. Брала з таці з ласощами шоколадні тістечка і з'їдали. Вони їли, їли і їли, це була в їхньому житті трапеза з трапез, якої вони ніколи не забудуть.

— Одне я знаю напевне, — нарешті сказав Калле, — що довіку не візьму більше в рот чорниць.

Потім він, задоволений і наїдений по саму зав'язку, піднявся сходами на другий поверх. Труднощі полягали в тому, що треба було оминати ті східці, які рипіли, бо його мати з роками розвинула в собі дивовижну здатність прокидатися від того рипіння, коли причиною його був Калле, — надприродне явище, яким варто було б докладніше зацікавитися психологам, здавалося Калле.

А саме тепер він не хотів будити ні матері, ні батька. Він лише хотів узяти свій наплечник, спальний мішок і дещо інше зі спортивних речей. А якби його батьки прокинулися, то довелося б витратити надто багато часу на пояснення.

Але з плином років у Калле також розвинулася здатність оминати рипучі східці, і він, навантажений усім потрібним, щасливо повернувся до Андерса, що чекав у крамниці.

О пів на четверту вранці мотоцикл із пристойною швидкістю рушив у дорогу, що, звиваючись, вела до моря.

На прилавку в бакалійній крамниці Віктора Блюмквіста лежав клопоть білого пакувального паперу з таким повідомленням:

"Любий тату, можете не давати мені платні за цей місяць, бо я взяв:

1 кілограм ковбаси

1 кілограм сосисок

1,5 кілограма вудженої шинки

10 штук сирків, ви знаєте, яких

4 хлібини

0,5 кілограма масла

1 коробку сірників

10 шоколадок тих, що по 50 ере

десятилітрову каністру бензину з гаража

2 пачки какао

2 пачки сухого молока

1 кілограм цукру піску

5 пачечок жувальної гумки

10 коробок сухого спирту

і, можливо, ще щось, чого я цієї хвилини не пригадую. Я розумію, що ви сердиті, але якби ви знали, що сталося, то я певен, що ви не сердилися б. Будь ласка, скажіть

дядькові Лісандерові та Андерсовому батькові, щоб вони не хвилювалися. І прошу вас, не сердьтеся, я, може, не завше був добрим сином, ну, краще на цьому скінчити, а то я зараз заплачу.

Щире вітання мамі.

Калле.

Ви ж не сердитеся, правда?"

Тієї ночі Єва-Лотта спала неспокійно і прокинулася з прикрим відчуттям, що має статися щось неприємне. Вона хвилювалася за Калле й Андерса — як їм повелося і що вийшло з професоровими паперами? Її мучила невідомість, і вона поклала собі напасти на Ніке, тільки-но він принесе сніданок. Та коли Ніке врешті з'явився, він здався їй таким сердитим, що вона трохи завагалася. Расмус весело прощобетав йому: "Доброго ранку", — але Ніке не звернув на нього уваги, а підійшов просто до Єви-Лотти.

— Чортеня! — з притиском сказав він.

— Що сталося? — спитала Єва-Лотта.

— Ти брешеш! Як тобі не соромно! — мовив він. — Хіба ти не сказала шефові, як він допитував тебе, що ти була сама позавчора вночі, коли залізла в машину?

— Ти хочеш сказати, як ви викрали Расмуса? — спитала Єва-Лотта.

— Ну так, як ми... тьху, хай тобі чорт, — вилаявся Ніке. — Не сказала хіба, що ти була сама, га?

— Ну, сказала.

— І збрехала, — мовив Ніке.

— Чому? — спитала Єва-Лотта.

— Чому? — перекирив її Ніке, почервонівши з люті. — А тому! З тобою були ще два хлопці, признайся!

— Так, уяви собі, що були, — задоволено відповіла Єва-Лотта.

— Так, то були Андерс і Калле, — пояснив Расмус. — Бо вони разом із Євою-Лоттою належать до лицарів Білої Троянди. І я також стану Білою Трояндою, ось побачиш!

Та Єва-Лотта раптом похолола зі страху. Чи не означають слова Ніке, що Андерса й Калле спіймано? В такому разі все пропало. Єва-Лотта розуміла, що їй треба дізнатися про це негайно, вона більше ні хвилини не витримає непевності.

— А звідки ти знаєш, що зі мною хтось був? — спитала вона, з усієї сили намагаючись удавати байдужу.

— Знаю, бо ті прокляті шмаркачі поцупили папери, що були потрібні шефові. Поцупили просто з-під носа в нас, — відповів Ніке, злісно втупивши в неї очі.

— Ура! — вигукнула Єва-Лотта. — Ура, ура!

— Ура! — й собі крикнув Расмус. — Ура!

Ніке обернувся до Расмуса, і в очах у нього проглянув смуток, смуток і тривога.

— Так, кричи, кричи, — сказав він. — Але я думаю, що тобі скоро перехочеться кричати "ура". Коли вони з'являться й повезуть тебе за кордон.

— Що ти сказав? — перелякалася Єва-Лотта.

— Сказав, що вони з'являться й повезуть Расмуса за кордон. Завтра ввечері

прилетить літак і забере його.

Єва-Лотта судомно ковтнула клубок у горлі. Потім закричала, прискочила до Ніке з кулаками й почала бити його.

— Сором, сором! Ох, які ви мерзенні, гидотні старі кіднапери! — кричала вона.

Ніке не боронився. Дозволив їй бити його. Просто сидів і здавався дуже втомленим. Бо ж тієї ночі і він мало спав.

— Якби ті чортові хлопці не пхали були носа не в своє діло, — нарешті сказав він, — шеф отримав би папери, через які зчинив стільки галасу, і не було б цієї біди!

Расмус тим часом устиг обміркувати слова Ніке про те, що він полетить за кордон. Він зважував, котра з двох можливостей, що випадали йому, цікавіша: летіти літаком чи стати Білою Трояндою? І, подумавши, зробив свій вибір.

— Ні, — мовив він, — я не полечу за кордон, бо хочу стати Білою Трояндою.

Він виліз на коліна до Ніке й докладно розповів йому, як цікаво належати до Білих Троянд. Розповів і про бойовий поклик, і про те, як вони скрадаються ночами та б'ються з Червоними Трояндами. Важливо було, щоб Ніке зрозумів усю велич дивовижного, багатого на пригоди життя Білих Троянд. Тоді він переконується, що йому, Расмусові, не можна їхати за кордон.

Та коли він скінчив, Ніке лише похмуро похитав головою і сказав:

— Ні, Расмусе, ти ніколи не станеш Білою Трояндою. Тепер уже запізно.

Расмус зсунувся з його колін, відійшов від нього і сказав:

— Пхе, ляпало, який ти дурний. Я напевне стану Білою Трояндою!

Ніке рушив до дверей. Хтось покликав його знадвору.

Расмус побачив, що Ніке йде, і зрозумів, що треба поквартитися, коли він хоче встигнути почути відповідь на те, що його цікавило.

— Ніке, а якщо плюнути з літака, то скільки мине часу, поки слина долетить до землі? — спитав він.

— Не знаю, — поважно відповів Ніке. — Спробуєш сам вирахувати завтра ввечері.

13

Єва-Лотта сиділа на канапі й думала. Покусувала пасмо волосся й розпачливо думала. І прийшла до висновку, що надії немає. Як вона, замкнена в цій клітці, змогла б не дати їм посадовити Расмуса в літак і вивезти за кордон? І які підступні плани снує той Петерс? Мабуть, вирішила Єва-Лотта, він, втративши надію заволодіти паперами, надумав змусити професора ще раз зробити всі ті розрахунки, а отже, хотів забрати його з собою до якоїсь закордонної лабораторії. А Расмуса взяти як заручника. Бідолашний хлопчик, досі йому ніхто не робив нічого поганого, та що буде, коли він опиниться серед зграї бандитів за кордоном? Єва-Лотта уявила собі, як професор сидить за столом і робить винаходи, а лютий в'язничний наглядач замахується нагайкою на Расмуса і кричить його батькові: "Винаходь, а то..."

Це було страшне видиво, і Єва-Лотта стиха застогнала.

— Чого ти скімлиш? — запитав Расмус. — І чому не приходить Ніке й не виводить мене надвір, щоб я міг пускати на воду свої човники з кори?

Єва-Лотта ще трохи подумала, і в її мозку почала визрівати одна ідея. Коли та ідея остаточно визріла, Єва-Лотта кинулася до Расмуса і спитала:

— Расмусе, сьогодні тепло, правда ж?

— Так, — погодився Расмус.

— І такого теплового дня добре було б скупатися, правда?

Її слова влучили в ціль.

— Так! — вигукнув Расмус і захоплено підстрибнув. — Так, ми підемо купатися, Єво-Лотто! Я можу зробити п'ять помахів на воді!

Єва-Лотта з перебільшеною радістю сплеснула руками.

— Ой, мені треба побачити, як ти робиш їх, — сказала вона. — Та для цього ти повинен випросити в Ніке дозвіл. Бо інакше в нас нічого не вийде.

— Гарзд, — самовпевнено мовив Расмус.

Він знав, що може домогтися від Ніке всього, що йому треба.

І коли нарешті Ніке прийшов, Расмус відразу кинувся до нього.

— Ніке, можна нам піти купатися? — почав він.

— Купатися? — перепитав Ніке. — Навіщо?

— Надворі тепло, — пояснив Расмус. — А коли надворі тепло, то нам можна піти купатися.

Єва-Лотта мовчала. Вона знала, що в цій справі найкраще цілком здатися на Расмуса.

— Я можу робити на воді п'ять помахів, — пояснив Расмус. — А хіба ти не хочеш побачити, Ніке, як я роблю п'ять помахів?

— Чому ж ні, — нерішуче мовив Ніке. — Але йти купатися... не думаю, що шефові це сподобалося б.

— Але як я не піду купатися, то не зможу зробити п'ять помахів на воді, — сказав Расмус з убивчою логікою. — На сушому ж не плавають!

Він вирішив, що тепер усе зрозуміло. Не такий же Ніке дурний, щоб добровільно відмовитися від можливості побачити, як він робить на воді п'ять помахів. Отож Расмус засунув руку у великий кулак Ніке і сказав:

— Ходімо!

Ніке неприязно глянув на Єву-Лотту і суворо мовив:

— Ти з нами не підеш.

— Ні, Єва-Лотта повинна піти й побачити, що я можу зробити на воді п'ять помахів, — мовив Расмус.

Ніке важко було опиратися цьому наполегливому дитячому голосові. Він зневажав себе за свою слабкість, але дійшло вже до того, що Расмус здатен був домогтися від нього майже всього, чого хотів, коли засовував ручку в його велику руку й очікувально дивився на нього радісними очима.

— Ну ходімо, хай тобі чорт, — буркнув Ніке Єві-Лотті.

Саме про це вона мріяла — пробігти вузькою стежкою до пристані, пірнути з головою у прозору воду, що переливалася блискітками на сонці, полежати на помості з

заплющеними очима й ні про що не думати. Тепер же, коли цього було досягнуто, їй здалося, що це тільки прикра затримка, яка відтягає здійснення її великого плану. А Расмус, навпаки, не тямився з радощів. Він підстрибував на міліні біля берега, наче веселе жабеня. Ніке сидів на краю помосту і стеріг їх, а Расмус завзято бризкав на нього водою, сміявся і з розгону падав, аж вода розліталася навсібіч. Спробував він і поплавати, але тоді страшенно споважнів і затримав віддих, аж обличчя йому почервоніло. Потім, відсапуючись, радісно спитав Ніке:

— Ти бачив? Бачив, що я зробив п'ять помахів?

Може, Ніке бачив, а може, й ні.

— Ох ти ж мала заверниголову, — тільки й сказав він.

Ці слова були його єдиною оцінкою Расмусового дивовижного вміння плавати. Але вони прозвучали як похвала.

Єва-Лотта лежала на спині й погойдувалася на хвилях. Вона дивилася просто в небо і раз по раз казала сама собі:

— Спокійно! Не хвилюйся! Все буде добре!

Але слова не дуже допомагали, тож коли Ніке гукнув, щоб вони виходили з води, Єва-Лотта відчула, що аж зблідла від хвилювання.

— Можна нам ще трохи покупатися, Ніке? — почав просити Расмус.

Але Єва-Лотта знала, що більше не витримає ні хвилини, тому взяла Расмуса за руку і сказала:

— Ні, Расмусе, виходьмо!

Расмус упирався і благально дивився на Ніке. Та цього разу Ніке і Єва-Лотта були тієї самої думки.

— Швидше, — мовив Ніке. — Краще буде, коли шеф не знатиме, що ви купалися.

Вони розляглися за густими кущами, і Єва-Лотта, взявши невдоволеного Расмуса за руку, потягла його за густі кущі де був їхній одяг. Вона блискавично одяглася, тоді стала навколішки біля Расмуса, щоб допомогти йому, бо його невправні пальчики ніяк не могли впоратися з ґудзиками.

— Ти думаєш, легко застібатися, — сказав він, — коли ґудзики ззаду, а сам я спереду.

— Я тобі позастібаю їх, — мовила Єва-Лотта, а тоді тихим голосом, що тремтів із хвилювання, квапливо спитала:

— Расмусе, ти ж бо хочеш стати Білою Трояндою?

— Певне, що хочу, — відповів Расмус. — І Калле сказав...

— То тепер ти маєш робити те, що я тобі скажу, — перебила його Єва-Лотта.

— А що я маю робити?

— Візьмеш мене за руку, і ми чимдуж побіжимо звідси.

— Добре, але це не сподобається Ніке, — стурбовано сказав Расмус.

— Нам тепер не до Ніке, — прошепотіла Єва-Лотта. — Ми підемо пошукати того куреня, що його спорудили Калле з Андерсом...

— Ви колись прийдете чи мені привести вас? — гукнув Ніке з помосту.

— Вітер ущух, і вітрила опали, — відповіла Єва-Лотта. — Ми прийдемо, коли прийдемо!

Потім вона взяла Расмуса за руку і прошепотіла:

— Біжімо, Расмусе, біжімо!

І Расмус, скільки було сили в його п'ятирічних ногах, побіг між ялинами. Він намагався не відставати від Єви-Лотти, щоб вона зрозуміла, якою він буде гарною Білою Трояндою. І, вже біжачи, хапаючи ротом повітря, мовив:

— А все-таки добре, що Ніке побачив, як я зробив п'ять помахів на воді.

14

Сонце почало сідати, і Расмус стомився. Йому не подобалася така пригода, що тривала довгі години.

— У цьому лісі надто багато дерев, — сказав він. — І чого ми ніяк не дійдемо до того куреня?

Єва-Лотта й сама хотіла б відповісти йому. Вона погоджувалася з Расмусом, що в цьому лісі надто багато дерев. І надто багато пагорбів, на які треба було спинатися, надто багато вітроломів та іншого ломаччя, що заважало йти, надто багато гілляк, хмизу й кущів, що дряпали й кололи ноги. І зовсім мало куренів. Власне, там був тільки один курінь, до якого вони так прагнули дістатись, але він наче в землю заповся. Єва-Лотта відчувала, як до неї підкрадається зневіра. Вона уявляла, що знайти курінь буде дуже легко, але тепер почала сумніватися, що вони взагалі зможуть його коли-небудь знайти. А якби нарешті таки знайшли, то чи застануть там Андерса й Калле? Чи хлопці взагалі повернулися на острів після того, як урятували папери? Могло статися тисячі випадків, що перешкодили їм повернутися. І вийде, що вони залишилися на острові самі з Расмусом — і кіднапери. Єва-Лотта жалібно застогнала, коли уявила собі це.

— Любий, любий Андерсе, любий, дорогий Калле, будьте в курені, — у відчаї тихо молилася Єва-Лотта. — І нехай ми скоро, дуже скоро знайдемо його!

— Самі чорниці та й чорниці, — сказав Расмус і сердито глянув на кущі чорниць, що сягали йому до стегон. — Я хотів би шматочок печені.

— Певне, що хотів би, — мовила Єва-Лотта, — але, на жаль, у лісі печеня не росте.

Расмус невдоволено зітхнув і вернувся до того, навколо чого снувалися його думки цілий день:

— А ще я хочу мати свої човники з кори. Чому мені не дозволили взяти їх із собою?

"От поганець", — подумала Єва-Лотта. Вона зважилася на такий ризик, щоб урятувати його від страшної долі, а він скиглить за печенею і човниками з кори.

Та ще навіть не додумавши цього до кінця, вона пожалкувала і рвучко обняла хлопця. Він же такий малий, а тепер ще й такий стомлений і голодний, тож не диво, що вередує.

— Бачиш, Расмусе, — мовила вона, — я чомусь не подумала про твої човники...

— То ти дурна, — безжально сказав Расмус.

І сів серед кущів чорниць. Він не хотів йти далі. Хоч скільки Єва-Лотта вмовляла його, нічого не допомагало.

— Може, курінь десь близько, — казала вона. — Може, нам треба ще тільки трішки пройти.

— Я не хочу, — впирався Расмус. — Мої ноги сонні!

Єва-Лотта на мить подумала, чи не дати волю сльозам, бо плач стискав їй горло. Але таки переборола себе, зціпила зуби, сіла й собі в кущі чорниць, уперлася спиною у великий камінь і притягла до себе Расмуса.

— Посидь біля мене й трохи відпочинь, — сказала вона.

Зітхнувши, Расмус простягся на м'якому мохові й поклав голову на коліна Єви-Лотти. Видно, він остаточно вирішив більше не рухатися. Він дивився сонними очима на Єву-Лотту, а вона думала: "Нехай трохи поспить, то, може, мені буде легше". Вона взяла його руку у свою, і Расмус не висмикнув її. Потім вона стиха заспівала йому. Расмус кліпав очима, щиро намагаючись не заснути, і стежив поглядом за метеликом, що пурхав над кущами чорниць.

— На нашому лузі чорниці ростуть... — співала Єва-Лотта.

Та Расмус запротестував.

— Краще заспівай: "На нашому лузі печеня росте", — сказав він.

І відразу заснув.

Єва-Лотта зітхнула. Вона також хотіла б заснути. Хотіла б заснути й прокинутися вдома на своєму ліжку, й побачити, що все це страхіття тільки наснилося їй. Сумна й стривожена, вона сиділа в заростях і почувалася страшенно самотньою.

Та ось вона почула голоси. Голоси, які наближалися і які вона впізнала. Затріщав сухий хмиз під ногами в тих, що надходили. Невже можна так злякатися і не вмерти? Ні, вона не вмерла, тільки страх паралізував її так, що вона нездатна була поворухнутися, тільки серце шалено, болісно гупало в грудях. Між деревами до них наближалися Ніке і Блюм... і Сванберг, звичайно, також був із ними.

Єва-Лотта нічого не могла вдіяти. На колінах у неї спав Расмус. Вона не могла його збудити і втекти. Та це й не допомогло б. Вони б не встигли втекти. — Залишалося тільки сидіти й чекати, поки їх спіймають.

Тепер вони були так близько, що Єва-Лотта чула їхню розмову.

— Я ще ніколи не бачив Петерса таким лютим, — сказав Блюм. — Та й не дивно. Ти, Ніке, йолоп йолопом.

Ніке буркнув:

— Це все через те дівчисько. Хотів би я з нею побалакати. Нехай тільки я її спіймаю.

— Ну, нам уже, мабуть, недовго чекати, — сказав Блюм. — У кожному разі вони й досі ще на острові.

— Атож, — мовив Ніке. — Я їх спіймаю, хоч би мені довелося обшукати кожен кущ.

Єва-Лотта заплющила очі. Тепер вони були за десять ступнів від неї, і вона не мала сили дивитися на них. Заплющила очі й чекала. Хай би вони вже швидше знайшли її. Щоб нарешті можна було заплакати, чого вона давно хотіла.

Вона сиділа, притиснувшись спиною до великого замшілого каменя, й чула голоси

якраз по той бік каменя. Близько, страхітливо близько! Та за мить наче вже не так близько. Справді не так близько! Голоси все віддалялися й нарешті стали нечутні. Навколо неї залягла дивовижна тиша. Якась пташка щебетала в кущі, і, крім тієї пісні, вона вже нічого не чула.

Довго, дуже довго вона сиділа на зарослій мохом місцині, не зважаючи навіть ворухнутися. Та їй і не хотілось ворухнутися. Хотілось сидіти отак і більше нічого в житті не робити.

Та нарешті прокинувся Расмус, і Єва-Лотта збагнула, що мусить опанувати себе.

— Ходімо, Расмусе, — сказала вона. — Нам не можна довше тут сидіти.

Вона оглянулася навколо. Сонце вже не світило. По небу пливли великі чорні хмари. Заповідалося на дощ. Ось уже залопотіли перші краплі.

— Я хочу до тата! — сказав Расмус. — Не хочу більше сидіти в лісі. Хочу до тата!

— Ми не можемо тепер піти до твого тата, — в розпачі мовила Єва-Лотта. — Нам треба спробувати знайти Калле й Андерса, а то я не знаю, що з нами буде.

Вона рушила далі крізь кущі чорниць, і Расмус подався за нею.

— Я хочу їсти! — заскільки він, мов цуценя. — І хочу своїх човників з кори!

Єва-Лотта не відповіла йому — вона просто мовчала. І враз почула позад себе гіркий плач. Вона обернулася й побачила нещасного маленького хлопчика, що стояв серед кущів чорниць. Губи в нього тремтіли, очі були повні сліз.

— Ох, Расмусе, не плач, — благально мовила Єва-Лотта, хоч їй самій так хотілося плакати, що вона насилу стримувалась. — Не плач! Чого ти плачеш, любий?

— Я плачу, бо... — схлипнув Расмус, — я плачу, бо... бо мама лежить у лікарні!

Навіть той, хто хоче стати Білою Трояндою, певне, має право плакати, коли його мати лежить у лікарні.

— Але ж вона скоро вийде звідти, — почала втішати його Єва-Лотта, — ти ж сам казав.

— Я однаково плакатиму, — вперто крикнув Расмус. — Плакатиму, бо забув поплакати за нею раніше... дурна Єва-Лотто!

Дощ пустився дужчий. Він періщив, холодний, безжальний, і скоро промочив наскрізь їхнє тоненьке вбрання. І водночас ставало ще темніше. Між деревами залягали глибокі тіні. Ще трохи, і вони не бачитимуть, куди ступати. Вони, спотикаючись, почваланали далі, мокрі, голодні й зневірені.

— Я не хочу бути в лісі, коли темно! — крикнув Расмус. — Чуєш, не хочу!...

Єва-Лотта витерла з обличчя дощові краплі, а може, між ними були й сльози. Вона зупинилася, пригорнула до себе Расмуса і тремтячим голосом сказала:

— Расмусе, лицар Білої Троянди повинен бути мужнім. Тепер ми обоє лицарі Білої Троянди і зробимо щось справді гарне.

— Що саме? — спитав Расмус.

— Ми сховаємося під ялиною і спатимемо там до ранку.

Майбутній лицар Білої Троянди заревів так, ніби його штрикнули ножом.

— Я не хочу бути в лісі, коли темно! — знов крикнув він. — Чуєш, дурна Єва-Лотто,

не хочу... не хочу...

— Але в нашому курені, мабуть, захочеш?

То був голос Калле, його впевнений, спокійний голос, що здався Єві-Лотті кращим за голос архангела. Не тому, що вона коли-небудь чула чи бачила архангела, просто Єва-Лотта була певна, що він у всій своїй величі не міг зрівнятися з Калле тієї миті, як той наблизився до них у темряві, з ліхтариком у руці. З очей у неї закапали сльози. Але тепер можна було й поплакати.

— Калле це ти... це справді ти, — промовила Єва-Лотта, схлипуючи.

— Боже, звідки ви тут узялися? — спитав Калле. — Ви що, втекли?

— Як бачиш, — відповіла Єва-Лотта. — Тікали цілий день!

— Так, ми втекли тільки на те, щоб я став лицарем Білої Троянди! — пояснив Расмус.

— Андерсе! — гукнув Калле. — Андерсе, йди сюди, ти побачиш диво з див! Тут Єва-Лотта й Расмус.

Вони сиділи на ялиновому гіллі в курені і були дуже щасливі. Дощ перішив далі, темрява між деревами стола ще густіша, та їм було байдуже. В курені було сухо й тепло, вони перевдяглися в сухий одяг, життя вже не здавалося таким гірким і нестерпним, як зовсім недавно. Під казанком із гарячим какао блимало блакитне полум'я спиртівки Калле, а тим часом Ан-дерс нарізав цілу гору великих шматків хліба.

— Вийшло так добре, що аж не віриться, — вдоволено відітхнула Єва-Лотта. — Я суха, мені тепло а коли ще з'їм із три-чотири-п'ять-шість бутербродів, то буду вже й не голодна.

— А я хотів би ще трохи м'яса, — сказав Рас-мус. — І ще трохи какао!

Він простяг кухлика, і йому знов налили какао. Він втішено випив його великими ковтками, розхлюпавши лише кілька крапель на спортивний костюм, який йому позичив Калле, м'який, теплий вовняний костюм, у якому він майже втонув. Задоволений, він підібгав навіть пальці ніг, щоб ні найменша частка його тіла не залишилась назовні й не мерзла. Ох, усе було чудове: і курінь, і спортивний костюм, і бутерброди з сиром, геть усе!

— Тепер я вже майже лицар Білої Троянди, правда ж, Калле? — благально спитав він, не перестаючи жувати.

— Так, скоро ти станеш лицарем Білої Троянди, — запевнив його Калле.

Тієї хвилини він сам був такий вдоволений, такий щасливий, що щасливішим уже бути не можна. Як добре все склалося! Расмус урятований, папери професора врятовані, і скоро всі ці страхиття скінчаться.

— Завтра ми дуже рано візьмемо човна й переплинемо з Расмусом на суходіл, — сказав Калле. — Тоді зателефонуємо до дядька Б'єрка, щоб поліція приїхала й урятувала професора, а тоді він отримає свої папери...

— А тоді Червоні Троянди почують усе, і їм очі рогом стануть, — докинув Андерс.

— До речі, а де ті папери? — зацікавлено спитала Єва-Лотта.

— Я їх сховав, — відповів Калле. — Але не скажу де.

— Чому?

— Краще, щоб про це знав тільки хтось один, — відповів Калле. — Ми ще не в цілковитій безпеці. І поки ми тут, я нічого не скажу.

— Ну й добре, — мовив Андерс, — завтра ми однаково все знатимем. Невже ми завтра будемо вдома? От буде добре, справді добре!

Расмус був іншої думки.

— Краще якби ми лишилися в курені, — сказав він. — Я б хотів бути тут завжди, завжди, завжди. Лишімся тут іще бодай на кілька днів.

— О ні, з мене досить, — мовила Єва-Лотта, аж здригнувшись на згадку про страшні хвилини, пережиті в лісі з Ніке і Блюмом.

Вона хотіла якнайшвидше покинути острів. Поки що їх охороняла темрява, та вдень вони стануть беззахисні. Адже Ніке сказав, що обшукає кожен куш, і Єва-Лотта не мала ані найменшого бажання чекати, поки він це зробить.

Поступово дощ перестав, і на невеличкому клаптику неба, що його було видно з отвору куреня, почали з'являтися зірки.

— Я хочу перед сном подихати свіжим повітрям, — сказав Калле і виліз надвір. А за мить покликав і їх: — Виходьте, щось побачите!

— Що там можна побачити в темряві? — спитала Єва-Лотта.

— Я бачу зірки, — сказав Андерс. Єва-Лотта й Калле презирнулися.

— Невже він став таким сентиментальним? — стурбовано мовив Калле. — Треба вийти до нього.

Вони вилізли одне за одним крізь вузький отвір. Расмус завагався. Тут, у курені, було видно. Калле й Андерс підвісили вгорі свої кишенькові ліхтарики. Тут було видно й тепло, надворі ж темно, а темряви з нього було вже досить.

Але вагався він недовго. Там, де були Єва-Лотта, Калле й Андерс, хотів бути й він. Тож він рачки поліз до отвору, наче маленька тваринка, що вночі обережно висуває носика зі своєї нори.

Вони стояли одне біля одного. Стояли й мовчали, а вгорі над ними, у глибині чорного неба, палали зірки. Їм не хотілося говорити, хотілося тільки стояти отак, одне біля одного, й дослухатися до темряви. Вони ніколи не чули вночі потужного шуму заснулого лісу, принаймні ще ніколи не дослухалися до нього так, як тепер, і ця глуха, незвичайна мелодія викликала в них якийсь дивний настрій.

Расмус узяв Єву-Лотту за руку. Такого, як це, він іще ніколи не переживав, і йому було водночас і радісно, і страшно. Так страшно, що захотілось триматися за чиюсь руку. Але раптом він збагнув, що йому це подобається. Подобається ліс, хоч він темний і дерева в ньому дивно шумлять, подобаються легенькі хвильки, що так приємно хлюпають, торкаючись скель, а найдужче подобаються зірки. Вони світилися так ясно, а одна ласкаво підморгувала йому. Він задер голову й дивився просто в небо, на ту ласкаву зірку. Тоді стиснув за руку Єву-Лотту і заміряно сказав:

— Як, мабуть, гарно всередині неба, коли навіть знадвору так гарно!

Йому ніхто не відповів. Жодним словом. Та врешті Єва-Лотта нахилилась і обняла

його.

— Ну, Расмусе, тобі пора спати, — мовила вона. — Ти спатимеш у лісовому курені, хіба ж не гарно?

— Га-а-арно, — погодився він, і в голосі його прозвучало найщиріше переконання, що це справді так.

А коли за якийсь час він, лежачи поряд із Євою-Лоттою у спальному мішку, ще й згадав, що скоро стане лицарем Білої Троянди, то відітхнув із почуттям глибокого вдоволення. Він уткнувся носиком у руку Єви-Лотти й відчув, що тепер хоче спати. Він неодмінно розповість татові, як чудово спати вночі в куренях. Тепер уже стояла темрява, Калле вимкнув ліхтарики, проте Єва-Лотта була поряд, а з неба знадвору й далі підморгувала йому ласкава зірка.

— Скільки було б місця у спальному мішку, якби ти лежав спокійно й не крутився, — невдоволено сказав Андерс, штовхнувши Калле.

Калле штовхнув його у відповідь.

— Шкода, що ми не здогадалися взяти для тебе двоспальне ліжко, — мовив він. — Але якось переспиш уже, на добраніч.

За п'ять хвилин вони вже всі спали глибоким, безтурботним сном, нітрохи не тривожачись завтрашнім днем.

15

Скоро їх тут не буде. За якусь мить вони покинуть цей острів і вже ніколи не побачать його. Калле трішки затримався, перше ніж стрибнути в човен. Він обвів очима місцину, що була їхнім притулком протягом кількох тривожних днів і ночей. Ось скеля, з якої вони пірнали, — вона здавалася такою привабливою в промінні сонця, — а в ущелині за скелею був їхній курінь. Певне ж, звідси, де Калле стояв, його не було видно, але він знав, що курінь там є, що він порожній, покинений і вже ніколи більше не буде їхнім притулком.

— Ти колись сядеш у човен чи ні? — знервовано гукнула Єва-Лотта. — Я хочу вибратися звідси. Це єдине, чого я тепер хочу.

Вона сиділа на кормі поруч із Расмусом. І дужче за всіх хотіла втекти звідси. Вона знала, що дорога кожна секунда. Бо добре уявляла собі, який знавіснілий був Петерс після їхньої втечі і яких зусиль він докладатиме, щоб знову спіймати їх. Тому треба було поспішати, і всі вони знали це. Знав і Калле. Він більше не затримувався. Спритний стрибок, і він у човні, де Андерс сидів уже на веслах.

— Отак! — сказав Калле. — А тепер рушаймо.

— Авжеж, рушаймо, — озвався Андерс і наліг на весла. Та враз загальмував ними й невдоволено скривився. — Я забув ліхтарика, — пояснив він. — Так, знаю, що я роззява. Але я швиденько, кілька секунд.

Він стрибнув на берег біля скелі і зник.

Вони чекали. Спершу нетерпляче. Тоді дуже нетерпляче. Тільки Расмус сидів цілком незворушний і полоскав пальці у воді.

— Коли його зараз не буде, я закричу, — мовила Єва-Лотта.

— Він, певне, знайшов якесь гніздо абощо, — похмуро сказав Калле. — Расмусе, побіжи і скажи йому, що ми відпливаємо!

Расмус слухняно вискочив на берег, дрібними кроками, мов теля, пострибав по скелі і зник.

Вони чекали. Напружено чекали й не зводили очей із верха скелі, де повинні були з'явитися Андерс і Расмус. Але ніхто не з'являвся. Скеля здавалася такою пустельною, наче на неї ніколи не ступала людська нога. По-вранішньому бадьорий окунець вистрибнув із води біля самого човна, а вздовж берега ледь чутно шелестів очерет. Крім цього сплеску й цього шелесту не долиняло жадного звука, скрізь було тихо. "Зловісно тихо", — раптом подумали вони.

— Що вони роблять так довго? — захвилювався Калле. — Мабуть, треба піти й поглянути.

— То ходімо обоє, — мовила Єва-Лотта. — Я не зможу сидіти тут сама й чекати.

Калле припнув човна, і вони вистрибнули на берег. Тоді вибігли на скелю. Так, як раніше Андерс. А потім Расмус.

Унизу в ущелині стояв курінь. Але біля нього було нікого не видно й нічого не чутно. Нікого й нічого, тільки моторошна тиша.

— Якщо це звичайна Андерсова витівка, — сказав Калле, залазячи в курінь, — то я його вб'ю...

Більше він нічого не сказав, і Єва-Лотта, що йшла за два ступні позад нього, почула тільки його здавлений крик і розпачливо спитала:

— Що там, Калле, що там?

Тієї ж миті вона відчула на потилиці тверду руку, і знайомий голос сказав:

— Ти вже накупалася, бісова личино, га? Перед нею стояв Ніке, геть почервонілий з люті.

А з куреня вилізли Блюм і Сванберг. Вони витягли за собою трьох полонених, і коли Єва-Лотта побачила їх, у неї на очах виступили сльози. Це був кінець. Тепер усе пропало. Все, що вони робили, пішло намарне. Можна було зразу лягти в мох і вмерти, користь однакова.

У неї стислося серце, коли вона побачила Расмуса. Він не тямився з відчаю і щосили намагався витягти затичку з рота, щоб можна було закричати. Ніке поквапився йому на допомогу, але це не викликало в Расмуса почуття вдячності. Тільки-но його рот звільнився від затички, він сердито плюнув у бік Ніке і крикнув:

— Ти дурний, Ніке! Пхе, ляпало, який ти дурний!

То був гіркий відступ. "Деся так, мабуть, почувалися у джунглях заковані в ланцюги втікачі, коли поверталися назад до Чортового острова," — подумав Калле і стиснув кулаки. Це справді була ніби валка рабів-утікачів. Вони були зв'язані однією мотузкою — Калле, Андерс і Єва-Лотта. Поряд із ними йшов Блюм, наймерзенніший з усіх наглядачів, скільки їх є на світі, а позаду Ніке. Він ніс Расмуса, який не переставав запевняти його, що він дурний. Сванберг перебрав на себе човна з усім їхнім спорядженням і тепер також плив до табору кіднаперів.

Видно було, що Ніке в поганому гуморі. Він мав би радіти, що повертається до Петерса з коштовною здобиччю. Але якщо він і радів, то старанно приховував свою радість. Він ішов позаду і весь час стиха бурчав.

— Чортові дітлахи! Навіщо ви взяли човна? Гадали, що ми не помітимо, га? А коли взяли, то чого залишилися на острові, йолопи?

"Атож, чого залишилися, — гірко подумав Калле. — Чого не попливли на суходіл іще вчора ввечері, хоч Расмус утомився, йшов дощ і було темно? Чого не втекли з острова, коли ще був час? Ніке правду каже — ми таки йолопи! Але дивно, що саме він дорікає нам за це". Справді виходило, ніби він не дуже радий, що їх спіймано.

— Я вже не думаю, що кіднапери добрі, — мовив Расмус.

Ніке не відповів, тільки сердито глянув на нього і знов почав бурчати:

— І навіщо ви взяли ті папери, га? Чуєте, ви, двоє тупих баранів, навіщо вам здалися ті папери?

Двоє тупих баранів не відповіли йому. І не відповіли й пізніше, коли їх питав про те саме інженер Петерс.

Вони сиділи кожен на окремій канапі в будиночку Єви-Лотти і були такі пригнічені, що навіть не мали сили боятися Петерса, хоч він робив усе можливе, щоб їх залякати.

— Ви у цих справах нічого не тямите, — сказав він, — і не повинні були втручатися в них. Тому всім вам буде біда, коли ви не скажете, де папери, які ви взяли вчора ввечері.

Він втупив у них свої чорні очі й закричав:

— Ну! Признавайтесь! Де папери?

Вони не відповіли йому. Видно саме це довело Петерса до сказу, бо він раптом так накинувся на Андерса, наче хотів убити його. Він обіруч схопив його за голову і люто труснув нею.

— Де папери? — загорлав він. — Жажи, а то я скручу тобі в'язи!

Тоді втрутився Расмус.

— Пхе, ляпало, який ти дурний, — сказав він. — Андерс взагалі не знає, де папери, це знає тільки Калле. "Краще, як про це знатиме тільки хтось один", — каже Калле.

Петерс пустив Андерса і глянув на Расмуса.

— Он як, — мовив він. Тоді обернувся до Калле. — Наскільки я розумію, це ти, мабуть, Калле. Отож слухай, голубе! Я даю тобі годину на роздуми. Одну годину і ні на секунду більше. Потім із тобою станеться щось дуже неприємне. Таке, чого з тобою ще не ставалося за ціле твоє життя, втямив?

Калле намагався дивитись на Петерса так зверхньо, як завжди за таких обставин дивився знаменитий детектив Блюмвіст.

— Не пробуйте залякати мене, бо нічого цим не доможетеся, — сказав він. І тихенько додав сам до себе: — Я й без того такий наляканий, що куди вже далі!

Петерс запалив сигарету. Пальці в нього тремтіли. Він пильно глянув на Калле, тоді повів далі:

— Цікаво, чи в тебе вистачить глузду, щоб із тобою можна було поговорити

розважно. Якщо вистачить, то збери його весь до купи і добре подумай. Тоді, може, збагнеш, про що йдеться. Отож справи такі. З певних причин, про які я не маю наміру розповідати тобі, я встряв у одне діло, яке не вельми узгоджується з законом. У Швеції мені загрожує довічне ув'язнення, тому я не думаю бути тут ані на хвилину довше, ніж треба. Я виїду за кордон і мушу взяти з собою ті папери. Тепер ти розумієш? Ти ж не такий дурний, аби не зрозуміти, що я піду на що завгодно, буквально на що завгодно, щоб добути з тебе зізнання, де вони сховані.

Калле кивнув головою. Він добре розумів, що Петерс не зупиниться ні перед чим. І зрозумів, що сам змушений буде здатися й виказати таємницю. Бо ж хіба він, звичайний хлопчак, зможе довго опиратися такому супротивникові, як Петерс, що не зупиниться ні перед чим?

Але йому дано годину на роздуми, і він скористається нею. Він не здасться, поки не зважить усі можливості.

— Я подумаю, — коротко мовив він, і Петерс кивнув головою.

— Добре, — сказав він. — Подумай годину. Збери до купи весь свій глузд, якщо маєш його!

Він вийшов, і Ніке, що похмуро прислухався до розмови, провів його до дверей. Та коли Петерс зник, Ніке обернувся й підійшов до Калле. Він уже не здавався таким лютим, яким був цілий ранок. Він глянув на Калле майже благально й тихо мовив:

— Ти ж міг би сказати шефові, де ті папери, га? Щоб покласти вже край цій біді. Скажеш, га? Задля Расмуса, га?

Калле нічого не відповів, і Ніке пішов. У дверях він обернувся й сумно глянув на Расмуса.

— Я зроблю тобі ще одного човника з кори, — мовив він. — Куди більшого...

— Не хочу я ніякого човника, — безжально відповів Расмус. — Я вже не думаю, що кіднапери добрі.

І ось вони лишилися самі. І почули, як Ніке повернув знадвору ключа в замку. Далі вони вже не чули нічого, крім шуму вітру у верхів'ях дерев.

Вони довго мовчали.

— Ох і віє, хай йому біс, — нарешті сказав Андерс.

— Так, добрячий вітер, — погодилася Єва-Лотта. — Але хай би знялася така буря, щоб перевернула Сванберґа з човном, — з надією в голосі додала вона. Тоді глянула на Калле і сказала: — Одна година. За годину він прийде знов. Що нам робити, Калле?

— Тобі доведеться признатись, де ти сховав їх, — мовив Андерс, — а то він витрусить із тебе душу.

Калле почухав потилицю. "Збери до купи весь свій глузд", сказав йому Петерс. І Калле твердо поклав собі послухатися його поради. Ану ж коли він збере до купи весь свій глузд, то зможе якось зарадити собі в цій біді.

— Якби можна було втекти, — задумливо сказав він. — Було б добре, якби я втік...

— Авжеж, і якби зміг дістати з неба місяць, також було б добре, — мовив Андерс.

Калле не відповів йому. Він думав.

— Слухайте, — нарешті сказав він. — Правда, що десь у цей час Ніке має принести нам їжу?

— Так, — відповіла Єва-Лотта, — можливо. Принаймні раніше нас годували в цей час. Та, може, Петерс тепер захоче заморити нас голодом.

— Але не Расмуса, — заперечив Андерс. — Ніке не допустить, щоб Расмус голодував.

— А що, як нам усім накинутися на Ніке? — мовив Калле. — Коли він прийде з їжею. Хіба ви не зможете притримати його доти, доки я втечу?

Єва-Лотта засяяла.

— Згода! — відповіла вона. — Я певна, що зможемо. Ох, як я стукну Ніке по довбешці! Мені давно кортіло його стукнути.

— І я стукну його по довбешці! — захоплено мовив Расмус. Та потім згадав про лук, стріли та човники з кори й задумливо додав: — Хоч дуже боляче не битиму його. Бо він усе-таки добрий.

Ніхто не слухав, що він каже. Ніке от-от мав надійти, і треба було готуватися.

— А що ти потім думаєш робити, Калле? — схвильовано спитала Єва-Лотта. — Тобто, як утечеш?

— Перепливу затоку і приведу сюди поліцію, а професор нехай собі каже, що хоче. Нам потрібна допомога поліції, ми давно вже повинні були звернутися до неї.

Єва-Лотта здригнулася.

— Так, звичайно, — погодилася вона. — Хоч ніхто не знає, що зробить Петерс, поки з'явиться поліція.

— Цитьте, — спинив їх Андерс. — Ніке йде.

Вони нечутно підійшли до дверей і стали обабіч їх. Вони чули, як Ніке підходив дедалі ближче, як брязнула металева таця, що її він ніс. Чули, як обертався в замку ключ, і в їхніх тілах напружився кожен нерв і кожен м'яз... Зараз... зараз почнеться.

— А я приніс тобі яєшню, Расмусе! — гукнув Ніке, відчиняючи двері. — Чуєш, малий? Ти ж бо любиш...

Він не встиг довідатися, чи Расмус любить яєшню. Бо тієї ж миті вони накинулися на нього. Таця з яєшнею полетіла додолу, аж загуркотіла. Вони міцно вчепилися йому за руки й ноги, перевернули його й почали бити, дряпати, товкти головою об підлогу. Ніке ревів, мов поранений лев, а Расмус стрибав навколо і радісно покрикував. Це ж була майже війна Троянд, і він відчував себе зобов'язаним допомагати своїм спільникам. На мить він був завагався, бо хоч би що, а Ніке був його приятелем, та, зваживши все, він нарешті підійшов ззаду до Ніке і щосили штовхнув його ногою. Андерс і Єва-Лотта воювали так, як ніколи досі, а Калле блискавично шаснув у двері. Все скінчилося за кілька секунд. Ніке був дуже сильний і, отямившись, кількома ударами рук звільнився від нападників. Лютий і розгублений, він підвівся з підлоги й відразу помітив, що Калле зник. Він осатаніло кинувся до дверей і спробував їх відчинити. Але вони були замкнені. Якусь мить він стояв і тупо дивився поперед себе. Потім щосили накинувся на самі двері, але вони були зроблені з міцних дощок і не

піддалися ані на волосину.

— Хто в біса замкнув двері? — люто крикнув він. Расмус і далі стрибав навколо, веселий і захоплений.

— Я замкнув! — вигукнув він. — Я замкнув! Калле втік, і тоді я замкнув двері.

Ніке міцно схопив його за руку.

— Де ключ, малий бешкетнику?

— Ой, болить! — зойкнув Расмус. — Пустити мене, дурний Ніке!

Ніке ще раз труснув його.

— Я питаю, де ти дів ключа?

— Я викинув його у вікно, — відповів Расмус. — Узяв і викинув!

— Браво, Расмусе! — вигукнув Андерс. Єва-Лотта вдоволено засміялася.

— Тепер ти знатимеш, як сидіти замкненим, любий Ніке, — сказала вона.

— Авжеж, і буде дуже весело почути, що скаже Петерс, — додав Андерс.

Ніке важко опустився на найближчу канапу. Видно було, що він намагається обміркувати все, що сталося. А обміркувавши, зненацька зареготав.

— Так, справді буде весело почути, що скаже шеф, — мовив він. — Справді буде весело. — Потім раптом знов споважнів. — Так, погані справи. Я мушу спіймати хлопця, поки він не накоїв біди!

— Тобто, поки він не привів поліції, — мовила Єва-Лотта. — Ну, то доведеться поквартитися, любий Ніке.

16

Віяв рвучкий західний вітер, що з кожною хвилиною дужчав. Він глухо шумів над верхівками ялин і гнав невисокі, підступні хвилі з білими гребенями по затоці, яка відділяла острів від суходолу. Засапаний після запеклої боротьби і шаленого бігу до моря, Калле стояв на березі затоки й розпачливо дивився на вкриту піною воду. Кожен, хто зважувався б тепер переплисти затоку, ризикував би життям. Навіть на звичайному весловому човні переплисти її було б важко. Крім того, він тепер не мав човна, а підійти серед білого дня до пристані боявся, та й човни там, звичайно, всі були на замку.

Калле вперше відчув себе цілком безпорадним. Він уже почав стомлюватися від усіх тих перешкод, що ставали на їхньому шляху. Тепер не було іншої ради, як чекати, поки вляжеться вітер, а це може потривати не один день. Де він знайде прихисток на той час і чим харчуватиметься? В курені він не зможе ховатися — там його шукатимуть, та й харчів він уже не мав, усе забрали кіднапери. "Справді-таки безвихідь", — думав Калле, блукаючи між ялинами, наляканий і безпорадний. Кожної хвилини за ним міг кинутися навздогін Ніке. Ні, треба негайно зважитися на щось.

Враз крізь завивання вітру він почув, що в будиночку Єви-Лотти хтось гучно кличе на допомогу. З переляку Калле вкрився холодним потом. Чи не означає це, що інженер Петерс саме цієї хвилини в якийсь страшний спосіб змушує інших розплачуватися за його втечу? На таку думку в нього затремтіли коліна. Він відчув, що мусить довідатися, чого там зчинився такий крик.

Скрадаючись попід деревами, огинаючи небезпечні місця, Калле повернувся назад тим самим шляхом, що втівав. Наближаючись до будиночка, він дедалі чіткіше розрізняв голоси і, на свій подив, почув, що на допомогу кликав Ніке. Ніке й подеколи Расмус. Що ж Андерс і Єва-Лотта роблять тому Ніке? Чого він так реве? Цікавість не давала Калле спинитись на півдорозі. Він таки спробує довідатися, що там діється, хоч, певна річ, дуже ризикує. Та, на щастя, ліс підступав до самого будиночка. Трохи спритності — і можна непомітно підкрастися до самого вікна Єви-Лотти.

Калле поплазував між ялинами. Він уже опинився так близько, що чув, як у будиночку бурчав і лаявся Ніке, а також чув задоволені голоси своїх друзів. Ніхто з них, видно, не бив уже Ніке, то чого він лютує? І чого сидить у будиночку, а не ловить його, Калле? І що то блищить між деревами просто в нього перед носом?

То був ключ. Калле підняв його і пильно оглянув. Може, це ключ від будиночка? То як же він опинився тут? Ніке знов закричав і своїм криком усе пояснив.

— Інженере Петерсе, на допомогу! — кричав Ніке. — Вони замкнули мене! Ходіть випустити мене!

Обличчя Калле розпливлося в зловтішній посмішці. Виявляється, Ніке замкнений разом зі своїми полоненими, це ж очко на користь Білих Троянд! Задоволений Калле сховав ключа до кишені штанів.

Але тієї ж миті він почув, що з головного будинку сюди біжать Петерс, Блюм і Сванберг. І скам'янів зі страху. Він збагнув, що за кілька хвилин почнуться лови на нього, і тепер вони шукатимуть його так, як іще ніхто ніколи не шукав. Бо ж те, що Калле знов опинився на волі, було для Петерса смертельною небезпекою. Адже в Петерса вистачить глузду зрозуміти, що Калле будь-що намагатиметься знайти допомогу. Тому для нього найважливіше було не дати Калле покинути острів. Калле знав, що Петерс не зупиниться ні перед чим, і, подумавши про це, аж побілів на виду, хоч який був засмаглий. Він лежав і злякано дослухався до тупоту ніг Петерса та його поплічників, що швидко підбігали до нього. Він мусить знайти собі якийсь сховок, і негайно, за кілька дорогих секунд.

Раптом він побачив такий сховок перед самим носом. Казковий сховок, де його напевне не шукатимуть протягом перших хвилин. Під кам'яним фундаментом будиночка було саме стільки місця, що він міг сяк-так лежати там. Фундамент тільки ззаду був такий високий, бо будиночок стояв на схилі, що збігав до моря. Уздовж фундаменту росла висока трава і повно рожевого зніту, що надійно затуляв би його сховок зовні, часом би комусь спало на думку пошукати його за будиночком. Швидко, мов ласиця, Калле заліз якомога глибше під фундамент. "Вони були б дурні, якби шукали мене тут, — подумав він. — Якщо в них є хоч трохи глузду в голові, то вони повинні б шукати втікача якнайдалі від в'язниці, а не просто під її підлогою".

Калле вже лежав у своєму сховку, коли почув справжній землетрус, — то Петерс усвідомив страшну новину: Ніке замкнений, а Калле втік.

— Біжіть! — нестямно заверещав він. — Біжіть, спіймайте його! І не повертайтеся без нього, бо тоді я не знаю, що зроблю!

Блум і Сандберг побігли, а Калле почув, як Петерс, лаючись, устроїв свого ключа в замок і відчинив двері до ув'язнених. А потім над головою в Калле зчинився ще більший землетрус. Сердешний Ніке незграбно боронився, але Петерс був нещадний.

Ніхто ще ніколи не лаяв Ніке так люто, і це тривало доти, доки в розмову втрутився Расмус.

— Який же ти несправедливий, інженере Петерсе, — сказав він, і Калле було чути той рішучий дитячий голосок так чітко, ніби він також був у кімнаті. — Ти завше несправедливий. Ніке не винен, що я замкнув двері й викинув ключа в ліс.

Петерс відповів тільки глухим ревом. А тоді крикнув Ніке:

— Біжи і знайди хлопця, а я тим часом пошукаю ключа!

Калле затремтів під фундаментом. Якщо Петерс почне шукати ключа, то опиниться близько від його сховку, просто-таки небезпечно близько!

Яке собаче життя! Кожної хвилини мусиш бути готовим захищатися від усе нових небезпек. Калле думав швидко і так само швидко діяв. Він почув, як Ніке з Петерсом вийшли й замкнули за собою двері. І тієї ж миті він залишив свій сховок. Він умент виліз з-під будиночка. А коли почув, що Петерс побіг уздовж бічної стіни, швиденько прокрався протилежним боком до східців, з яких щойно зійшов Петерс. Він ще встиг побачити віддалік спину Ніке, що зник у лісі. Калле витяг із кишені ключа і, на превеликий подив Єви-Лотти й Андерса, з'явився у дверях не пізніше ніж за хвилину після того, як із неї вийшли Петерс і Ніке.

— Мовчи, — тихо мовила Єва-Лотта Расмусові, який, видно, хотів щось сказати з приводу несподіваного повернення Калле.

— Я ж нічого не сказав! — обурився Расмус.

— Тсс, — цитьнув на нього Андерс і застережливо показав на Петерса, який нишпорив перед самим вікном і, звичайно, лютував, що не знаходив ключа.

— Заспівай, Єво-Лотто, — прошепотів Калле, — щоб Петерс не почув, як я замикатиму двері.

Єва-Лотта швидко стала перед вікном і на всі груди заспівала:

Ти думаєш, що я пропала,

О ні, я навіть дужча стала...

Її спів, видно, не дуже втішив Петерса.

— Ану цить! — роздратовано крикнув він, шукаючи далі.

Він тикав палицею у траву навколо вікна й розгортав зарості зніту. Та ключа не було ніде. Вони почули, як Петерс тихо вилаявся. Потім кинув пошуки і зник. Вони стояли, затамувавши віддих, дослухалися й очікували. Чи він піде своєю дорогою, чи знов зайде до їхньої кімнати й побачить Калле? Дослухалися так напружено, що їм почало здаватися, ніби вони в навушниках. Дослухались і спершу сподівалися... та ось почули, що Петерс ступив на східці. Він іде, о Господи, він іде! Вони переглянулися, розгублені, бліді, не здатні на якусь розважну думку.

Калле отямився за секунду до того, коли б уже було запізно. Він скочив за ширму, що затуляла вмиральник. Тієї миті двері відчинилися, і до кімнати зайшов Петерс.

Єва-Лотта завмерла й заплющила очі. "Нехай він щезне, — думала вона, — нехай він щезне, бо я не витримаю... а як ще Расмус зараз щось ляпне..."

— Я дам вам доброго чосу, коли повернуся, — сказав Петерс. — Такого чосу, що вам і не снилося, хай тільки звільнюся. А як не сидітимете тихо, то отримаєте вдвічі більше. Втямили?

— Так, дякуємо, — відповів Андерс.

Расмус захихотів. Він не почув жодного слова з того, що казав Петерс. Його заповонила єдина думка — за ширмою стоїть Калле! Це було майже те саме, що гуляти в хованку! Єва-Лотта злякано стежила за виразом його обличчя. "Мовчи, Расмусе, мовчи!" — благала вона його в душі. Та Расмус не чув її німого благання. Він зловісно захихотів.

— Чого ти вищирив зуби? — спитав його розлючений Петерс.

У Расмуса на обличчі була весела таємнича міна.

— Ти не вгадаєш, хто... — почав він.

— Тут на острові росте сила-силенна чорниць! — розпачливо вигукнув Андерс.

Він, звичайно, хотів би сказати щось мудріше, але в цій безвиході нічого іншого придумати не зміг. Петерс з відразою глянув на нього.

— Кепські в тебе жарти, — сказав він. — Краще б мовчав.

— Ха-ха, інженере Петерсе, — повів своєї Расмус, — ти не вгадаєш, хто...

— Кращого за чорниці немає нічого! — знов крикнув Андерс.

Петерс похитав головою.

— Ти таки справді йолоп, — сказав він. — Ну, та байдуже. Я йду. Тільки попереджаю вас, щоб ви більше не бешкетували так.

Він рушив до дверей, але, не дійшовши, спинився.

— Мало не забув, — сказав він сам до себе. — Може, там у туалетній шафці лишилося кілька лез.

Туалетна шафка висіла на стіні біля вмивальника. За ширмою.

— Лез? — нестямно крикнула Єва-Лотта. — Я їх з'їла... тобто викинула у вікно. І плюнула на помазок.

Петерс витріщив на неї очі.

— Шкода мені твоїх батьків, — тільки й мовив він і вийшов з кімнати.

Вони знов залишилися самі. Посідали всі троє на одну канапу й почали стиха розмовляти про те, що сталося. Расмус сидів перед ними на підлозі й уважно прислухався до розмови.

— Дуже великий вітер, — сказав Калле. — Ми нічого не зможемо зробити, поки він не вляжеться.

— А він часом не влягається й по дев'ять діб, — мовив Андерс, наче ці слова могли трохи підбадьорити Калле.

— Що ж ти робитимеш, поки чекатимеш погоди? — спитала Єва-Лотта.

— Лежатиму під фундаментом, як стонога, — відповів Калле. — А коли Ніке ввечері востаннє огляне все, приходитимуть сюди їсти і спати.

Андерс пирхнув.

— От добре! Якби ми змогли так обдурити Червоних Троянд!

Вони довго сиділи й дослухалися до вигуків і крику в лісі, де Петерс, Ніке, Блюм і Сванберґ шукали Калле.

— Авжеж, шукайте, — похмуро сказав Калле. — Однаково нічого, крім чорниць, не знайдете.

Настав вечір, надворі стемніло. Калле не міг уже довше лежати під фундаментом. Йому треба було вилізти й порухатися, щоб остаточно не задерев'яніли руки й ноги. Ще було надто рано заходити до будиночка. Бо ж Ніке ще не оглянув усе перед сном. Калле тихо, обережно ходив навколо в темряві. Аж дивно, як гарно буває просто рухатися, та й годі!

Калле побачив, що у великій кімнаті в Петерса світилося. Вікно було відчинене, і до Калле звідти долинав невиразний гомін. Про що вони там говорять? Калле відчув, як у ньому прокидається жадоба пригод. А якби тихенько підкрастися до вікна? Може, пощастило б почути дещо корисне для них?

Він почав поволі підходити ближче. Ступав крок і злякано прислухався. І так скрадався, аж поки нарешті опинився під самим вікном.

— Я вже втомився від цього, — пробурмотів Ніке. — Так утомився, що більше не хочу мати діла з цим.

Тоді озвався Петерс, стримано, крижаним голосом.

— Он як, більше не хочеш мати діла з цим? А чому, дозволь запитати?

— Тому, що тут діється щось не те. Спершу мовилося тільки про справу, мені казали, що я можу діяти як завгодно, аби тільки це було на користь справі. І я, бідолашний, дурний моряк, повірив вашим теревеням. А тепер уже не вірю. Бо несправедливо так ставитися до дітей, навіть коли це на користь справі!

— Стережися, Ніке, — сказав Петерс. — Думаю, мені не треба нагадувати тобі, що стається з тими, хто пробує чкурнути в куші?

На хвилю запала тиша, нарешті Ніке буркнув:

— Не треба, я сам знаю.

— Отож, — повів далі Петерс. — Я застерігаю тебе, щоб ти знов не наробив дурниць. Бо вже майже починаю підозрювати, що ти навмисне дав хлопцеві втекти, коли плетеш такі нісенітниці.

— Не заносьтеся надто високо, шефе, — сердито сказав Ніке.

— Ні, навряд, щоб ти був аж такий йолоп, — мовив Петерс. — Навіть ти, мабуть, розумієш, що для нас означає його втеча.

Ніке не відповів.

— Я зроду ще так не боявся, — сказав Петерс. — І якщо літак затримається, то все може пропасти, ти й сам знаєш.

Літак! Калле нашорошив вуха. Що це за літак може затриматися?

Його роздуми урвали. Хтось ішов у темряві з кишеньковим ліхтариком. Він вийшов із невеликого будиночка, що стояв унизу недалеко від кручі, на якій в іншому

будиночку був ув'язнений професор. "Мабуть, це Блюм або Сванберг", — подумав Калле і притулився до стіни.

Але йому не треба було боятися. Чоловік із ліхтариком простував до великого будинку, де зібралися кіднапери, і за мить Калле вже почув там його голос.

— Літак прибуде о сьомій ранку, — мовив він, і Калле впізнав, що то був Блюм.

— Це було б надто добре, — сказав Петерс. — Мені справді треба вшиватися звідси. Аби тільки погода дала йому сісти.

— Так, будемо сподіватися, що вітер стихне, — сказав Блюм. — Вони хочуть перед вильотом отримати нове зведення погоди.

— То передаси їм його, — сказав Петерс. — Принаймні тут, у затоці, не буде такого вітру, щоб не було змоги сісти. А ти, Ніке, подбай, щоб до сьомої години хлопець був готовий!

"Хлопець" — це, звісно, Расмус. Калле стиснув кулаки. Так, тепер буде всьому кінець! Расмуса відішлють за кордон. Його вже давно тут не буде, перше ніж Калле зможе покликати когось на допомогу.

Бідолашний Расмус, куди він полетить? І що вони з ним зроблять? Ох, яке свинство! Ніке немов почув думки Калле.

— Це свинство, щоб ви знали! — вигукнув він. — Бідолашний хлопчик нікому не вчинив ніякої кривди. Я не допомагатиму вам, шефе. Садовіть його в літак самі!

— Ніке! — мовив Петерс, і в голосі його задзвеніла криця. — Я вже попередив тебе і попереджаю востаннє. Подбай, щоб до сьомої години хлопець був готовий!

— Хай йому чорт! Ви ж не гірше за мене знаєте, що нещасний хлопець не вийде живий із цієї катавасії, і професор також.

— А от і не знаю, — відповів Петерс. — Якщо професор буде розважний, то... Зрештою, це справи не стосується.

— Хай йому чорт! — ще раз вилаявся Ніке.

У Калле клубок підступив до горла. Він зовсім занепав духом. Ніякої надії не лишилося. Вони намагалися, справді щосили намагалися допомогти Расмусові і професорові. Але з їхніх намагань нічого не вийшло. Принаймні ті лиходії мають перевагу в цій грі. Бідолашний, сердешний Расмус!

Охоплений відчаєм, Калле, спотикаючись, рушив у темряву. Йому конче треба зв'язатися з професором, треба підготувати його до того, що завтра рано-вранці прилетить літак, шугне з неба, немов великий хижий птах, і схопить у свої пазури Расмуса. Сяде на воду тут, у затоці, тільки-но Блюм пошле повідомлення, що вітер ущух...

Раптом Калле зупинився. Як Блюм посилатиме звідси повідомлення? У який спосіб? Калле тихо свиснув. Звичайно, десь тут має бути радіопередавач. Певне ж, він є тут, усі шпигуни та злочинці, яким потрібний зв'язок із закордоном, мають радіопередавачі.

У голові Калле зродилася ще не зовсім чітка думка. Радіопередавач — ось що саме тепер йому потрібне. Боже, де вони тримають той радіопередавач? Він мусить

добратися до нього... може... може, є хоч маленька надія!

Ось перед ним будиночок... це ж із нього вийшов Блюм! Так, із нього. З вікна струменіло тьмяне світло. Тремтячи з хвилювання, Калле підкрався до вікна й зазирнув у нього. У кімнаті не було людей. Але... диво з див — радіопередавач там був, так, справді був!

Калле натиснув на дужку дверей. Незамкнені... дякую, любий Блюме! Одним скоком Калле опинився біля радіопередавача і схопив мікрофон. Чи знайдеться в цілому світі бодай одна людина, що почує його? Хтось, що зрозуміє його відчайдушний поклик?

— Поможіть, допоможіть, — просив він притишеним голосом. — Поможіть, це говорить Калле Блюмквіст. Якщо хтось чує мене, то нехай потелефонує дядькові Б'єрку... тобто в поліцію Лільчепінга, і скаже, щоб вона прибула на острів Кальвен і врятувала нас. Острів Кальвен лежить десь за п'ятдесят кілометрів на південний схід від Лільчепінга. І нехай прибуде негайно, бо нас викрали кіднапери. Хай поквাপиться, а то станеться лихо... Острів зветься Кальвен...

Чи знайшовся в цілому світі хтось, що почув саме цього передавача? Хтось, що саме тепер сидить і дивується, чому раптом він затих?

Сам Калле також здивувався. Звідки раптом узявся паротяг, що переїхав його, і чому в нього так заболіла голова? Потім запав у темний морок і вже не мав потреби дивуватися. Але, втрачаючи свідомість, він ще почув сповнений ненависті голос Петерса:

— Я тебе вб'ю, виродку! Ніке, ходи сюди та віднеси його до тих халамидників!

17

— Тепер нам треба подумати, — сказав Калле й обережно помацав ґулю на потилиці. — Тобто треба подумати вам, бо мені, здається, вибили з голови мозок.

Єва-Лотта підійшла до нього з мокрою хусточкою й приклала її йому до голови.

— Ну от, — сказала вона, — тепер лежи й не ворущися.

Калле й сам був радий полежати. Після тяжких пригод останніх чотирьох-п'яти днів і ночей м'яка постіль була для його тіла великою втіхою. І було приємно, хоч і трохи смішно, отак лежати й дивитися, як Єва-Лотта упадає біля нього.

— Я оце сиджу і думаю, — сказав Андерс. — Сиджу і думаю, чи я ще когось так ненавиджу, як Петерса, і не можу згадати. Як добре поміркувати, то проти нього навіть той нікчемний учитель праці, що був у нас торік, здається гарною людиною.

— Бідолашний Расмус, — мовила Єва-Лотта.

Вона взяла свічник, підійшла до Расмусової постелі й освітила її. Він спав так спокійно й тихомирно, наче на світі не існувало нічого поганого. Єві-Лотті здалося, що при миготливій свічці він більше, ніж будь-коли, скидається на янгола. Личко в нього змарніло, щоки, затінені довгими темними віями, запали, а ніжні дитячі уста, що набазікали стільки дурниць, тепер, коли він спав, були невимовно зворушливі. Він здавався таким маленьким і беззахисним, що на згадку про літак, який мав прилетіти рано-вранці, в Єві-Лотти серце защеміло з жалю.

— Невже ми справді не можемо нічого зробити? — розпачливо мовила вона.

— Я б хотів замкнути десь Петерса разом із вибуховим пристроєм — кровожерно мовив Андерс і міцно стиснув губи. — З маленьким вибуховим пристроєм, що цокнув би, Петерса б не стало!

Калле стиха засміявся сам до себе. Йому сяйнула одна думка.

— До речі, щодо того, аби його замкнути, — сказав він. — Ми ж, власне, не замкнені. Адже я маю ключа. Ми коли завгодно можемо втекти.

— Так, дякувати Богу! — спантеличено вигукнув Андерс. — Ти ж маєш ключа! То чого ми чекаємо? Тікаймо!

— Ні, Калле повинен спокійно полежати, — заперечила Єва-Лотта. — Після такого струсу мозку йому не можна навіть підіймати голови з подушки.

— Почекаймо кілька годин, — сказав Калле. — Коли ми спробуємо забрати Расмуса в ліс, він так зареве, що буде чути на цілий острів. І нам тут спати краще, ніж десь у лісі під кущем.

— Ти говориш так мудро, що аж хочеться повірити, ніби твоя голова знов почала працювати, — погодився Андерс. — Я знаю, що ми зробимо, — поспимо кілька годин, а тоді, десь о п'ятій годині, втечемо. І помолимося Богу, щоб вітер ущух, аби котрийсь із нас зміг переплисти затоку і привести допомогу.

— Так. А то ми пропадемо, — мовила Єва-Лотта. — Ми не зможемо довго ховатися на острові. Я ж бо знаю, як бути в лісі з Расмусом, та ще й без їжі.

Андерс заліз у свій спальний мішок, якого Ніке чемно дозволив йому залишити в себе.

— Подасте мені каву в ліжку о п'ятій. — сказав він. — А тепер я спатиму.

— На добраніч, — мовив Калле, — я передчуваю, що завтра в нас буде нелегкий день.

Єва-Лотта також лягла на свою канапу. Вона заклала руки за голову й дивилася на стелю, під якою дзижчала, кружляючи, дурна муха і щоразу шугала вниз, як натикалася на неї.

— А взагалі Ніке мені подобається, — мовила вона.

Тоді повернулася на бік і дмухнула на свічку.

Кальвен, розташований десь за п'ятдесят три кілометри на південний схід від Лільчепінга, — великий розлогий острів для тих, хто ходить по ньому й шукає місця для куреня в лісі. Але для того, хто наближається до нього на літаку, він здається тільки крихітною зеленою цяткою у блакитному морі, повному таких самих крихітних зелених цяток. І ось десь у далекій далечині здіймається із землі літак і прямує до того маленького острівця, що лежить на морському узбережжі серед тисячі таких самих острівців. Літак має потужні мотори, і йому потрібно небагато годин, щоб долетіти до своєї мети. Вони, ті мотори, монотонно, безперервно гудуть, і невдовзі їхнє важке гудіння стає чутне на острові Кальвен. Воно поволі дужчає і переростає у страхітливий рев, коли літак починає знижуватися.

Море після бурі вкрите важкими брижами, але в затоці вітер менший, і літак,

востаннє оглушливо загуркотівши, сідає на воду і спиняється біля пристані.

Тоді Калле нарешті прокидається. І тієї самої миті усвідомлює, що це гуркотить і реве не Ніагарський водоспад, як йому снилося, а літак, що має забрати Расмуса і професора.

— Андерсе! Єва-Лотто! Вставайте!

Він кричить так тривожно, що вмент підіймає їх із постелі. Вони розуміють, яка біда їх спіткала. Тепер хіба якесь диво допоможе їм вчасно втекти. Калле зиркає на годинника і водночас стягає Расмуса з постелі. Ще тільки п'ята година. Що за мода прилітати на дві години раніше від домовленого часу?

Расмус сонний і ніяк не хоче вставати, але вони не зважають на його опір. Єва-Лотта силоміць надягає на нього комбінезон, а він пирхає, мов роздратоване кошеня. Калле й Андерс стоять поряд і аж підстрибують з нетерплячки. Расмус щосили опирається, і врешті Андерс хапає його за шкірки й реве:

— І не думай, що такий плаксі́й, як ти, стане колись Білою Трояндою!

Це допомагає. Расмус замовкає, і Єва-Лотта швидко і спритно взуває його в кросівки. А Калле нахиляється над ним і благально каже:

— Расмусе, нам знов треба тікати! Може, нам доведеться сидіти в тому затишному курені, де ти вже був. І тобі треба бігти щодуху!

— Я зроду не бачив такого! — каже Расмус, бо так часом казав його батько. — Зроду не бачив такого, як це!

Нарешті вони готові. Калле кидається до дверей і напружено слухає. Але скрізь тихо. Наче дорога вільна. Він шукає в кишені ключа. Шукає, шукає...

— Ой-ой-ой, — стогне Єва-Лотта. — Тільки не кажи, що ти його загубив!

— Він має бути, — мовить Калле, такий схвилюваний, що в нього тремтять руки. — Має бути!

Але кишеня порожня, хоч скільки він у ній нишпорить. Вона ніколи ще не була така страхітливо порожня. Андерс і Єва-Лотта мовчать. Безпорадно кусають пальці й мовчать.

— А що як він випав, коли вони несли мене сюди вчора ввечері? — мовить Калле.

— Атож, чому б йому не випасти, коли все валиться, — гірко каже Єва-Лотта. — Цього й треба було сподіватися.

Секунди біжать. Дорогі секунди. Вони всі разом шукають ключа на підлозі. Всі, крім Расмуса. Він починає гратися своїми човниками з кори, і вони плывуть по каналі, на якій спав Калле і яка тепер стала Тихим океаном.

Там, у Тихому океані, лежить ключ. Расмус бере його і робить із нього капітана корабля, що називається "Гільда з Гетеборга". Це Ніке охрестив його таким гарним найменням. Бо саме так називався корабель, на якому він хтозна-коли плавав юнгою.

Секунди біжать, Калле, Андерс і Єва-Лотта шукають ключа і мало не стогнуть від хвилювання. Та Расмус і капітан "Гільди з Гетеборга" не хвилюються, нітрохи не хвилюються. Вони плывуть собі Тихим океаном, спокійно-спокійнісінько, аж поки Єва-Лотта, крикнувши, хапає капітана з містка й залишає "Гільду з Гетеборга" без

керманича серед розбурханих хвиль.

— Швидше, швидше! — підганяє Єва-Лотта Калле, подаючи йому ключа.

Він бере його і хоче вставити в замок. Та враз щось чує і розпачливо дивиться на Андерса і Єву-Лотту.

— Запізно, вони вже йдуть, — каже він. Власне, можна було й не казати, бо з того, як зблідли його друзі, він побачив, що вони чують чийсь ходу так само, як і він.

Той, хто йде, дуже поспішає, страшенно поспішає. Вони чують, як обертається ключ у замку. Двері відчиняються, і на порозі з'являється геть знавсі́ний Петерс. Він кидається просто до Расмуса й хапає його за руку.

— Ходи! — гостро каже він. — Ходи швидко!

Але Расмуса вже розгнівали всі ці замахи на його волю. Чого вони хапають усіх підряд? Спершу капітана "Гільди з Гетеборга", а тепер і його самого!

— А я не піду! — сердито кричить він. — Тікай геть, дурний інженере Петерсе!

Петерс нахиляється, рвучко хапає його на оберемок і йде до дверей. Думка, що його розлучають з Євою-Лоттою, Калле й Андерсом, панічно лякає Расмуса. Він відбивається і кричить:

— Не хочу... не хочу... не хочу!

Єва-Лотта затуляє руками обличчя і плаче. Сталося щось страхітливе. Калле й Андерс також насилу стримуються. Вони ніби закликали і, охоплені розпачем, чують, як Петерс замикає двері, як він іде, як кричить Расмус і як той крик віддаляється.

Та ось Калле отямлюється. Він дістає з кишені ключа. Тепер їм уже немає чого втрачати. Але вони повинні принаймні побачити сумний кінець цієї події, щоб потім розповісти про все поліції. Поки ще не пізно, поки Расмус і професор ще не опинилися десь далеко, де шведська поліція вже нічого не зможе вдіяти.

Вони лежать за кущами поблизу пристані й нажахано стежать за трагічним кінцем події.

Біля пристані стоїть на воді літак. І до нього підходять Блюм та Сванберг, а між ними професор із зв'язаними ззаду руками. Він зовсім не опирається, наче вже майже втратив волю до життя. Він приречено заходить у літак, сідає і бездумно дивиться поперед себе. Із великого будинку підтюпцем поспішає Петерс. Він несе Расмуса, що, як і перше, відчайдушно відбивається і кричить:

— Не хочу... не хочу... не хочу!

Петерс швидко йде вздовж пристані, і коли професор бачить свого сина, на обличчі в нього проступає вираз страшного розпачу, — Єві-Лотті, Калле й Андерсові здається, що то вже розпач понад людські сили.

— Я не хочу... не хочу... не хочу... — кричить Расмус.

Петерс люто б'є його, щоб він замовк, та Расмус кричить так, як ніколи ще не кричав.

Раптом на пристані з'являється Ніке, вони навіть не помітили, звідки він прийшов. Обличчя в нього червоне, кулаки стиснені. Він не ворушиться, тільки мовчки дивиться на Расмуса з невимовним смутком і співчуттям в очах.

— Ніке, — кричить Расмус, — Ніке, допоможи мені! Ти не чуєш, Ніке...

Його тоненький голос уривається, він плаче й розпачливо простягає руки до Ніке, що завше такий добрий до нього й робить йому з кори такі гарні човники.

І враз стається щось несподіване. Ніке, немов великий, розлючений бугай, мчить уздовж пристані. Він наздоганяє Петерса біля самого літака і, ревучи, вихоплює в нього з рук Расмуса. Тоді б'є Петерса кулаком у підборіддя так, що той мало не падає. А поки він відновлює рівновагу, Ніке вже щосили біжить назад уздовж пристані.

Петерс кричить йому навздогін, і Єва-Лотта здригається, бо страшнішого крику вона ніколи не чула:

— Стій, Ніке! Стій, бо стрілятиму!

Але Ніке не стає. Він тільки міцніше притискає до себе Расмуса і мчить до лісу.

Лунає постріл. Потім другий. Та, видно, Петерс надто схвильований, щоб добре прицілитись. Ніке й далі біжить і скоро зникає між ялинами.

Петерс реве просто-таки нелюдським голосом. Той рев означає, що Блюм і Сванберг мають бігти за ним. І вони всі троє кидаються за втікачем.

Калле, Андерс і Єва-Лотта й далі лежать за кущами й нажахано дивляться в ліс. Що там діється між ялинами? Коли нічого не видно, стає ще страшніше. Вони тільки чують жахливий крик і прокльони Петерса, що поволі віддаляються в глибину лісу.

Тоді Калле звертає погляд в інший бік. У бік літака. В ньому сидять професор і пілот, що стереже його й літака. Більше нікого там немає.

— Андерсе, — шепоче Калле, — можна мені взяти твого ножа?

Андерс відстібає від паска фінського ножа.

— Що ти хочеш робити? — питає він також пошепки.

Калле пробує, чи ніж гострий, і відповідає:

— Саботувати. Не дати літакові піднятися. Це єдине, що я тепер можу придумати.

— Атож, непогана думка для людини з проламаним черепом, — схвально шепоче Андерс.

Калле роздягається.

— Деся за хвилину добре крикніть кілька разів, — каже він. — Щоб пілот подивився у ваш бік.

І рушає в дорогу. Скрадаючись між ялинами, робить великий гак і наближається до пристані. А коли Єва-Лотта й Андерс розпанахують тишу страхітливим покликом індіанців, пробігає решту кілька метрів до помосту і пірнає у воду.

Він добре розрахував. Пілот пильно вдивляється в той бік, звідки пролунав поклик індіанців, і не бачить тоненького хлоп'ячого тіла, що, мов блискавка, пролітає повз нього.

Калле пливе під помостом пристані. Пливе нечутно, саме так, як навчився плисти за роки війни Троянд. Скоро він досягає кінця пристані й опиняється коло літака. Він обережно виглядає з води і бачить крізь відчинені двері пілота в кабіні. Бачить також професора, а ще важливіше, що професор бачить його. Калле показує ножа і робить ним кілька рухів, ніби щось проколює, аби професор зрозумів, чого він з'явився тут.

І професор розуміє. І розуміє також, що треба робити йому самому. Якщо Калле почне орудувати ножом коло літака, то без шурхоту не обійдеться, і пілот неодмінно почує його. Коли не заглушити того шурхоту ще гучнішими звуками з другого боку.

Професор бере на себе відповідальність за ті звуки. Він починає кричати, лаятися, тупотіти ногами. Нехай пілот подумає, що він збожеволів, — бо й справді диво, що він таки не збожеволів.

Від першого гучного крику полоненого пілот здригається. З несподіванки він лякається, а тоді лютує, що злякався.

— Стули пащеку! — каже він з якоюсь дивною чужинецькою вимовою. Він добре не знає шведської, але принаймні цей вислів йому відомий.

— Чуєш, стули пащеку! — каже він, і через дивну чужинецьку вимову ці слова в його устах звучать доволі добродушно.

Але професор горлає і тупає ногами ще дужче.

— Я лаятимуся, скільки захочу! — кричить він і тієї хвилини відчуває, що йому справді добре трохи покричати й потупати ногами. Це заспокоює його напружені нерви.

— Чуєш, стули пащеку, — знов каже пілот, — а то я роз'юшу тобі носа!

Але професор кричить далі, а внизу у воді швидко й методично орудує ножом Калле. Перед ним лівий понтон літака, і він раз по раз штрикає в нього ножом, загання його в гуму всюди, куди тільки може досягти. Крізь маленькі дірочки починає просочуватися вода. Калле задоволений своєю роботою.

"Так, так, ви б знайшли, де застосувати легкий непробивний метал, коли на те пішлося", — думає він, пливучи назад під помостом пристані.

— Чуєш, стули пащеку! — ще раз каже пілот, так само добродушно.

І цього разу професор слухається його.

18

Вівторок, перше серпня, шоста година ранку. Сонце осяває острів Кальвен, синє море, квітучий верес, траву, мокру від роси. Єва-Лотта стоїть у кущі і блює. Невже її ціле життя нудитиме, коли вона згадуватиме цей ранок? Бо вони ніколи його не забудуть, ні вона, ні її друзі, що були з нею на цьому острові.

А все через постріл. Десь серед лісу хтось вистрілив. Десь далі, досить далеко від них. Але в ранковій тиші він озвався гучною, зловісною луною, і той звук ударив у барабанні перетинки так гостро й болісно, що її занудило і вона пішла в кущі й виблювала.

Невідомо, в кого влучила та куля. Вони тільки знали, що десь у лісі були Расмус і Ніке, а з ними лиходії, які мали зброю. І нічого не можна було вдіяти. Лише чекати, не знаючи до пуття, чого саме. Сподіватися на щось, на що завгодно, аби лише воно змінило це нестерпне становище. Чекати цілу вічність! Здавалося, що цьому ніколи не буде кінця. Що так буде завше — ранній ранок над довгою пристанню, літак, що погойдується на воді, маленька плиска, що дріботить лапками серед купин з кущами вересу, червоні мурашки, що лазять по камені за кущами, де вони лежать долілиць і

чекають. А там, у лісі, немає нічого, крім тиші. Невже справді так триватиме вічно?..

Андерс має дуже добрий слух, і він перший чує якийсь звук.

— Я щось чую, — каже він. — Наче пливе моторний човен!

Єва-Лотта й Калле також дослухаються. Справді десь із моря долинає ледь чутне торохтіння. В цих порожніх шхерах, наче забутих від Бога і людей, те легеньке торохтіння мотора — перший звук, що долинає до них із зовнішнього світу. За п'ять днів, що вони пробули на цьому острові, тут не з'явилася жадна людина, жаден моторний човен, навіть жадна маленька пласкоденка з рибалкою, який ловить окунів. Але тепер десь у затоці пливе моторний човен. Може, сюди? Хтозна. Тут багато заток і проток, є тисячі можливостей, що цей човен пливе у зовсім інший бік. Але якщо він пропливатиме близько, то чи не можна вибігти на пристань і закричати з усієї сили: "Пливіть сюди, плівіть сюди, поки не пізно!" А що, коли в човні прогулюється веселе товариство, яке помагає їм руками і попливе собі далі, й гадки не маючи наблизитись і поцікавитися, про що йдеться?

З кожною хвилиною їм дедалі важче витримувати цю напругу й непевність.

— Після цього ми вже ніколи не будемо нормальними людьми, — каже Калле.

Єва-Лотта й Андерс не слухають його. Вони нічого вже не сприймають, крім торохтіння човна в морі. Воно наближається. Невдовзі вони вже бачать човен, ще ген-ген далеко. Тобто човни — їх щонайменше два!

Але і з лісу хтось з'являється. Це Петерс. А за ним, наступаючи йому на п'яти, — Блум і Сванберг. Вони мчать до літака, наче йдеться про їхнє життя. Мабуть, вони також чують торохтіння моторних човнів, і їх бере страх. Ніке й Расмуса не видно. Може, це означає... ні, вони не мають сили думати, що це означає! Вони не зводять очей із Петерса. Тепер той уже коло літака і влізає у кабіну до професора. Для Блюма і Сванберга, мабуть, немає місця. Бо чутно, як Петерс гукає їм:

— Сховайтесь тим часом у лісі! Ввечері вас заберуть!

Пропелер шурхотить. Літак починає рухатися по воді вперед і назад, і Калле боляче закусує губи. Зараз буде видно, чи вдався його саботаж, чи ні.

Уперед і назад. Уперед і назад на воді. Але знятися літак не може. Він важко перехиляється на лівий бік. Перехиляється дедалі нижче і врешті перекидається.

— Ура! — вигукує Калле, забувши про все. Але згадує, що там є й професор та ще й із зв'язаними руками, і його охоплює тривога. Адже літак тоне!

— Ходімо! — кричить він Єві-Лотті й Андерсові.

І вони вибігають із кущів, невеличке здичавіле військо, що так довго лежало в засідці.

Літак затонув у затоці. Його вже не видно. Та на воді плаває троє людей. Вони занепокоєно рахують: так, їх троє.

І раптом з'являються моторні човни. Моторні човни, про які вони встигли забути. І... О Боже, хто це стоїть на прові в одному з них?

— Дядьку Б'єрку! Дядьку Б'єрку! Дядьку Б'єрку!

Вони так кричать, що в них мало не лопають голосові зв'язки.

— Ох, це ж дядько Б'єрк, — схлипує Єва-Лотта, — любий дядько Б'єрк, як добре, що він тут!

— І привів із собою стільки поліції! — і собі кричить Калле. Він не тямиться з радощів — такий тягар звалився з них!

У затоці кипить, мов у казані. Вони бачать тільки мигтіння поліційних мундирів, бачать рятувальні кружала, що їх кидають у воду, і людей, яких витягають із води. Принаймні вони бачать витягнених двох. А де ж третій?

Третій пливе до берега. Видно, не хоче нічєї допомоги. Думає врятуватися сам. Один із моторних човнів женеться за ним. Але він чимало випереджає того човна.

Ось він досягає пристані. Чіпляється за неї, вилазить нагору і щодуху біжить, хляпаючи мокрими штаньми, просто туди, де ховаються Андерс, Єва-Лотта й Калле. Вони знов залізли за кущі, бо той, хто біжить, доведений до розпачу, і вони бояться його.

Тепер він уже біля самих них, і вони бачать його очі, сповнені люті, розчарування й ненависті. Але сам він нічого не бачить, не бачить маленького бойового загону за кущами. Не знає, що його найлютіші вороги так близько. Та саме як він пробігає поряд, шлях йому перетинає тонка кістлява хлоп'яча нога. І він із прокльонами летить стрімголов додолю серед купин, зарослих вересом. І на нього накидаються його вороги, всі троє разом. Вони лежать на ньому, тримають його за руки й за ноги, притискають до землі йому голову і кричать так, що аж луна котиться:

— Дядьку Б'єрку! Дядьку Б'єрку, допоможіть нам!

І дядько Б'єрк поспішає їм на допомогу. Ще б пак. Він ніколи не підводить своїх друзів, відважних лицарів Білої Троянди.

А серед лісу лежить горілиць на мохові чоловік, а біля нього сидить маленький хлопчик і плаче.

— Дивися, Ніке, в тебе йде кров, — каже Расмус.

На сорочці в Ніке червона пляма, і вона швидко збільшується. Расмус показує на неї брудним пальчиком.

— Пхе, ляпало, який він дурний, той Петерс! Він стріляв у тебе, Ніке?

— Так, — відповідає Ніке кволим, трохи дивним голосом. — Так, він стріляв у мене... але ти не плач через це... головне, що ти врятуєшся!

Він, убогий, простодушний моряк, лежить там і думає, що прийшла його смерть. І радий. Він наробив стільки дурниць за своє життя і радий, що останній його вчинок справді добрий. Він урятував Расмуса. Він сам ще не знає, лежачи там, чи воно справді так, але принаймні знає, що намагався врятувати його. Знає, що біг, поки його серце роздулося, мов ковальський міх, і він відчув, що більше не витримає. Знає, що міцно тримав Расмуса в обіймах, поки його досягла куля і він упав. А Расмус побіг, як сполохане зайчєня, і сховався. Але тепер воно, те зайчєня, знов повернулося до Ніке, а Петерс зник. Раптом дуже заквапився і втік. Видно, побоювся лишитися й пошукати Расмуса. Тож тепер вони самі, Ніке і цей маленький хлопчик, що сидить поряд із ним і плаче, єдиний, до кого Ніке за ціле своє життя так прихилився. Ніке й сам не знає,

коли воно почалося... може, вже першого дня, коли він зробив Расмусові лука і той із вдячності обняв його за шию і сказав:

— Я думаю, що ти добрий, любий Ніке!

Але тепер Ніке дуже стурбований, як йому відіслати звідси Расмуса — назад до решти дітей? Щось, мабуть, сталося там біля пристані. Літак і досі не з'явився, та й моторний човен щось означає. Щось наче підказує Ніке, що ця страшна історія закінчується і Петерсові також настає кінець, так само як і йому. Ніке задоволений. Усе буде добре, аби тільки Расмус зараз повернувся до свого батька. Мала дитина не повинна сидіти сама в лісі й дивитися, як хтось помирає. Ніке хоче уберегти від цього свого приятеля, але не знає, як це зробити. Він не може сказати йому: "Тобі треба йти, бо старий Ніке помирає і хоче залишитися сам... лежати тут на самоті й радіти, що ти знов вільний, щасливий хлопчик, який може гратися своїм луком і своїми човниками, які зробив тобі з кори Ніке".

Ні, так не можна сказати! Та ще й Расмус обіймає рукою його шию і ласкаво мовить:

— А тепер ходімо, Ніке, ходімо звідси! Ходімо до мого тата!

— Ні, Расмусе, — кволим голосом відповідає Ніке. — Я не можу йти, не подужаю, розумієш, мені доведеться лишитись. Але ти йди сам... я хочу, щоб ти пішов!

Расмус відкопилує спідню губку.

— А от я й не піду, — рішуче каже він. — Я почекаю, поки й ти підеш зі мною. Отак!

Ніке мовчить. Він уже не має сили, та й не знає, що сказати. А Расмус тицяє носиком у його щоку й шепоче:

— Бо я тебе дуже, дуже люблю!

І Ніке плаче. Він не плакав відтоді, як був дитиною. А тепер плаче. Тому що він дуже стомлений і тому, що це вперше хтось каже йому такі слова.

— Невже, — схлипує Ніке, — невже ти любиш кіднапера?

— Люблю, я думаю, що кіднапери добрі, — запевняє його Расмус.

Ніке збирається на силі й мовить:

— Расмусе, тепер ти повинен зробити так, як я скажу. Ти повинен піти до Калле, Андерса і Єви-Лотти. Ти повинен стати Білою Трояндою. Ти ж хочеш цього?

— Хочу, тільки...

— От бачиш! То поспішай! Я думаю, що вони чекають на тебе.

— А як же ти, Ніке?

— Я лежатиму тут, на мохові, і мені буде добре. Лежатиму, відпочиватиму і слухатиму, як щебечуть пташки.

— Але ж... — починає Расмус. І раптом чує далеко чийсь голос. Хтось гукає його на ім'я. — Це тато, — радісно каже він.

І Ніке знов плаче, але тепер нечутно, уткнувши голову в мох. Іноді Бог буває милосердний до старих грішників — тепер йому вже можна не турбуватися за Расмуса. Ніке плаче із вдячності... і тому, що йому важко прощатися з маленьким хлопчиком у брудному комбінезончику, який стоїть коло нього й вагається, чи йому йти до тата, чи

залишатися з Ніке.

— Іди і скажи татові, що в лісі лежить нікчемний старий кіднапер, — мовить Ніке.

Тоді Расмус знов обіймає його за шию і, хлипаючи, каже:

— Ти зовсім не нікчемний старий кіднапер, Ніке!

Ніке насилу підіймає руку і гладить Расмуса по щоці.

— Прощай, Расмусе, — шепоче він. — Іди і стань Білою Трояндою. Найкращою з усіх Білою Трояндою...

Расмус знов чує, що його гукають. Він, і далі схлипуючи, підводиться, нерішуче стоїть і дивиться на Ніке. Потім рушає в той бік, де чути голос, обертається кілька разів і махає рукою. Ніке не має сили помахати йому рукою у відповідь, але проводить маленьку дитячу постать поглядом простодушних синіх очей, повних сліз.

Ось Расмуса вже не видно. Ніке заплющує очі. Тепер він задоволений... і втомлений. Тепер добре буде заснути.

19

— Вальтер Сігфрід Станіслаус Петерс, — сказав комісар поліції державної безпеки, — все збігається. Нарешті! Вам не здається самому, що вас уже пора спіймати?

Інженер Петерс пропустив його запитання повз вуха.

— Дайте мені сигарету, — нетерпляче мовив він. Поліцай Б'єрк підійшов до нього й засунув йому між губи сигарету "Робін Гуд".

Петерс сидів на камені біля пристані. Він був у наручниках. Біля нього стояли решта: Блум, Сванберг і чужоземний пілот.

— Мабуть, ви знаєте, що ми вже давно полюємо на вас, — повів далі комісар. — Ми запеленгували ваш радіопередавач два місяці тому, але ви зникли саме тоді, як ми мали спіймати вас. Ви що, втомилися шпигувати й перекинулись на викрадання людей?

— А хіба не однаково, — з відвертим цинізмом відповів Петерс.

— Може, й так, — сказав комісар. — Та в кожному разі вам уже не світить ні те, ні те.

— Так, тепер уже більшість тих справ, які я залагоджував, мені не світять, — гірко погодився Петерс і кілька разів глибоко затягнувся сигаретою. А тоді мовив: — Я б хотів про одне спитати вас. Як ви довідалися, що я на острові Кальвен?

— А ми не знали про це, поки не прибули сюди, — відповів комісар. — А прибули ми сюди завдяки тому, що один старий шкільний учитель у Лільчепінгу вчора ввечері випадково спіймав на коротких хвилях повідомлення від нашого приятеля Калле Блумквіста.

Петерс глянув на Калле.

— Я так і думав, — сказав він. — Що б мені було прийти на дві хвилини раніше й порішити його! Прокляті дітлахи! Це вони в усьому винні від самого початку. Мені легше було б боротися з цілою шведською поліцією державної безпеки, ніж із ними трьома.

Комісар підійшов до трьох Білих Троянд, що сиділи на пристані.

— Поліція державної безпеки рада, що має таких чудових помічників.

Усі троє скромно опустили очі. А Калле подумав, що, властиво, вони допомагали не поліції державної безпеки, а тільки Расмусові.

Петерс затоптав каблуком недопалок і стиха вилаявся.

— Чого ми чекаємо, — сердито сказав він. — їдьмо!

Зелений острівець серед сотень інших у синьому літньому морі. Сонце освітлює маленькі будиночки, довгу пристань і всі човни, що там припнуті й гойдаються на хвилях. Високо над верхів'ями ялин літають білокрилі чайки. Час від часу котрась із них блискавично пірнає у воду й шугає вгору із верховодкою у дзьобі. Маленька плиска й далі щось шукає у вересі, а червоні мурашки й далі лазять по тому камені, біля якого діти ховалися. І, мабуть, так буде сьогодні, і завтра, і всі подальші дні, поки скінчиться літо. Але ніхто не знатиме про це, бо нікого тут не буде. Скоро, дуже скоро вони покинуть цей острівець, він зникне в них з-перед очей, і вони ніколи більше не побачать його.

— Я вже не бачу будиночка Єви-Лотти, — мовив Калле.

Вони сиділи купкою на кормі моторного човна і все озиралися на зелений острів, який саме залишали. І, озираючись, щоразу здригалися. Вони були раді, що залишають ту сонячну, зелену в'язницю.

Расмус не озирався назад. Він сидів на колінах у батька і був стурбований тим, що в нього така густа борода. А що, як вона ростиме далі і стане така довга, що вплутуватиметься в колесо, коли батько їхатиме на мотоциклі?

Турбувало його і ще одне.

— Тату, чого Ніке спить серед дня? Я хочу, щоб він не спав, а говорив зі мною.

Професор сумно поглянув на ноші, де лежав непритомний Ніке. Чи зможе він колись подякувати цьому чоловікові за те, що він зробив для його сина? Мабуть, ні. Ніке був у поганому стані й мав небагато шансів вижити. Мине щонайменше дві години, поки він опиниться на операційному столі, а тоді, певне, вже буде запізно. Це справді були ніби перегони її смертю. Поліцай Б'єрк робив усе, щоб витиснути з мотора найбільшу швидкість, але...

— Я вже не бачу пристані, — сказала Єва-Лотта.

— То й добре, що не бачиш, — мовив Калле. — Глянь, Андерсе, а он та скеля, з якої ми пірнали.

— І наш курінь, — буркнув Андерс.

— А знаєш, тату, як гарно спати в курені, — сказав Расмус.

Раптом Калле згадав про одну справу, яку треба було обговорити з професором.

— Я сподіваюся, що ваш мотоцикл, професоре, стоїть там, де ми його лишили, — сказав він. — Сподіваюся, що його ніхто не поцупив.

— Ми можемо поїхати туди будь-коли й перевірити, — відповів професор. — Я більше хвилююся за свої папери.

— Тихо! — прошепотів Калле. — Я заховав їх у надійному місці.

— Тепер ти вже, мабуть, можеш сказати, де, — зацікавлено мовила Єва-Лотта.

Калле таємниче всміхнувся.

— Відгадайте! Звісно, в шаховці на горищі пекарні, у нашій скриньці!

Єва-Лотта охнула.

— Ти здурів! А що, як Червоні Троянди їх викрали!

Така думка трохи стурбувала Калле. Та він скоро заспокоївся.

— Тихо! — мовив він. — Тоді ми викрадемо їх назад!

— Так, — жваво підхопив Расмус. — Ми кинемо бойовий поклик і викрадемо їх назад. Я також стану Білою Трояндою, тату!

Це сенсаційне повідомлення не заспокоїло професора.

— Калле, я посивію через тебе, — сказав він. — Звісно, я буду вдячний тобі довіку, але кажу, якщо папери пропадуть...

Поліцай Б'єрк перебив його:

— Не хвилюйтеся, професоре! Якщо Калле Блумквіст каже, що ви отримаєте папери, то так і буде!

— Принаймні Кальвен уже не мозолить нам очі, — сказав Андерс і сплюнув у вир, що здіймався за човном.

— А Ніке спить та й спить, — мовив Расмус.

Любий давній штаб — ніхто не мав кращого штабу, як лицарі Білої Троянди! Пекареве горище — велике й містке, там є безліч чудових речей. Лицарі Білої Троянди за чимало років позносили сюди, як білки в дупло, всі свої коштовності. Луки, щити, дерев'яні мечі прикрашають стіни. Під гребенем даху висить трапеція. По кутках лежать м'ячики для настільного тенісу, боксерські рукавиці і старі тижневики. А під однією довшою стіною стоїть стара шаховка Єви-Лотти, де Білі Троянди зберігають скриньку зі своїми реліквіями. В тій скриньці сховані і професорові папери. Радше, були сховані. Тепер він отримав їх назад, ті коштовні папери, що наробили стільки клопоту, а надалі триматиме в банківському сейфі.

Ні, Червоні Троянди не поцупили їх. Дарма Єва-Лотта боялася.

— Хоч, якби ми знали, що вони там, то перенесли б до свого штабу, — сказав Сікстен, як лицарі Червоної і Білої Троянд разом обговорювали те, що сталося. Вони сиділи в пекаревому садку над річкою, і Андерс розповідав їм ту моторошну історію, вимахуючи руками і не гребуючи гучними словами.

— Усе почалося з того, що я висів на куці ввечері в четвер. Відтоді ми не мали спокійної хвилини, — виголосив він.

— Вічно вам щастить, — гірко мовив Сікстен. — Чому ті кіднапери не з'явилися на кілька хвилин раніше, коли повз Еклюдову віллу проходили ми?

— Цього ще бракувало, — сказала Єва-Лотта. — Бідолашному Петерсові довелося б ще й морочитися з вами, наче йому мало довічного ув'язнення.

— Ти напрошуєшся на прочуханку? — грізно мовив Сікстен.

Це було першого вечора після того, як вони повернулися додому. Потім минуло кілька днів. І ось Білі Троянди зібралися у своєму штабі на пекаревому горищі. Їхній ватажок, стоячи посеред горища, промовляв гучним голосом:

— Шляхетний чоловік і відважний воїн буде посвячений у лицарі Білої Троянди.

Витязь, саме ім'я якого навіває страх далеко навкруги. Расмусе Расмуссоне, вийди наперед!

Витязь, саме ім'я якого навіває страх, вийшов наперед. Він, правда, був малий і наче не навівав страху, але на чолі в нього світився шляхетний запал, як і в кожного лицаря Білої Троянди. Він звернув погляд на свого ватажка. Його сині очі сяяли, і те сяйво свідчило, що тепер здійснюється його заповітна мрія. Нарешті він стане лицарем Білої Троянди, нарешті!

— Расмусе Расмуссоне, підійми праву руку і склади священну присягу. Ти маєш присягнути, що будеш вірний Білій Троянді тепер і на віки вічні, що не зраджуватимеш її таємниць і перемагатимеш Червоних Троянд скрізь, куди тільки вони поткнуть свого носа.

— Я спробую, — сказав Расмус Расмуссон. Він підняв руку й почав проказувати: — Я присягаюся бути Білою Трояндою тепер і на віки вічні і зраджувати всі таємниці, які винюхаю, — пхе, ляпало, — присягаюся на цьому!

— Зраджувати всі таємниці він справді мастак, — шепнув Калле Єві-Лотті. — Я зроду не бачив дитини, що балакала б стільки зайвого, як він.

— Так, — погодилась Єва-Лотта. — Але однаково він гарний.

Расмус очікувально дивився на ватажка, — що буде далі?

— Ох, та ти ж дурницю сказав, — мовив Андерс. — Та, зрештою, байдуже. Расмусе Расмуссоне, стань навколішки.

І Расмус став навколішки на вичовгану підлогу горища. Він був такий радий, що йому хотілося навіть погладити дошки підлоги — адже відтепер тут буде і його штаб!

Ватажок зняв зі стіни меч.

— Расмусе Расмуссоне, — мовив він, — оскільки ти склав священну присягу бути вірним Білій Троянді, я посвячую тебе у лицарі Білої Троянди.

Він ударив Расмуса мечем по плечі, і той, сяючи з радощів, підвівся з підлоги.

— Тепер я справді Біла Троянда? — спитав він.

— Біліша за багатьох інших, — сказав Калле. Тієї миті у відчинене вікно на горищі влетів камінчик і впав на підлогу. Андерс квапливо підняв його.

— Виклик від ворога, — сказав він, розгортаючи папірця, що був намотаний на камінчика.

— Що там пишуть нікчемні Червоні? — спитала Єва-Лотта.

"Шалудиві, паршиві пуделі з ордену Білої Троянди, — прочитав Андерс.

— Шукати старі папери за книжковою шафою ви вмієте, але Виликого Мумрика ни знайдите довіку. Бо він знайшов сховок у кублі Виликого Дикого звіра, а ім'я його ТАЄМНИЦЯ! Та коли Виликий Дикий звір укусить вас за носи, то ви скажете половину його імени. А решта буде те, чим присмачують їжу, втямили, шалудиві пуделі?"

— Ви тепер кинете бойовий поклик? — з надією в голосі спитав Расмус, коли ватажок закінчив читати.

— Ні, спершу нам треба подумати, — відповіла Єва-Лотта. — Расмусе, що ти

скажеш, коли я вкушу тебе за носа?

— Скажу: перестань! — відповів Расмус.

Єва-Лотта нахилилася і грайливо вкусила його за круглий кінчик носа.

— Ой! — зойкнув Расмус.

— Атож, кажуть "ой", — мовила Єва-Лотта.

— А їжу присмачують перцем, — сказав Андерс. — "Ойперець"! Дурнішої назви й не придумаєш. Навіть для Червоних занадто дурна.

— Ойсіль, — сказав Калле. — їжу присмачують сіллю.

— Як же вони спромоглися покласти Великого Мумрика до Ойсілевої буди? — здивувалася Єва-Лотта. — Мабуть, приспали його хлороформом.

— Кого, Великого Мумрика? — обурився Андерс.

— Та ні, Ойсіля, звичайно!

Ойсілем звали кунделя головного лікаря. Пес був такий лютий, як і сам головний лікар, а це вже багато важило.

— Вони, певне, стежили, коли доктор Гальберг водив його на прогулянку, — сказав Калле.

— І що нам робити? — спитала Єва-Лотта. Вони посідали на підлогу й почали радити раду.

Расмус також. Він слухав вухами й очима, — тепер нарешті почнеться найцікавіше.

Андерс глянув на Расмуса, і очі в нього засвітилися. Расмус так довго й віддано чекав, поки нарешті стане Білою Трояндою, що вони не мали серця відмовити йому. Хоч, властиво, дуже морочливо було панькатися з таким малим хлопцем, що весь час плутався в них під ногами. Треба було придумати Расмусові якесь завдання, щоб він не дуже заважав. А самим спокійно обмірковувати все, пов'язане з війною Троянд.

— Послухай Расмусе, — сказав він. — Піди до лікарні й поглянь, чи Ойсіль сидить у своїй буді!

— Можна мені кинути бойовий поклик? — спитав Расмус.

— Можна, — відповіла Єва-Лотта. — Тільки йди!

І Расмус пішов. Він уже багато годин учився лазити по мотузці, якою Білі Троянди вибиралися до свого штабу і спускалися з нього. Вгору він іще не міг вилізти, але шугнути вниз міг, хоч те шугання здавалося йому вкрай небезпечним.

Тепер він ухопився за мотузку й кинув найгрізніший бойовий поклик з усіх, які будь-коли лунали в пекаревому садку.

— Чудово, — сказав Андерс, коли Расмус зник. — Нарешті можна поговорити про наші справи. Поперше, треба вивідати, коли саме доктор Гальберг ходить на прогулянку з Ойсілем. Це зробиш ти, Єво-Лотто.

— Буде зроблене, — сказала вона.

Расмус подався до лікарні. Він знав, куди йти, бо вже провідував Ніке. Головний лікар мешкав у віллі зовсім близько від лікарні, і на підвір'ї в нього стояла собача буда. На хвіртці до садиби головного лікаря було написано: "Приватна власність" і "Стережіться собаки". Але, на щастя, Расмус не вмів читати, тому спокійно зайшов на

подвір'я. Ойсіль лежав у буді. Він злісно загарчав на Расмуса, і той стурбовано зупинився. Він не так зрозумів своє завдання. Вирішив, що йому треба було принести Великого Мумрика до штабу, а як же його взяти, коли Ойсіль так гарчить на нього? Расмус озирнувся навколо, шукаючи, кого б покликати на допомогу, і, на свою велику втіху, побачив, що до нього йде якийсь дядько. До того ж, виявилось, що це був лікар, який оперував Ніке.

Доктор Гальберг саме йшов до лікарні, коли побачив маленького лицаря Білої Троянди перед будою Ойсіля. Звичайно, доктор не знав, що це був лицар, а то б виявив до нього більше розуміння. Тепер же він був сердитий і прискорив ходу, щоб покарати грішника. Та Расмус, який вірив, що добрі не тільки кіднапери, а й головні лікарі, благально глянув йому в суворе обличчя і сказав:

— Слухай-но, заberi на хвилину собаку, бо мені треба дістати з буди Великого Мумрика.

А коли доктор не кинувся стрімголов виконувати його прохання, Расмус узяв його за руку, лагідно, але рішуче повів до буди і сказав:

— Будь ласка, швидше, бо я дуже поспішаю.

— Он як, поспішаєш? — мовив доктор і засміявся.

Тепер він упізнав Расмуса — це ж той хлопчик, якого були вкрали і про якого так багато писали в газетах.

— Ти хіба не підеш зі мною привітатися з Ніке? — спитав доктор.

— Піду, але спершу мені треба забрати Великого Мумрика, — непохитно відповів Расмус.

Ніке довідався все про Великого Мумрика. Навіть побачив його. Расмус гордо тицьнув камінця йому під самий ніс. Він також кинув бойовий поклик Білої Троянди, щоб Ніке почув, як він звучить.

— Тепер я вже Біла Троянда, розумієш? — пояснив Расмус. — Годину тому я склав присягу.

Ніке замилювано подивився на нього.

— Так, кращої Білої Троянди не було ніколи, — сказав він.

Расмус погладив його по руці і сказав:

— Добре, Ніке, що ти вже не спиш.

Ніке теж так вважав: добре, що він уже не спить. Але ще мине якийсь час, поки його виписуть із лікарні. Та він знав, що одужає, — а потім, мабуть, усе якось владнається. Доктор Гальберг і професор обіцяли допомогти йому, скільки зможуть. Ніке був спокійний за своє прийдешнє.

— І добре, що в тебе вже не йде кров, — повів далі Расмус, показуючи на сорочку Ніке, білу й гарну, без жадної краплі крові.

Ніке також був радий, що в нього вже не йде кров. Він раніше ніколи не хворів і як дитина природи відчував глибоку пошану до всяких дивовижних лікарських вигадок. Хоч би до переливання крові, про що він дуже хотів розповісти Расмусові. Ну хто б подумав: лікарі взяли кров в іншого чоловіка і влили йому, бо він утратив багато

власної крові там, на острові Кальвен.

— Узяли в іншого кіднапера? — спитав Расмус, якому також здавалось великим дивом, що лікарі до такого додумалися.

Раптом він заквапився. Власне, коли хтось бере участь у війні Троянд, то не повинен відвідувати хворих. Він міцно стиснув у руці Великого Мумрика й рушив до дверей.

— До побачення, Ніке, — сказав він. — Я прийду до тебе іншого дня.

І не встиг Ніке відповісти, як він зник.

— Гарне хлопчєня, — промовив Ніке сам до себе.

Калле, Андерс і Єва-Лотта й досі сиділи на пекаревому горищі. Там щойно побував пекар Лісандер зі свіжими булочками.

— Як щиро казати, то ви не заслужили ніяких булочок, — пробурмотів він. — Скільки через вас буває клопоту. Але хай уже, — додав він і погладив Єву-Лотту по щоці. — Пару булочок ви все-таки заслужили!

Тільки-но він спустився до пекарні, як знадвору почувся бойовий поклик. Це повертався посланий у розвідку лицар Білої Троянди. Гупаючи ногами, немов цілий загін вояків, він піднявся сходами нагору.

— Ось, — сказав він і кинув Великого Мумрика на підлогу.

Калле, Андерс і Єва-Лотта витріщили на нього очі. Потім глянули на Великого Мумрика. Потім глянули одне на одного і засміялися.

— Біла Троянда отримала секретну зброю, — сказав Андерс. — Ми отримали Расмуса.

— Так, тепер хай Червоні начуваються, — мовив Калле.

Расмус занепокоєно позирав то на одного, то на другого. Невже вони сміються з нього? Хіба він не зробив усе як слід?

— Я ж зробив добре, — боязко сказав він. Єва-Лотта дала йому легенького щигля по носі.

— Так, Расмусе, — мовила вона, сміючись, — ти справді зробив добре.